ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

11 Nr. 1931 m. lapkričio mėn. XXI

Geriausias Drauge

Aš vėl ryžausi kalbėti su Tavim. Tiesa, aš niekuomet nebuvau užmiršęs žalių Nevėžio krantų, tolumoj baltuojančios Apytlaukės bažnyčios ir ošiančio pušyno pašnekesių. Nekartą net ilgėjausi tos poezijos, bet ilgą laiką tai rodės man tik poezija, o aš taip troškau tikrovės. Aš pats negalėjau susigaudyti savo vidaus chaose ir ką gi galėjau rašyti Tau, ar tas abejones, į kurias Tu man būtum atsakęs abejonėmis? Kokia prasmė skųstis savo sielos negalėmis, nepakenčiama visam kam apatija ir dar užkrėsti tuo tą, su kuriuo buvo praleista tiek giedrių valandėlių ir iš idealizmo siūlų nuausta tiek skaidrių svajonių. Žinai, aš buvau pradėjęs tiesiog nekęsti kapeliono, ypač kai jis paminėdavo Adomą ir Ievą ar šiaip ką iš Senojo Testamento. Buvau davęs jam porą klausimų. Iš karto jis taip sau atsakė, bet vėliau ėmė manyti, kad aš noriąs jį „sukirsti“, todėl su įprastu griežtumu liepė man sėsti ir negaišinti pamokos. Bet tai dar niekis, tie klausimai tebuvo smulkios nuotrupos to, kas darėsi mano sieloje ir ko aš nemokėjau paklausti. Aš nežinau kuo visa tai būtų baigęsi, nors nujaučiu, ir Tu gali suprasti, ką reiškia ne paviršutiniškai, ne šiaip formaliai, bet, sukandus dantis, iš pat sielos gelmių paklausti: *kuriems pagaliau galams aš gyvenu?*

Bet pas mus atvažiavo kitas kapelionas. Jaunas. Energingas. Moterys jį pavadintų gražiu vyru. Pirmą pamoką mes jį stebėjome, kaip paprastai mokiniai stebi naują mokytoją, o ir jis tyrinėjančiu žvilgsniu apmetė visą klasę. Mes žiūrėjom į jį pasipūtę ir atkaklūs — juk jis turėjo pajusti, kad dėsto aštuntoje klasėje! Šiandien tačiau aš ir nugalėtas ir nugalėtojas. Aš nugalėtas, nes pagaliau nulenkiau prieš šį žmogų savo išpuikusią galvą ir aš nugalėtojas, nes išbridau iš to chaoso ir supratau, kad ir mąstąs jaunuolis ir visokio fanatizmo nekenčianti siela gali jau ankstyboje jaunatvėje rasti kelią, kuris vienas neabejotinai tikras ir kuris vis dėlto nesupančioja dvasios ir palieka laisvą žvilgsnį į visas didžiąsias gyvenimo problemas. Mūsų naują kapelioną nereikėjo klausinėti — jis pats skaitė mūsų sielose, jis

skaitė tuos ieroglifus, kurie mums patiems dar buvo neaiškūs, bet kurie jau buvo įrašyti mumyse ir kurių kiekviena frazė baigėsi aštriu klausimu.

Dabar aš suprantu nežinojimo didingumą. Tas nežinojimas juk tėra sunki geležinė uždanga, už kurios prasideda šviesi žinojimo sritis. Ir argi tai ne žmogaus didybė, kad Kūrėjas pavedė jam pačiam pakelti tą uždangą? Jau daug tūkstančių metų jis ją kelia ir jo akyse ima žaisti vis nauji tiesos spinduliai. O aš, vaikas, pirmuoju nubudusiu savarankiško ir kritiško galvojimo spinduliu norėjau aprėpti visa, visa, kas tūkstančiais metų po truputį buvo praskleista ir kas dar tik po tūkstančių metų paaiškės, ir aš nežinojau, kad to viso yra tiek daug. Dar blogiau, aš iš anksto buvau pasiryžęs paneigti Senąjį Testamentą, nes man tokia keista pasirodė Ievos iš Adomo šonkaulio atsiradimo istorija ir Naująjį Testamentą, ypač Bažnyčios autoritetą, nes juk taip neįtikėtinas dalykas, kad duonoje, baltoje plotkelėje, gali būti tikras Dievas ir tikras Žmogus. Dabar man neaiškios tos misterijos, bet man aiški tų didžiųjų misterijų prasmė. Aš dažnai einu prie Komunijos ir nuoširdžiai tikiu. Tik pagalvok, kokia vergija būtų tas grumimasis už tiesą, kokia prie žemės prirakinta bacila būtų žmogus, jei jis, žengdamas *savo* laimėto žinojimo keliu, negalėtų mesti žvilgsnio į amžinybę. Pats žmogaus egzistavimas, pats jo sąmonės faktas juk be jokių kitų argumentų pirštu prikišamai rodo Dievo esimą, o tokia vergija, toks kankinimas būtų nesuderinamas su elementariškiausia Dievo sąvoka. Todėl religija šalia mokslo yra ne tik lygiateisė mokytoja, bet nusipelno dar didesnės pagarbos. Visų religijų šaknyse yra ne prietarai, bet tas didysis žmogaus ir Dievo santykiavimo reikalas. Tikėjimų yra daug, ir kuris tikrasis? Aš Tau neįrodinėsiu, juk rašau Tau tik norėdamas pasidalinti savo sielos džiuagsmu, kad prieš mano akis atsivėrė nauji akiračiai ir aš jau žinau, kur eiti. Man niekas nedraus pakeisti kelio ir eiti kitu, jei aš jį rasiu, bet aš žinau, kad visi didieji konvertitai buvo genialaus proto ir *heroiškos dorovės* žmonės, o apostatai atkritę nuo tikrosios Bažnyčios, doroviniu atžvilgiu ar nesmuko vis giliau? Todėl mums, besiryžtantiems būti ištikimais Bažnyčios vaikais ar neįsidėmėtina ši psalmių vietą, kurią šiandien užtikau rarotų mišiose: „Kas žengs į Viešpaties kalną? arba kas stovės jo šventoje vietoje? Tas, kieno rankos nekaltos ir širdis nesutepta“. Man dar toli ligi to, bet aš ryžtuos eiti į tą kalną. Eiva drauge.

Tavo *Kazys*

M. Mykolaitytė

Man saulės negaila

Tik juokas, kas verkia dar vasaros saulės! —
Negaila man jos anei kiek!
Nes gėlės, tos kvepiančios baltosios gėlės,
Pražys po žiemos dar vistiek.

O šiandieną! — Lyg būtum svečioj kur šalyj!
Ir žemė, kaip gulbė balta. —
Nežinau, kas aplink — kas arti, kas toli,
Nes žemė šiandieną kita!

Į sodą ir mišką, ką buvo prie kelio,
Takų nerandu užpūstų...
O liko — ten liko tiek daugel — be galo!
Tiek daugel svajų pamirštų...

Bet juokas, kas verkia dar vasaros saulės —
Negaila man jos anei kiek.
Nes svajos ir žydinčios baltosios gėlės
Sugrįš po žiemos dar vistiek.

Pr. Naujokaitis

Ištrėmime

Ištrėmei, Viešpatie, į dykumas,
Ir nudegė kaitroj lepieji žolynai!
Aš ne iš pranašų, ir kelias mano ne į Babilono lygumas,
Ir mano giesmės neskambės, kaip Jeremijo... — Juk žinai...
Ištrėmei, Viešpatie, į dykumas plačias,..
Ir kelio ženklus seniai užpustė prabėgantieji viesulai!
O Viešpatie!.. — Oazose — tik pelenai!..

Ir užėjau klajodams bokštus negyvenamus,
Su išdegusiais langų stiklais.
Ir didysis mano nerimas
Ten rado smėlio ir — šaltinių be vandens...
O Viešpatie! ar Tavo nusišypsojimas jau niekad nepasens?!

Bokštuos, beieškodams gyvybės, pailsau,
Ir dulkėmis apsinešė baltosios rožės žiedas,
Kurį gavau išeidams iš namų.
Po nežinios audroms sulinko buvęs rytas giedras,
Sulinko jis ir aš, bet dar ieškojimų neužmiršau!

Nors, kai pro išmuštus vitražus
Į tėviškės klonius atsisukau,
Buvau užmiršęs — buvęs mažas
Ir meldęsis kadaise Tau!

Nelė Mazalaitė

De profundis

Argi nepasakė Viešpats, kad teisimo teisę
Jis pats sau pasiliko?

Tą naktį joms leista būti ir dvasiomis ir vėl jausti kaip kūne tebegyvenantiems — tą vienintėlę naktį, kada prakeiktieji rauda, šventieji gieda, o skaistyklos kaliniai turi vienos nakties laisvę.

Atėjo Vėlė iš savo paskyrimo vietos į lauką, kur pilna kaulų žemėje ir kryžių virš jų. Tykiu slinkimu pralindo ji pro paradiškai išsirikiavusią kareivių eilę, nesiklausdama jų leidimo; praplaukė pro visur lendančius daryti tvarką policininkus, ji prasistūmė pro žmonių kamšatį. Nematoma, nejaučiama, tik kartais paliestos gyvųjų rankos juto netikėtą drebulį, ar veidas keistu vėju ap pūstas jautėsi.

Ji matė kaip gyvieji — visos kapinės buvo grabnyčių procesija; liepsnų tvanu pavirto tas laukas prisodintas kryžių; medžių viršūnės, dangaus mėlynumo ir ugnies atšvaitų apkabinime, kaip puikiausios, jokio dailininko neužčiuopiamos, spalvų kompozicijos. Iš šiltadaržių ir puošnių magazinų atkeliavo chrizantemos — atsiminimo gėlės; žydėjo žemė žvakėmis, ir vainikai buvo atnaujinti prie daugelio kryžių. Ir prie daugelio buvo žmonės — tuščios minios, žioplių iškilmingas paradas — bet buvo žmonių ir kitokių — gedulingų.

Ten prie medinio kryžiaus trys jauni bernaičiai parimo tikro sopulio sušalusiam stovėjime; tenai prie vargingo kapo, su vargšų, neišauklėtų žmonių nesislėpimu, dideliu balsu raudoja moteris, užgriuvusi ant speigu sušaldytos žemių krūvos. Ir ponia gedule su nerūpestingais, nieko nesuprantančiais vaikučiais. Ten ceremoningai stovi didelis ponas, niekuomi neišdrįstąs parodyti savo tikro jausmo, nebent vainiku, tokiu pat išdidžiu, šaltu kaip ir jis pats. Ir gilaus liūdesio apimtas stovi karys prie žuvusio draugo. Ir nekantrus trypinėja jaunas vyriškis šalia žmonos, su neužmiršimu stovinčios prie pirmo vyro kapo. Ir riogso ten vaidinamo gailesčio žmonės, daugiau turį pasitenkinimo dėl mirties dabar lankomųjų, negu tikro gedėjimo. Ir netikėlis sūnus prie mylimos motinos palaidojimo vietos — sustingęs bevilčiame kentėjime, amžino gyvenimo ir susitikimo vilties neturįs. Ten meilužė nedrįsta prieiti prie mylimojo žemių patalo, kur teisėtai meldžiasi jo šeimyna.

Ir mato Vėlė kaip dvasia — kaip tie visi, prie kurių kapų susirinko gyvieji — kaip jie čia pat tarp jų nematomi, negirdimi. Štai vienas meldžiasi tuomi pačiu rožančiumi, kurį laiko mylimojo rankos; ir klūpo kita šalia palikto tėvo; ir alpsta sopuliu motinos dvasia, trokšdama pasirodyti verkiančiam kūdikiui; ir

žiūri su neapykanta, ir verkia dėl gyvųjų veidmainystės — nes šią naktį joms leista matyti kaip dvasioms, ir jausti, kaip kūne tebegyvenantiems.

Ir yra kitokių kapų, kuriuos mato Vėlė savo tykiame keliavime, lipdama sausomis žolių viršūnėmis jų nenulauždama, brisdama geltonais lapais nešiugždindama jų. Kapai — užmiršti,

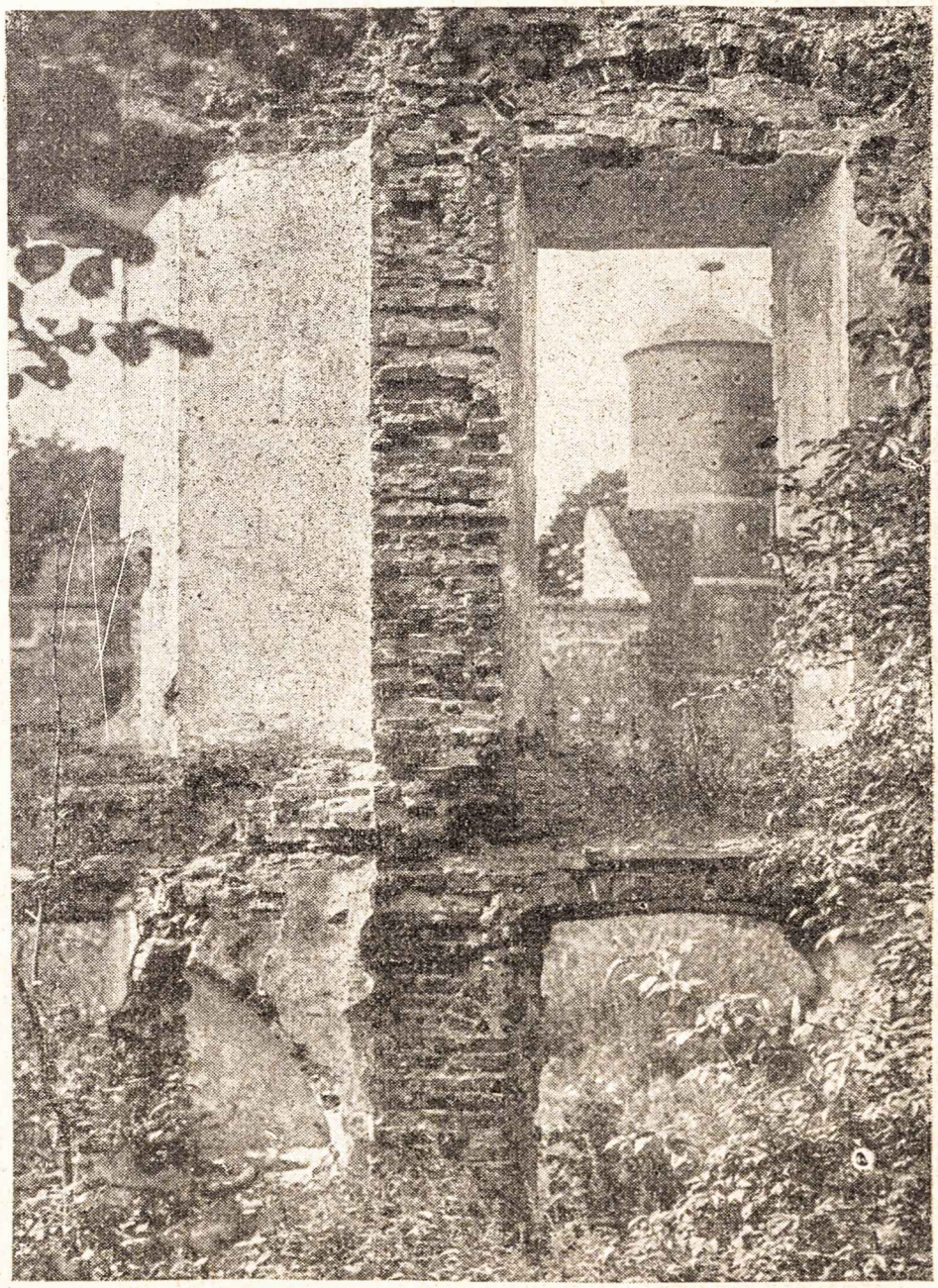

Gelgaudų pilis. „Nauj. Romuvos„ klišė.

kapai užmindyti, kapai su kryžiais pakrypusiais, supuvusiais, kapai, kurie kryžių niekada neturėjo. Tos Vėlės neturi gyvųjų, kad prisiglaustų prie jų atsiminime ir maldose — jos susirietė savo kaulų trūnyjimo vietoje ir tykiai rauda — rauda savęs, gyvenusių žemėje be mylėjimo ir kenčiančių skaistykloj be atminimo. Jos rauda dėl gėlių neatneštų, dėl žvakių, kurioms jokia

bitelė vaško nesunešė — jos kaip alkani lozoriai gaudo trupinius bendrų maldų už visus užmirštuosius, dalijasi jomis — ir alksta kaip visi, šelpiami svetimų labdaringumo. Jų rauda skamba, kaip nykus aidas kunigo pamokslo žodžiais, jos rauda antru choru gedulingame giesmininkų giedojime. Bet daug, daug iš tų užmirštųjų palaidojimų yra šviesesni, negu gulintieji po brangiais paminklais. — Štai suminta velėna neteisingai mirusio kalėjime— ir taip netoli tvaska žvakių atspindys baltam marmure paminklo — tikrojo kaltininko — ir nemato niekas, kaip šviečia kalinys—ir koks dantų griežimas marmuro plytoje. O žemiškoji—ir kitojo pasaulio teisybe!

Slenka Vėlė per kapus atskirtųjų, numirusių savo noru— didžiausiu Dievo užgynimu, nuodėme, kuri vadinasi neturinti atleidimo. Čia daugiau žioplių negu tikrų lankytojų; čia nykumas girdėti žemėje po kojomis, ir skraidantis medžiuose; čia lankantieji kartoja daug istorijų, ir teisybė jose turi paskutinę vietą.

Sustoja Vėlė ties savu kapu. Taip, ten gelmėje guli jos tikras kūnas — toks puikus jis buvo kadaise, status kaip palmės liemuo, akimis, kokias svajoja nekaltos mergelės savo pirmame riterių ir princų laukime, plaukai, kuriems joks šilkas neprilygtų—o dabar, kas, kas ten gilumoj? Gal likęs lopinys drabužių, baugštūs savo nuogume kaulai — galva — ne, ne galva, o kaukolė, kaip ant bažnyčios morų apdangalo—apie tokias akis tik raganos gali dainuoti vampyrų pokylyje. Ir iš viršaus kapas—suamintas, vos žymus, savižudžių teritorijos maža kertelė; laidojant kažkas užkabino skardos gabalą su vardu—ir kažkas praeidamas nuspyrė ją—žemėmis apnešta veliasi ji dabar po kojomis. Vienišas kapas. Nė vienos žvakės—nė vieno lapo, nė vieno žiedo, nė vieno lankytojo.

— Žiūrėk, čia baisaus nusikaltėlio kapas — jis užmušė du žmones ir pats nusižudė,—kalbasi dvi senos ponios ir su jomis einantis vaikas susitraukė tarp abiejų, vyniodamos iš baimės į sijoną.

Ir staiga—šią naktį, šią vienintelę, kada dvasioms leista jausti kaip žemės gyventojams—staiga pajuto Vėlė aštrų sopulį, lyg nebūtų ji bekūnė esybė—o turėtų širdį, juntančią užgaulę ir skausmą, širdį verkti mokančią—širdį, kuri vėl pulsuoja gyvame kūne, o kūnas, tas lengvas ir gražus kūnas, kuris turi akis, kaip mergaičių svajonė, ir plaukus, kaip juosvų našlaičių garbanos— kūną, kuris turi vardą.

Praeivių plepalai sukėlė nuoskaudą. Viešpatie! Kas padarė tai, kad dabar jis guli nelaiku numarintas, nesavo vietoj guli— niekieno neapgailimas ir neminimas, kaip brangus.

— — — — — — — — — — — — — —

Netaip jau daug metų praėjo, kai juodą gedulingą vakarą jis, žmogus su kūnu ir vardu, ėjo kažkokiu reikalu, kurių žemėje

taip daug, kurie dabar nebereiškia nieko. Iš tolo jo žvilgsnį pagavo visa armija klajojančių ugnelių—jos vaikščiojo ir stovinėjo viename plote — ir prisiartinęs Eugenijus suprato, kad ten kapinės, o prie vartų atsiminė, jog šis vakaras yra vadinamas vėlinėmis.

Tas reginys toks gražus kiekvienai akiai, o žmogui, kuris turi menininko sielą, ypatingai; skubėti nebuvo ko—ir Eugenijus užėjo. Gera klajoti, kada nėra čia nieko, dėl ko turėtum nuliūsti, gera tik pasižiūrėti į svetimą kentėjimą, ir manyti, kad tai netiesa.

Taip—jis negalėjo nusikratyti jausmo, kad čia verkiančiųjų liūdesys tik veidmainystė ir melas, nes nieko pasaulyje tiek daug nebuvo jis sutikęs kaip neteisybės. Ir todėl tai—be užuojautos, su šaltu žvilgsniu slinko tarp kryžių ir žmonių — lyg tai nebūtų daugiau gyva, kaip dailininko įsivaizdavimas.

Toje kapų kertėj — kur lygioj velėnoj, su vienodais kryžiais, išsirikiavę kariškoj drausmėj guli kareiviai, buvo tuštu ir mažiau šviesos. Gal todėl jo akis greičiau priviliojo vaizdas, nykaus gražumo kupinas, už kariškų mažų, lyg ant krūtinės kabinamų kryželių—stovėjo didelis, žvakių nušviestas kryžius — ir stovėjo moteris. Vėjas grobstė jos gedulingą šydą, lyg šluostėsi juomi savo ašaras, ir kaip nematomą mirusiam dovanotą apkabinimą vyniojo jį aplink kryžių. Tai verta ištisos poemos — pasigėrėjo Eugenijus, — toji pavargusi, sukumpusi sena moteris. Jis praėjo iš arti ir sustojo naujai pagautas—ji nebuvo sena, toji moteris gedule, ji buvo jauna, labai jauna, bet buvo joje kažkas sunku, vertė palinkti jaunus pečius.

— Melas! ji numano, kad jai labai prie veido toks minorinis stovėjimas. — Ir Eugenijus norėjo nueiti tolyn—bet kojos nesidavė pavelkamos, lyg kas jas palaidojo — ir akių neatplėšė nuo moters. Ne, ji nemeluoja — taip vaidinti nepavyktų—juk ji nemato aplinkumos — ji negalvoja, kaip atrodo ji savo skausme. Ji net neverkia — tik stovi palinkusi ir žiūri plačiu, kaip kapinynas, žvilgsniu į kryžiaus parašą. Tokių akių jis dar nematė — tuštumas, liūdėjimas, gyva našlystė jose — ir mėlynas grožis.

Staigus, nereikalingas—ir aistriai geliantis smalsumas—kas čia guli? ir jis taip skaudžiai užsimanė prieiti ir paskaityti tą vardą, prie kurio tos mėlyno gražumo akys taip suparaližuotos, bet nepajudėjo, bijodamas sukliudyti skausmą, kurio netikru nebegalėjo įtarti.

Ir taip ilgą laiką stovėjo—kryžius, žiūrinti į jį moteris—ir nuo moters, kaip nuo liūdniausiojo paminklo, nenuleidžiąs akių Eugenijus. Paskui jos akys paslydo aukščiau—ir tvykstelėjo klaikiu išgąsčiu: pro kryžiaus ranką, iš tamsumos, žalsvai atsispindėjo nuo grabnyčios dvi akys; gal pamanė ji, kad taip žiūri numirėliai, gal nesuprato pati savo išgąsčio—bet Eugenijus pastebėjo jos baimę, ir išlindo į šviesą. Jis atsistojo šalia ir baisiai krimtosi nesumodamas, ką pasakyti, ir atsitraukti negalėdamas—jis tik žiūrėjo į kryžiaus lentą, ir skaitė ten daug vardų. Paskui

jis pažvelgė į moterį — ir ji taip pat — ir tai buvo geriau už visokį pasiaiškinimą. Tur būt jo akys atrodė suprantančios ir geros, nes moteris atsiliepė:

— Čia visa mano šeimyna... ir šiokią naktį, aš neturiu, kas padėtų man liūdėti...

— Aš padėsiu, — pasakė jis. Ne — jam atrodė, kad jis jai nejaučia jokio gailesčio, bet ji buvo labai graži — ir ji atsiliepė tokiu mielu balsu, kokiu jam niekas dar nekalbėjo.

Mergaitės mėlyno gražumo akys persipildė pasitikėjimo jūra — ir jis pajuto, kad su ja galima būti tiktai geru.

Ir jie stovėjo abu prie to kapo, ir vaikščiojo siaurais takeliais skiriančiais tykiųjų piliečių sodybas—jie vaikščiojo, iki išsiskirstė visi žmonės pavargę nuo gailesčio ir žiopsojimo. Tada kapuose liko nyki vėlinių nuotaika—liko budinčios žvakės — ašaros — maldos ir tos, kurių gyvieji nemato — Vėlės.

— — — — — — — — — — — — — —

Kai kitą pavakarę Eugenijus sode laukė savo nepažįstamosios, laukė keletą minučių ilgiau po sutarto laiko—kažkas kartaus užpylė širdį. Iš tiesų—argi verta—kam jam ta svetima moteris, juk ji tokia pat, kaip ir visi. Bet čia už belapio medžio švystelėjo akys kaip, mėlyna grožybė — ir šypsenoje tiek daug pasitikėjimo—ir lūpose toks meilus atsiprašymas, kad pabėgo visi galvojimai. Tai jį papirko—tas jos širdingumas — taip su juomi niekas dar nesielgė, — bet apvylimo baimė kyšojo jo neatvirume, ir nepasitikėjimas skambėjo pasityčiojimu jo balse. Taip buvo visada, o jie susitikdavo dažnai. Ir kartą ji pareiškė, kad ją tas liūdina—erzina, tas jo amžinas niūrumas, kad ji negalinti pakęsti, kada jos kiekvieną džiaugimąsi sunaikina neaiški pašaipos šypsena.

— Aš kitaip negaliu! — ir visai nelauktai sau—jis išsipasakojo visą savo juodą, be prošvaisčių gyvenimą. Tai prasidėjo nuo pat kūdikystės—jis buvo nedrąsus ir užsidaręs. Tada tėvas parvedė antrą žmoną. Žinoma, ji buvo ragana, o tėvas lepšis—ir ją kankino—ir jis išbėgo iš namų. 10 metų kaip jis ten neatsilankė—nors tai yra taip arti. Jis vargo—jis badavo—jo mokinimasis, tai kančių ciklas. Pašalinių žmonių nedorybės, niekšybės visuomeniškame gyvenime—viskas, viskas. Tas jį sulaužė—jis nebegalįs niekam tikėti—niekam. Dabar, kada jis beveik atsistojo ant savo kojų, kada su juomi skaitos—jam dar labiau tenka susitikti su žmonėmis — ir visi jie melagiai ir veidmainiai. Jis nieko nemylėjęs ir niekieno meilės nepritypęs — ir bendrai, jeigu gyvena, tai tik, kad nenusileisti tiems žvėrims bendroj grobuonių dalyboj—ir daryti bloga jiems taipgi—kaip daro jam. Ir jis tikrai vedęs tokį gyvenimą, kad doras žmogus—jeigu tik tokių yra—turėtų pasibaisėti ir smerkti.

Mergelė klausėsi—ir jam net nuostabu—nesipiktino, o visu veidu, visu savo tylėjimu—gailėjosi.

— Ne, ne! tamsta neteisingai sprendi, — pasakė ji. — Pasaulis labai gražus, ir žmonės, visi žmonės, silpni, verti apgailėjimo, bet geri.

— Taip gali galvoti tik toks kūdikis, kaip tamsta,—juokiasi jis su pašaipa.

— Tamsta lygiai jaunas. Ne, tamsta vien tik iš vieno siauro lango nori apimti visą begalybę, iš savo, gal netyčia, padarytų skriaudų, viską smerki, o, aš dar daugiau pakėliau vargo, bet tas man nekliudo džiaugtis, mylėti žmones, turėti pasitikėjimo. Aš ir tamstą to išmokysiu.

— Mokyk, — niūrus šypsosi, — bet teisybę sakant, aš ir tamsta nevisai pasitikiu.

— — — — — — — — — — — — — —

Ir kaip mokytojas, geras, Dievo sutvertas būti tokiu, visai nerodydamas mokiniui, kad mokina, Svėtlana pakeitė Eugenijų. Taip jis pats jai kalbėjo. Jis jautėsi visai kitu—lyg seną kūną ir sielą sudeginęs, kaip pasakoj žaltys naktį pavirstąs karalaičiu ir likęs tokiu, kai mylimoji sudegino jo kailį. — Tikrumoj, atvirai turėjo sau pripažinti, kad Svėtlana tik atvedė jį prie minties, jog jis neteisingai galvoja — jis pats gerai žino, kad visada jo širdis buvo jautri užgaulei ir meilei, kad jis troško žmonių ir bijojo jų dėl savo nedrąsumo — ir visa tai jis suvertė jų nedorybėms iš mažiausio nieko darydamas prasikaltimą. Jis pats sau buvo sutvėręs kentėjimą. — Jis tai žino, kad jis pats atgimė, bet būtinai nori tikėti, kad buvęs užkietėjęs, nebepataisomas nusikaltėlis — ir Svėtlana padariusi stebuklą pataisydama jį. Jai jis skyrė tuos nuopelnus, kad sugrįžo į namus, kur jis buvo visada laukiamas — ir, Dieve, — juk pamotė buvo labai gera — ir tėvas jį taip mylėjo. Jis dabar pamatė aplinkui ir savy jaunystę, jis pajuto širdį plačią, nepripildomą — ir žemės gražumą išugdė — ir mokėjo atleisti — ir suprato nusižeminimą—jis buvo toks, koks senai turėjo būti, jeigu nebūtų pats save kažkur nuvedęs. Atrado jis pasitikėjimą žmonėmis ir išmoko mylėti juos. Mylėti visus, o tą vieną labiausiai.

Vieną kartą jie sužino abu, kas esą viens antram—arba ne, jie tai jau senai žinojo, bet tą vakarą, tai buvo taip aišku, lyg pasiskaitė laikraštyje. Ir taip paprastai — jie stovėjo ant tilto, persilenkę per barjeras ir sekė slenkančias ledines. Abiejų akys pasikorė ant dviejų gabalų, kurie draugiškai plaukė įsukti vienos srovės. Staiga jie abu pakreipė galvas—ir susižvelgė—kaip senai kapinėse.

— Mes taip pat plauksime viena srove? — taria Eugenijus.

— Viena. Visados, — patvirtino Svėtlana.

Ir vėl abu nusisuko į upę.

O čia pat žiopsojo žmonės, stovėjo policininkas, ir niekas nesuprato, kad du žmonės šaltais, kontoriškais žodžiais sutarė svarbų dalyką. Šaltai — juk jie abu šių laikų žmonės, kurie ne-

mato reikalo atsiklaupti ar laukti užtekant mėnulio—kol galės pasakyti savo meilę, bet jų širdys buvo tokios degančios, kad nuo jų kėpavimo sutirptų visi tie, užgulę upę, ledai.

— — — — — — — — — — — — — —

Bet kartais tie šalti rimti žmonės pavirsta kūdikiais—kartais pasirodo jie svajotojais.

Prieblandos vakarais kambary—ir vakarais žaliuojančiam užmiesty—jie vaikšto su ateinančiu gyvenimu, su planais dideliais lyg pasaulio pertvarkymas, su troškimais platesniais už beribę, su laime, kuriai vardo nėra. Tiek nedaug juk laiko, kai jaunas architektas baigia savo studijas, ir tada.—

Arba sėdi jie ant mažyčio akmens, ar užsirioglina ant palaušto stuobrio, ar susiriečia ant žolės—ir kalba nesąmones.

— Aš pastatysiu tau rūmus—rūmus iš gotikos ir bizantikos — pastatysiu tau juos iš visų stilių — ir savo stiliaus, kokio dar nebuvo. Bus jame viduramžių pilių rūstumas ir aiškumas dabartinių dienų ir grakštus iškilnumas graikiškų šventovių. Kolonomis ir fontanais išpuošiu sales — ir tu ten vaikščiosi, mano meile. Kad nebūtų ten nė vieno lango ir stogas iš storiausio mūro — būtų saulė iš tavęs, Svėtlana.

— Kartais tu nuostabus poetas. Ne, ne, Eugenijau. Žiūrėk, aš ištiesiu savo delną ir nušluoju visą tavo išdidžią statybą. Aš nenoriu. Tu pastatysi man mažutį namelį: pro sienas žiūrės saulė, stogą vinios vijokliai, mažame sodelyje bus tik gėlių — ir tame namelyje būsim tik tu ir aš. Visados.

— Visados!

— — — — — — — — — — — — — —

Kvepia jazminai.

— Ir dabar su ilgėsiu, junta Vėlė, šią naktį turinti teisę jausti kaip žemės gyventojai — junta kaip kvepia jazminai, kaip glosto, glosto jų baltas kvapas.

Kvepia jazminai — vietoj, kur kiti skausmą turi, o jie rado laimę — aną juodą gedulingą naktį. Paliūdi jie abu prie Svėtlanos kryžiaus su daugeliu vardų, bet laimė jų nė ten nepameta. — Ir jie taip mėgsta klaidžioti tarp kapų, kurie pavirto darželiais ir skaityti užrašus.

— Palauk, čia įdomus dalykas, — sulaikė Svėtlana norintį praeiti Eugenijų.

Senas apkerpėjęs akmuo su išblukusiu užrašu; prisilenkę jie atrado tik nykstantį „1855“ — ir dar neaiškesnį „Marija“. — Tiktai ryškėjo pažaliavęs nuo sąmanų, bet aiškus bareljefas—dvi sudėtos susijungusios rankos ir aplinkui apsiraičiusi gyvatė.

— Aš girdėjau siaubingą to kapo istoriją,—sako Svėtlana, ir čia pat stovint jiems ir žiūrint į nykų paveikslą ji papasa-

kojo istoriją — teisingą ar žmonių pramanytą, bet kažkas skausminga ir niūru iš jos aidėjo. — Senai.,. buvę du mylimieji, amžinai pasižadėję viens kitam, bet štai mergaitė sulaužo savo žodį, ir mylėdama tą, išteka dėl turtų už kito.

— Ir žinai, tą momentą, kada po klausimo, ar jie nežadėjo kitiems meilės, jaunavedžiai sudėjo rankas, kad kunigas jas stula surištų — ant jų staiga nukrinta gyvatė, ir apsivyniojo aplink, veržda ma jas. Sukliko jie baisiausiame išgąstyje—plėšydamiesi, bet išsiveržti negalėjo; negalėjo jos atplėšti nė svetimų žmonių pagalba, nė kunigas su maldomis ir švęstu vandeniu. Ir taip prie altoriaus — jie abu, iš siaubo numirė — gyvatės surišimu sujungti.

Eugenijaus kūną nupurtė šaltis.

— Baisu!

— Baisu, bet ji to užsipelnė — smerkiamai skamba Svėtlanos nusprendimas.

— Ar tu taip nepadarytum? — juokiasi Eugenijus, bet pro jo juoką kyši kažkas baimingo ir grasančio. Tu, kuri grąžinai man pasitikėjimą viskuomi — ar neapvilsi manęs?

— Kaip tu drįsti! Niekados! Aš nesuprantu tų žmonių, kurie myli daugiau negu vieną kartą, o tuos, kurie renkasi turtą — niekinu. Arba tu — arba niekas!

— O jeigu aš numirčiau? — juokiasi jis, — o Svėtlana pro ašaras kalba.

— Amžiną gedulą ir našlystę nesugriaunamą nešiočiau, — ir tuoj pati juokiasi — o jeigu mirčiau aš?

— Aš pastatyčiau bažnyčią tavo atminčiai—ir sopulio būtų pamatas, iš liūdėjimo sienos — ir bokštas iš ilgestingos vilties būtų. Aš pats nešiočiau plytas, pats akmenis rinkčiau ir ten palikčiau aš meilės gedulo vienuoliu — arba mirčiau.

— Vėl poezija! Nepataisomas. Ne, kam mums tų juodų dūmų — mes gyvensime laimingai.

Kvepia jazminai.

— — — — — — — — — — — — — —

Vieni metai — ką reiškia vieni metai prieš visą bendrą gyvenimą! Bet tiek nerimo ir sopulio atsiskyrimui turėjo Eugenijus ir kaip verkė Svėtlana, kaip ji verkė.

Visas vakaras atsisveikinimo. Ne laikrodis eina, ne—laikas vagia valandas; ne minutes rodyklė skaičiuoja — pažadėjimų žodžius.

Ir vis nerimsta Eugenijus.

— Tu būsi man ištikima, tu lauksi?

— Žinai eilėraštį:

„Laukti tavęs nenustosiu.
Lauksiu tavęs lig mirties —
Ir už jos juodųjų vartų—tavęs lauksiu“.

Ir paskutiniai žodžiai buvo tie:

— Tikiu tau, Svėtlana.

Ir paskui — svetima mėlyna šalis, garsus mokytojas—seni archyvai, statybos — diplominis darbas, daug vilčių ilgėjimosi ramus laukimas — mieli tėvų žodžiai ir Svėtlanos laiškai dažniausi — kas drįs tvirtinti, kad pasaulis nėra gražus ir žmonės geri!

— — — — — — — — — — — — — —

Baigiasi ištrėmimo laikas — dar sparčiau eina darbas—darbas, kuris be geros karjeros duos jam ir garbės, nes jam ji brangi lygiai, kaip ir moters meilė. — Tik kas čia, kad mėnuo ir antras Svėtlana neberašo, teiraujasi namuose—nė žodžio apie tai. Nerimastis — ir vieną kartą tokia baisi mintis — ji mirė! — Taip, kitaip, kodėl jie tylėtų?

Ir nebelaukdamas dar pusantro mėnesio ligi numatyto grįžimo — Eugenijus tą patį vakarą išvažiavo į namus.

— Svėtlana... ji gyva? — ant slenksčio, nustebintos pamotės ranką griebdamas, šaukia.

Moteris nubalo ir nieko nepasakė.

— Mirė? — sušvogždė.

— Ne, ne! Sėsk, kur tu! Kaip tu čia atsiradai — nelaiku!

Bet jis nori žinoti tik vieną — o tyli jie, ir tėvas ir pamotė. Galop — taip, jis neprivalo liūdėti, jis... Žodžiu... ne, ji to neverta — bet... Na, toji mergina ištekanti už kito.

Eugenijus toks ramus pasiliko sėdėti — tiktai akys kažikaip išsiplėtė ir visai nejudėjo —. Užtat tėvas ramiai toliau pasakojo. Taip — jis džiaugias, kad Eugenijus neima to į širdį — ji ištekanti už turtingo fabrikanto. Ir kaip keista — ar ne — turbūt jis kokį sapną sapnavęs, ar koks nujautimas, nes žiūrėk labai keistai supuola jo grįžimas — juk šiandien — lygiai šiandien vakare, kaimyniniam miestely, kur gyvena fabrikantas, jie susituokia.

Eugenijus išgėrė arbatos. Iš tikro jis visai vyras — pagyrė jį pamotė. Paskui jis nuėjo į savo kambarį miegoti.

Stovi jis aslos viduryje, su užšalusia galva ir apsnūdusiomis mintimis. Kas? Ką čia jie kalba? Kas? Ne, ne, ne! Paskui jis sukniubo ant aslos ir raitosi kaip kurmis nerasdamas žemės, kur įlįsti: Na — pagaliau jis susivaikė šiokią tokią mintį . Ne, čia kažkokia niekšybė, čia klasta. Ją kas nors privertė taip padaryti, ją apgavo — gal primelavo apie jį? — Pašoko. Jis išgelbės savo Svėtlaną — juk gal dar nevėlu. Ak, kaip jis drįso abejoti apie ją, savo skaisčiąją, kuri iš jo padarė gerą žmogų. Eugenijus išplėšė iš čemodano brauningą, apžiūrinėjo šovinius ir išbėgo.

— — — — — — — — — — — — — —

Lekia minutės ir lekia auto. O minutės per greitos, o mašina per lėta — o šoferis raginamas sakosi, kad daugiau nebegalima, kad jie tikrai kur nusisuks galvą.

Miestelis, Eugenijus nežino kur sustoti. Paskui sustabdo ties bažnyčia ir liepia laukti — jis tik sužinos pas kunigą, kada šliūbas ir nutykos čia sulaukti jų. Bėgdamas per tamsėjantį šventorių jis girdi vargonus —

Bažnyčios vidury, kažkieno kumštelėtas jis atsiminė nusiimti kepurę, jis skubina — jis prisigrūda prie altoriaus, jis nori čiupti tą svetimą žmogų ir nusviesti jį į kampą. Ir negali pasijudinti — stovi atsirėmęs krotelių, per kelius žingsnius — ir nenorėdamas mato visokias smulkmenas — jaunojo patenkintos galvos krūstelėjimas — jo maži ūseliai — kryžius ant krotelių — ir už jo — kunigas kumpa nosimi — ir Svėtlana — visų žinoma Eugenijaus sužadėtinė — susituokimui atsistojo šalia svetimo. Ne, čia baisi neteisybė! Bet jis vėl negali pasijudinti— jį lyg grandiniais prirakintą laiko žodžiai — kunigo klausimas — ar jie nebuvo pasižadėję kam kitam — ir Svėtlanos atsakymas — ne. Ramus, nė šimtąją tono dalele nekruptelėjęs ties tuo žodžiu, balsai — kartoja kitus žodžius — ir paskui dvi rankos susideda, kad stula jas surištų. Eugenijų išpylė prakaitas — dabar — dabar įvyks kažkas baisaus — jis norėjo surikti jiems — saugokitės! Juk dabar vietoj kunigo stulos nukris gyvatė ir užsmaugs baltą Svėtlanos ranką tampria, neatmezgama grandimi. Jis užsimerkė — bet akys tuoj atsiplėšusios pamatė, kad nieko neatsitiko — jaunavedis laimingai šypsojosi ir Svėtlana jam pritarė. — Ir čia — toj sekundėj jis labai daug pergalvojo. O! toji moteriškė, kuri atrodė tokia rimta, kuri taip mylėjo, tokius kalbėjo žodžius, kuri sugriovė jo rūstų, bet teisingą nepasitikėjimą, kuri padarė jį svajotoju, bepročiu — ji tik pasityčiojo, ji pajuokė jį. Ne, ji nebuvo verta dieviškos bausmės už sulaužytą žodį — ne ką jai būtų padariusi gyvatė, jeigu ji pati yra tikriausioji gyvatė. Tikrai, Eugenijus mato, kaip prie altoriaus, šalia juodo žmogaus raitosi sidabrinė balta gyvatė — jis šiurpiai, skambančiai visu balsu nusikvatojo. Sužiuro žmonės į beprotį, toks jis atrodė, pakėlė akis Svėtlana — ir tada jie susižvelgė ir kažką susikalbėjo akys, kaip kapinėse ir ant tilto — kažką baisiai svarbaus. Ir išblyško jaunoji, o Eugenijus išblykšti jau nebegalėjo — tik jo ranka, pati, be minties, įlindo kišeniun prie brauningo — paskui keturi — penki šūviai — ir prie altoriaus gulėjo trys kūnai.

— — — — — — — — — — — — — — —

Išgijo jis. Tuodu palaidojo kartu, kaip teisėtai sujungtus— o jis kaip buvo — taip pasiliko atskirtas.

Jį teisė. Ir išteisino. Tada jis buvo beprotis — pripažino visi liudininkai ir gydytojai.

Jam buvo vistiek. Ne — ne! Jis norėjo bausmės. Per gijimo laiką, per tardymus jis turėjo keistų galvojimų — jis pats sau save pripažino neturėjusį proto tada — ar dabar jam tas atrodo, kitaip persilaužė dvasia, bet jis gailėjosi dėl savo keršto. Jis pripažino save — sau pačiam — neturėjusį teisės keršyti— vistiek, ar toji moteris pačiu niekšiškiausiu būdu jį apgavo ar tame buvo gili paslaptis. Dabar jis jautė save nusikaltusiu — ir norėjo būti nubaustas —

Bet jį išteisino — ir tai jis priėmė kaip bausmės, kitiems nesuprantamos, dalį.

Jis nebenorėjo sugrįžti į savo sudegintą seną kailį — jis nebenorėjo net būti neapkenčiančiu — nei norėjo dalytis grobiu bendroj plėšriųjų dalyboj. Pasitikėjimo jis nebeturėjo vėl — bet, tai buvo kažkaip kitaip. Jam buvo sunku pasilikti su žmonėmis, dar daugiau, su žinomais žmonėmis, kuriuos jis mylėjo ir dabar — noras atgailos, susikrimtimas ir skausmas užvaldė jo dvasią — noras pasislėpti — jis išvažiavo niekam nesakydamas kur.

— — — — — — — — — — — — — — —

Keleri metai — nedaug, bet jie daug padaro. Nė tėvo nė pamotės neberado, kai vieną dieną atidarė savo namų duris. Ten buvo teta, ji nusigando išvydusi visų laikomą mirusiu—ji jo niekad nemylėjo, o po skandalų praeitųjų metų — ji jo išsigynė. Ir dabar jis čia, tas avantiuristas — tas! taip netikėtai pasirodęs — kad atimti tą turtą, kuris gal ir priklauso jam, bet teisingiau būtų, kad ji valdytų.

Ne, Eugenijus visai to nenori, pasakė jis — Jis sustojo čia tik keletai dienų — ir norėtų pagyventi savo mažajame kambarėlyje ant aukšto — jeigu ten niekas negyvena.

— Tiktai? Žinoma, žinoma. Ne, ten niekas negyvena — tas kambarys po tų visų istorijų toks nejaukus, kad nuo jo išvažiavimo neatidarytas.

Ir padavė užrūdijusį raktą.

Baimingai šyptelėjo elektra ir norėjo vėl užsimerkti išvydusi voratinklius, dulkes ir supelėjusį orą.

Atitrenkė susistovėjusį langą Eugenijus ir paliko taip atsigręžęs į žiburėtą gatvę. Miestas, gimtas miestas! Ne, jokių reikalų nebuvo į čia — nieko. Tik toks staigus baisiausias ilgesys išplėšė iš svetimos šalies tolimojo miesto ir atvarė čia, kaip areštuotą.

Pabūti keletą dienų — pabūti savimi, savo vardu. Juk ten, aname krašte garsus architektas turi kitą pavardę. Ten nieks nežino apie žmogų daug kentusį, žmogų nužudžiusį ir buvusį teistu — jie pažino tik genialų rūmų ir bažnyčių statytoją, žmogų garsų, turtingą, gražų, bet paniurusį ir užsidariusį. Ir štai jam užsinorėjo nors keletai dienų būti vėl tuomi — atsižadėtoju — ir atvažiavo.

Visur kankina atsiminimai, bet čia, jie lyg savo šalies teisėtieji piliečiai — drąsiau ir stipriau žudo — kryžiavoja čia seno kambarėlio sienose, kur yra tik vorai ir dulkės, galima laisvai kaukti, galima raitytis ant aslos, galima dar labiau jausti savo didžią, jokiais sapnais neužmiegamą, jokios aušros nenuvarytą, kaltę.

Jis atidarė stalčių savo studentiško stalo — čia buvo laiškų ir fotografijų... Svėtlanos. Oh — kam — kam jis tą padarė! Jis nesužinojo — ir dabar nežino — kodėl ji tuokės su kitu — ir tas dar daugiau didino sąžinės krimtimosi. Kam jis nepalaukė, nesužinojo — gal nebuvo ten josios kaltės? Vistiek, jeigu ir pamylėjo ji kitą — vistiek, jeigu ji ir sulaužė žodį, jeigu ji buvo niekam verta — kam jis tą padarė! Kokią teisę jis turėjo atimti dvi svetimas gyvybes, o sau ramumą.

Ir čia jis jaučia, kaip kvepia jazminai — kaip glaudžiasi Svėtlanos galva; vėl mato tris susižvelgimus, kurie buvo toki reikšmingi; kapinyne liūdni ir suprantą viens kitą — ant tilto — tai buvo atsidavimas viens kitam ant visados — ir bažnyčioje — buvo kerštas ir paslaptis. Tris kartus jų akys kalbėjosi sprendžiamai ir tūkstančiais kartų, kaip mylimųjų. Ak, Svėtlana! Kokia ji buvo — ji pasiliko neužmirštama — ir kaip meilė, ir kaip apgavimas, ir kaip sąžinės krimtimas.

Ir ištraukė iš stalčiaus brauningą — buvo išsiprašęs palikti jį kaipo baisų atsiminimą — ir viską išvažiuodamas palikęs, kad lengviau užmirštų.

Jis vis dar blizga, tamsiu blizgėjimu — ilgai gulėjęs tarp popierių, gulėjęs šalia laiškų ir fotografijos tos, kuriai atėmė gyvybę. O, kam jis taip padarė! — Vėl gyva ta minutė — tas vaizdas — vėl rodos, jo ranka išsitraukia ginklą kerštui. — Tai buvo tokia baisi minutė — ir tokia paprasta — jis tik taip paspaudė gaidelį, paprastai, kaip štai dabar.

Trach! — kažkas per nosį sutvilko — iki smegenų ir viskas temstelėjo — elektra, dulkės, vorai — susikibo į vieną sukinį.

— Dieve! — sukriokė Eugenijus sukniubdamas grindyse. Paskutinė trūkinėjanti mintis — mišinys — pasigailėjimo maldavimas Dievo — ir keistas jautimas, kad ta užmiršta kulka, kulka iš nusikaltimo vakaro, kaip bausmė buvo jam palikta — ir laukė jo per tiek metų.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Na, ji taip ir maniusi, — šaukė teta — kad tas baisybė čia su bloga mintimi atvažiavęs. Ji iš karto numanius — kaip gyveno — taip ir mirė. Kas nežino nedorėlių, žmogžudžių galo. Bet taip padaryti jai — už jos gerą širdį! Žinoma — juk ji galėjo jo nepriimti — jis buvo toks keistas, persimainęs. Vos bepažįstamas po tiek metų — ji išsiginti jo galėjo, bet ji priglaudė, o jis — jos namų garbę sutepė.

Vargšė moteris ilgai dejavo užjaučiančioms širdims; ji nupirko grabą iš rastų pas jį pinigų — policija atliko formalumus, gydytojai patyrinėjo — paskui užkasė, paliežuvavo bobos ir laikraščiai — ir buvo užbaigta.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ir kas metai, kas metai Eugenijaus vėlė klaidžiojo tarp žvakelių, tarp kapų svetimų ir prie savojo, neteisingai neturinčio šventos vietos, rymo vienišai, Vėlinių naktį. Daug ateina — liežuvaujančių ir apie jį. Ten, svetimam krašte iš didelių dingusio architekto turtų, šelpia vargšus, puošia bažnyčias — maldas laiko už jo vėlę. Bet Viešpaties teisybė yra kitokia — ji neužmiršta žmogaus kentėjimo nė vieno — ji užskaito kiekvieną ašarą — daugelį palengvina jai kančias kiekvienas geras darbas. Jis daug skaistyklos vietų atima už tai, kad kūnas neteisingai nuskriaustas palaidojimo vieta — ir užskaito jo naudai kiekvieną neteisingą apkalbėjimą gyvųjų. Jis geras ir jo vėlei — ir taip mažai bereikia jo išsivadavimui, jo praėjimui į kitą žemę, žemę atleistųjų, kur bus viskas žinoma: jo kaltės didumas ir teisingumas ar nusikaltimas kitų vėlių, kurių kūnus nužudė jis. Bet tam mažajam žingsniui, tam išsivadavimui reikia taip daug — ir taip maža...

— Ten atrodo komunistas guli — jo vainiko kaspinai visi raudoni. — Susipurtė brangių kailių apsiausta ponia ir prisiglaudė prie aukšto vyro. — Man čia baugu savižudžių šalyje — — purtosi ponia.

— O man priešingai, — sako vyras — jo veidas užsimąstęs ir akys liūdnos, o balsas dar liūdnesnis.

— O čia to studento kapas, man pasakojo, jis užmušęs savo mylimąją prie altoriaus — ir pats nusišovęs. — Ponios balse nuotykių ieškotojo džiaugsmas, bet ją ima drebulys nuo kitos minties. — Tokios vėlės jau tikrai pragare — dar labiau dreba ji.

— Kas žino! Nenusiminkim. Gal būt tas žmogus tiek kentėjo, kad prieš Dievą jis daug teisesnis už daugelį skaitomą geriausiais. — Liūdnaakis vyras nusiėmė skrybėlę ir atsiklaupė prie kapo, kur nuo palaidojimo dienos niekas neklūpojo, kur nė vienų metų atsiminimų dienoj nedegė žvakės, nežydėjo vainikai, nekrito ašaros, neskambėjo malda. Atsiklaupė — ir sukalbėjo „Amžiną atilsį“.

Su dėkingumu neišsakomu ir džiaugsmu begaliniu suklupo vėlė šalia jo — Viešpatie! po tiek daug laukimo metų Tavo teisingumas yra patenkintas! Tau nieko nereiškė tos maldos svetimame krašte, už garsaus žmogaus meilę, dėl jo pinigų, jo garso — Tu norėjai, Tu pastatei savo reikalavimą — vieno pasigailėjimo širdingo, vieno parymojimo nesmerkiančio — vienos mažytės maldos, už tą patį žmogų, kaip už žmogžudį ir didžiausią prasikaltėlį — Tavo reikalavimas išpildytas, Viešpatie!

A. Maceina

Kelias į Krikščionybę

1. Ši karta reikalauja ženklo

Apie Europos kultūros krizį pradėta kalbėti jau prieš Didįjį Karą. Bet kas tuomet buvo dar tik nujaučiama, dar tik spėliojama, tas visu ryškumu iškilo pokariniais metais, kada beveik per visas kovų nualintas Europos tautas perskrido revoliucijos šmėkla, neapsakomu įnirtimu naikindama senosios politikos liekanas. Tai buvo protestas prieš tą krauju pritvinkusią atmosferą, kurią skleidė karas, prieš tą naikinimą geriausių žmonijos jėgų, kurios buvo aukojamos paskutinio šimtmečio sukurtiems individualizmo stabams. Deja, protestas prieš kraują pasidarė dar labiau kruvinas, ir socializmo stabas pareikalavo nemažiau aukų už individualizmą. Dabar tik pamatyta, kad čia kaltas ne tas ar kitas asmuo, ne ta ar kita valstybė, bet visa Europos kultūros kryptis, kurios kelias neišvengiamai turėjo pasibaigti tokia katastrofa. Prieškariniai nujautimai dabar buvo visiškai pateisinti.

„Viskas sudužo!“ — pradėta šaukti nuo 1918 metų rudens. Sudužo militarinė ir politinė galybė, sudužo kartu socialinė ir dorovinė santvarka. Naujųjų laikų kultūra pasijuto sukrėsta iš pačių pamatų. Visokeriopi kriziai visu savo baisumu ir ryškumu atsistojo prieš Europos akis. Pradėta kalbėti apie kultūrinį Vakarų išsisėmimą ir besiartinantį neišvengiamą jų žlugimą. Šitie perspėjimo ir pagalbos balsai tebeaidi ir šiandie ir gal dar rimčiau, negu tuoj po karo. Tada jie buvo instinktyviškas skęstančiojo riksmas, tuo tarpu dabar jie virto sąmoningu nelaimės prislėgtojo šauksmu.

Toks beveik staigus naujųjų laikų kultūros puolimas buvo tuo skaudesnis, kad Europa šia savo gyvenimo kryptimi buvo visiškai pasitikėjusi. Civilizacijos laimėjimai, siekiantieji apvaldyti laiką ir erdvę, darantieji žmogų tikra prasme medžiaginio pasaulio valdovu, švelniai glostė moderniškąjį išdidumą. Jėgos pajautimas iš vienos pusės skatino žmogų atsipalaiduoti nuo antprigimtinio pasaulio, iš kitos gundė jo širdį vergte pavergti jam ir taip jau nusilenkusią gamtą. Bet čia, kaip ir pirmųjų žmonių puolime, pasikartojo ta pati tragedija: kai tik žmogus atsitraukė nuo aukštesniųjų pradų, tuoj žemesnieji pradai sukilo prieš jį. Šv. Rašto pasakojimas apie kūno sukilimą prieš dvasią, įvykusį tuoj po pirmosios nuodėmės, yra perspėjimas kiekvienam — taip individualiniam, taip kolektyviniam — puolimui. Kiekviena nuodėmė padaro žmogų priešu ne tik antprigimtojo, bet ir prigimtojo pasaulio. Iš čia kyla ne tik nesantaika su pačiu savimi, su savo sąžine, su savo kilnesniuoju *aš*, bet taip pat

nesantaika su savo kūnu, su gyvuliais, net ir su negyvais daiktais. Nuodėmės pasėkos eina daug plačiau ir siekia daug giliau, negu mums atrodo. Tik taip suprantant nuodėmę, bus galima suvokti tą tylią kovą, kuri eina tarp nedorėlio ir jį supančios aplinkos, ir tuos švelnius santykius, kurie šventuosius riša su gamta.

Ta pati tragedija pasikartojo ir moderniškosios kultūros puolime. Todėl naujųjų laikų kultūros krizio šaknys iš vienos pusės siekia antprigimties, iš kitos — prigimties, kuri labai jautriai atsiliepia į vienokius ar kitokius santykius su antprigimtuoju pasauliu. Ir todėl išeitį iš šito krizio gali duoti tik visiškas susitaikymas su abiem pasauliais, nes tikroji religija veda į gamtą ir tikroji gamta rodo kelią į religiją.

Ir štai šitos visuomeninės suirutės metu, kada žmogus liko atitrūkęs taip nuo žemės, taip nuo dangaus, Krikščionybė aiškiai taria didį savo žodį, kad išsigelbėjimas yra joje ir tik joje, kad ji vienintelė turinti jėgų surišti nutolusį žmogų su Dievu ir tuo pačiu priartinti jį prie gamtos. Krikščionys mokslininkai tiki, kad Europos kultūra nežus tol, kol vadovausis Krikščionybės principais. Kryžius yra visuomet i š g a n y m o ženklas, vistiek kokio išganymo pasaulis būtų reikalingas — religinio ar kultūrinio. Juo vienu yra išrišamos net ir aštriausios problemos, nežiūrint kokiais vardais jos būtų vadinamos. Todėl senos liturginės giesmės žodžiai *„O crux ave spes unica“* niekados nebuvo tiek prasmingi, kiek mūsų laikais.

Bet štai dabar, kaip ir prieš du tūkstančiu metų, iš Krikščionybės, kaip ir iš Kristaus, reikalaujama ženklo, reikalaujama įrodymų, kad ji, o ne materializmas ar panteizmas, gali išgelbėti paklydusią kultūrą. Bet krikščionybė Dieviškojo Mokytojo žodžiais atsako: „Atėjus vakarui, jūs sakote: bus giedra, nes dangus raudonas, ir rytmetį: šiandie bus audra, nes dangus rausta ir ūkanojasi. Taigi jūs mokate pažinti dangaus išvaizdą, laikų gi ženklų negalite suprasti! Pikta ir svetimoteriaujanti karta ieško ženklo, ir jai nebus duota kito ženklo, kaip tik pranašo Jonos ženklas... Nes kaip Jona buvo tris dienas ir tris naktis bangžuvio pilve, taip žmogaus sūnus bus tris dienas ir tris naktis žemės širdyje“. [1]) Štai atsakymas mūsų laikams! Ši karta reikalauja ženklo. Bet jai nebus duota kitokio ženklo, kaip tas, kurį Kristus davė savo laikams. Koks yra tas ženklas?

Kristus mirė ir buvo palaidotas. Paskutinę Kalvarijos tragedijos valandą pasaulis pažino jo dieviškumą, nes negyvoji gamta davė nepaneigiamą liudijimą. Širdžių gelmėse žmonės suprato, kad Kristus yra Vienintelis, kurs gali juos išlaisvinti iš skurdo ir grąžinti jiems prarastą Dievo Karalystę. Bet štai tas Kristus, tas Gelbėtojas miršta... Jis tris dienas ir tris naktis guli

---

[1]) Mat. 16, 2-5; 12,38.

užantspauduotame kape, o pasaulis skundžiasi, einančių į Emaus mokinių lūpomis: „Mes gi tikėjomės, kad jis atpirksiąs Izraelį...“ [1]) Tai buvo skaudus atsiskyrimas, bet reikalingas prirengti žmones atsikėlimui. Tik per šitą galingą skausmą perėjęs pasaulis galėjo suprasti tikrąją mirties pergalės esmę. Alellujos džiaugsmas visoj savo pilnybėj tėra patiriamas tik Liberos nuliūdimo kontraste. Šią prasmę turi ir Bažnyčios rekomenduojamos vigilijos didžiųjų švenčių išvakarėse, kada pasninku ir budėjimu pavarginamas kūnas, kad auštančio ryto džiaugsmas būtų skaidresnis. Tą pat

J E. Vysk. P. Būčys
(žiūr. straips. „Bažnytinė unija“)

reiškia ir Kristaus žodžiai, kuriais jis atsakė į minėtą mokinių nusiskundimą: „Argi nereikėjo, kad Kristus tai kentėtų ir taip įeitų į savo garbę?“ [2]) Tad argi nereikėjo ir pasauliui perkęsti Kristaus atsiskyrimą, kad paskui sutiktų Jo Atsikėlimą?

Štai ženklas ir mūsų laikams. Jis yra ne kitoks, kaip Jonos ir Kristaus ženklas. Krikščionybė turi mirti (šiandie ji tebemerdi) moderniškojo žmogaus širdyje, turi būti palaidota; ši

[1]) Luk. 24,21.
[2]) Luk. 24, 26.

karta turi pergyventi atsiskyrimo nuo Krikščionybės tragediją, kaip kad senovės pasaulis pergyveno Kristaus atsiskyrimą. Ji turi moderniškąsias savo pažiūras išvystyti ligi galo, turi savo principus logiškai pritaikinti praktiškam gyvenimui. Ir tik tada, pajutusi, ką reiškia būti atsiskyrusiai nuo tikrosios Tiesos ir nuo tikrojo Gyvenimo, ji bus tinkama priimti besikeliančią savo širdyj naują senos religijos šviesą.

Tai vienintelis moderniškosios kultūros *kelias* į *tiesą* apie *gyvenimą*. Šis kelias visų pirma prasideda atsiskyrimu. Atsiskyrimas savo ruožtu gimdo kančią. Ir tik per šią kančios ugnį perėjęs taip individas, taip minia yra tinkama vidiniu būdu pasisavinti ir įgyvendinti Kristaus mokslą. Štai kame glūdi išaiškinimas, kodėl atsivertėliai yra uolesni už paprastus tikinčiuosius: jie pergyveno atsiskyrimą ir kančią.

Šitokiu keliu turi eiti ir dabartinė pikta karta, reikalaujanti ženklo. Po tiek metafizinių įrodymų, po tiek argumentacijos ir įtikinėjimo, ji vis dar kartoja anuos farizejų žodžius: „Mes norime matyti iš tavęs ženklo!“ [1]) Ir jai nebus duota kitokio ženklo be psichologinio pergyvenimo, kada ji pati pažvelgs į savo vidų ir patirs skaistinančią kančios prasmę. Tuomet ji prieis prie tiesos, o šis visuotinis psichologinis prityrimas kartu su metafiziniais įrodymais bus liudijimas amžiams.

2. Menkesnieji

Šiuo metu, kada visa Europos kultūra yra sukrėsta ligi pat pamatų, pasitikėti išviršiniais, pripuolamais aplinkybių susidėjimais ir juose ieškoti išganymo yra vis tiek, ką ir pačiam plaukti tiesiog į pražūtį. Europos krizio priežastis yra nuodėmė, o iš nuodėmės pakilti reikia Malonės, vadinas, reikia pagalbos iš viršaus. Nauja gyvenimo tvarka visados turi ateiti iš aukštybių. Šventasis miestas, naujoji Jeruzalė nužengia iš dangaus, o ne į dangų.[2]) „Šiandie, labai teisingai pastebi Hello, — kaip ir Dovydo laikais, išganymas ateina nuo kalno viršūnės“. Šiandie žmonija kartu su senosios eros psalmininku turėtų pakelti akis į kalnus, iš kur ateis pagalba, [3]) nes aplinkui nėra nė vieno stipresnio ramsčio, už kurio būtų galima nusitverti. Naujoji Europa laukė išganymo iš įvairių teorijų ir įvairių taip mokslo, taip visuomeninio gyvenimo sistemų. Deja, jų metai praėjo, ir jos subyrėjo, lyg vaikų krosnys, padarytos iš smėlio ant važiuojamo kelio. Moderniškosios kultūros kūrėjai pasielgė lygiai taip, kaip anas Kalno Pamoksle minimas paikas žmogus, kurs pastatė savo namus ant smilčių. „Lijo lietus, upės patvino, pūtė vėjai

[1]) Mat. 12, 38.
[2]) Apr. 21, 2.
[3]) Psl. 120.

ir puolė ant tų namų, ir jie sugriuvo, o jų griuvimas buvo didelis". [1]) Taip, Europos kultūros griuvimas iš tikro bus didelis!

Popiežius Inocentas III sapne matė svyruojančią šv. Petro baziliką, kurią savo pečiais parėmė nuskurdęs, apdriskęs žmogelis. Kai šventojo Pranciškaus Asyžiečio ordenas savo neturto ir paprastumo dvasia atlaikė besiveržiančią į Bažnyčią prabangos ir išlepimo vilnį, sapno prasmė pasidarė aiški. Krikščionybė irgi matė svyruojantį ir besirengiantį griūti moderniškosios kultūros panteoną ir siūlė savo pagalbą. Bet individuališku išdidumu ir išviršiniu civilizacijos spindėjimu apsvaiginta Europa paniekinančiai nusisuko nuo krikščionių ir pavadino juos inferiores (menkesnieji), atsilikę nuo kultūros, nesugebantieji eiti kartu su sparčia pažanga, pabėgėliai nuo pasaulio, nenaudingi anachoretai, su kuriais geriau reikalų visiškai neturėti. Krikščionybė apkaltinama esą ji ne tik esanti nevaisinga kultūrinėj kūryboj, bet tiesiog trukdanti pažangą. Kiekvienas josios mokslo išpažintojas esąs atsilikėlis, viduramžių tamsuolis, tikras asilo galvos garbintojas. Stabmeldiškųjų romėnų priekaištas pakartojamas naujųjų laikų žmogaus lūpomis. Tai simbolis, kuris ryškiai rodo, kaip neigimo atžvilgiu buvo grįžta 18 amžių atgal.

Antikrikščioniškas judėjimas, ėjęs iš pradžių palaidai, galop buvo suorganizuotas. 18 šimtm. pradžioj buvo įsteigtos masonų ložės ir tuo būdu buvo pradėta sėkminga kova prieš krikščioniškąją pasaulio santvarką. Aiškus dalykas, prikalbėję tiek apie inkvizicijos laužus ir tortūras, moderniškieji stabmeldžiai negalėjo imtis fizinio teroro, nors Prancūzijoj revoliucijos metu jis buvo daug baisesnis už visas inkvizicijos legendas. Užtat moralinis teroras buvo pripažintas leistinas, kad būtų galima nusikratyti tais pažangos trukdytojais. Todėl neprileisti katalikų į aukštesnes mokslo ar visuomeninio gyvenimo vietas, ignoruoti ar be atodairos kritikuoti jų mokslo ir meno laimėjimus, viduriniu amžius, kada katalikybė buvo pasiekusi horizontalio įsigalėjimo viršūnės, vadinti didžiausios tamsos ir barbarybės laikais, — tai buvo moderniškosios Europos taktika ir kovos metodas. „Catholica non leguntur!" Visa, kas tik katalikiška, neverta imti nė į rankas! Ir tai skelbė tie žmonės, kurie didžiavosi esą ištikimiausi objektyvumo šalininkai!

Bet be fanatiško apriorizmo jie padarė dar dvi klaidas: a) jie neteisėtai reikalavo iš Katalikybės tiesioginio kultūros kūrimo ir b) jie nesuvokė, kad visi didieji tikrosios Europos kultūros laimėjimai kvėpuoja katalikiška dvasia.

a) Esminis kiekvienos religijos — taigi ir krikščionybės — paskyrimas nėra pagelbėti žmogui siekti žemiškų dalykų, bet artinti žmogų prie Dievo. Ji turi kaip tik išlaisvinti žmogų iš tų jį graužiančių žemės rūpesčių, ji turi pakelti jo širdį prie Dievo ir jo dvasiai parodyti amžinąjį tikslą. Tame yra

[1]) Mat. 7, 2.

religijos paskyrimas. O kultūros kūrimas yra tik pripuolamas daiktas. Todėl Kristus savo apaštalais išsirinko ne menininkus ar mokslininkus, ne valstybės vyrus ar sociologus, bet paprastus žvejus, kad skelbtų irgi ne naujas meno ar mokslo teorijas, ne naujas valstybės santvarkos sistemas, bet atgailą, savęs išsižadėjimą, nusižeminimą ir kantrybę. Pats Kristus irgi neatėjo toks, kokio laukė Izraelio tauta. Ji laukė Mesijo, kuris pataisytų pašlijusį jų kultūros gyvenimą ne dieviškais principais, bet kariuomene, turtais ir valdžia. Tai buvo klaida, kuri kartojasi tūkstančius metų: ieškoti vaisto ten, kur buvo užsikrėsta liga. Kristus tuo tarpu mokė visai priešingai: „Ieškokite visų pirma Dievo Karalystės ir jos teisybės, o visa tai bus jums pridėta". [1]) Bet tuo Kristus anaiptol nepaneigė kultūros. Tuo jis tik norėjo pažymėti, kad visoks kultūrinis darbas turi prasidėti iš vidaus, iš santykių sunormavimo su Pirmuoju visokio veikimo Principu. Tai yra vienintelis kiekvienos tikrosios kultūros pamatas. O visi tie, kad ir labai didingi laimėjimai, bet nepagrįsti Kristaus dvasia, yra tik stabai neišmanančiai miniai. Juos visus laikas išvartalios.

Krikščionybė savo esmėj nėra tik mokslas, bet ir gyvenimas, Kristaus gyvenimas pakrikštytuose žmonėse. Todėl šitą gyvybinį pobūdį Krikščionybė parodo visur, kur tik ji įsistiprina. Tautų, priėmusių Krikščionybę, būklė tuoj pasikeičia: jose atsiranda naujų, galingų gyvenimo akstinų, naujai formuojančių ir kuriančių jėgų, kurios daro palaimingos įtakos kultūriniam tautos gyvenimui. Ir priešingai. Antprigimtasis gyvenimas yra taip ankštai surištas su prigimtuoju, jog suardžius vieną, tuoj pradeda irti ir antras. Štai kodėl mes matome, jog prieš Kristų pakrikimas viešpatavo ne tik religinėj, bet ir kultūrinėj srityj; šis pakrikimas žymi ir mūsų dienų stabmeldiškųjų tautų gyvenimą; jo ženklai pradeda vis labiau aiškėti ir stabmeldėjančios Europos padangėj.

Taigi Kristaus pasiuntinybėj be religinio atpirkimo dar galime įžiūrėti ir netiesioginį kultūrinį atpirkimą. Pirmąjį Jis įvykdė pats ant Kalvarijos kalno, išlaisvindamas žmoniją iš tamsos galybių. Antrąjį įvykdo Jojo mokslas, pervertindamas kultūrines senojo pasaulio vertybes naujųjų principų šviesoje. Šis atpirkimas irgi yra Krikščionybei labai charakteringas. Tiesa, jis yra netiesioginis, nes niekados negalime tvirtinti, jog Krikščionybės paskyrimas yra kultūrinė kūryba. Bet savo principais ji tiek daro kultūrai išganingos įtakos, jog kalbėti apie Krikščionybės nevaisingumą kultūrai galima tik turint labai menką Kristaus reikšmės pasauliui supratimą.

b) Nors nieku būdu negalima religijos vertės matuoti jos produktingumu kultūrinėj kūryboj, nes tuomet išeitų, kad toks islamas yra didesnės vertės už judaizmą, vis dėlto Krikš-

[1]) Mat. 6, 33

čionybė nebijotų šito mato, jei tik matuotojai turėtų geros valios objektingai patyrinėti Europos kultūrą. Mes čia negalime spręsti šios problemos visu platumu,[1]) todėl pavaizdavimui pasitenkinsime paėmę, pv. kad ir Krikščionybės asmens supratimą, kiek jis turi sąryšio su kultūros apraiškomis.

Asmuo Krikščionybei todėl turi nelygstamosios vertės, kad jis yra absoliutinio turinio nešiotojas, kad jis yra sukurtas pagal Dievo paveikslą. Gali šitas asmuo neturėti jokių gabumų, jokios net moralinės vertybės, jis vistiek turi būti mylimas, kaip Dievo atspindys. Čia glūdi artimo meilės ir žmonių lygybės prasmė. Krikščionybėj nėra nei vergo, nei laisvojo, nei žydo, nei graiko, nei vyro, nei moters, nes visi yra Dievo paveikslas, ir visi yra sutverti pagal to pačio Dievo panašumą.

Ir štai tik ši viena Krikščionybės pažiūra išnaikino Europoj vergiją, pralaužė luominius skirtumus, pakilnino moters gyvenimo supratimą, pakeitė pažiūras į rankų darbą. Ir visa tai turėjo milžiniškos įtakos Europos ir viso pasaulio kultūrai.

Taip pat yra ir su krikščionybės pažiūromis į šeimą arba į visuomenę. Ir jų kultūrinė reikšmė yra begalinė.

Galime čia dar paminėti ir tą nepaprastą Krikščionybės sugebėjimą priimti į save nekrikščioniškų tautų kultūrines vertybes, jas pakilninti ir paskui perteikti kitoms tautoms. Pirmoj eilėj įvedimas meno į savo liturgiją. Ebrajų tauta, kur kilo krikščionybė, neturėjo savo liturgijoj tapybos ir skulptūros. Architektūra taip pat buvo menkai išsivysčiusi. Saliamono šventykla Kristaus laikais buvo tik šviesus senelių pasakojimas. Bet štai krikščionybė ateina į Graikiją ir čia meną panaudoja savo liturgijai. Dar daugiau — ji meną pakilnina, ji suteikia jam naujos prasmės. Religinis menas daros visų menų menas, aukščiausia kūrybos rūšis, kurios dar žmogus gali prigimtomis jėgomis pasiekti, o už kurios jau prasideda sakramentinis veikimas. — Arba vėl imkime organizacijos pasisavinimą. Juk žydai beveik visiškai nemokėjo organizuotis. Bet Romoje Krikščionybė išmoko organizavimosi meno, ir šiandie pasauly nėra kitos draugijos, kuri būtų taip puikiai ir tobulai susiorganizavusi, kaip Katalikų Bažnyčia, — Filosofijos, kuri buvo reikalinga formuluoti ir aiškinti Kristaus paskelbtoms tiesoms, žydai taip pat neturėjo. Čia Krikščionybė pasinaudojo graikų laimėjimais. Ir nuostabiu sugebėjimu Katalikų Bažnyčia mokėjo graikiška filosofija išreikšti giliausias savo tikėjimo paslaptis.

Ar visa tai turint galvoj, gar galima kalbėti apie Krikščionybės kliudymą kultūrinei pažangai? Ar galima kalbėti apie katalikų atsilikimą nuo pasaulio progreso? Priešingai, Krikščionybė yra didžiausias kultūros akstinas, ir kiekvienas tikras krikščionis, jei nori pateisinti savo vardą, jau iš esmės savo išpa-

---

[1]) Tam reikalui galima paskaityti gražų Hans Rost'o veikalą „Kulturkraft des Katholizismus". 4 Aufl. 1930. 484 S. Padeborn.

žįstamų principų yra verčiamas būti kultūros darbininku. Šituo savo kultūriniu atpirkimu Krikščionybė kaip tik ir išgelbės Europą. Juk ne tuo patarnausime pasauliui, jeigu jį tik kritikuosime, peiksime ir pajuoksime, bet tuo, jei ji laiminsime ir pašvęsime. Krikščionybė tą gerai suprato ir todėl ji nenusigręžia nuo nupuolusio, nepalieka jo nelaimėje, bet eina ir neša priemonių jam pakilninti, Visaip pašiepiama, purvais drabstoma, ji eina, lyg tas Asyžiaus Pavargėlis, ir savo pečiais atremia svyruojančią kultūros panteono sieną. Josios šūkis „Viską atnaujinti Kristuje“ pirmiau suskambėjo, negu šiurpus likimo balsas „Vakarai žūsta!“

3. Kelias į Krikščionybę

Prieiti prie Krikščionybės gali būti du keliai: bažnytinio autoriteto kelias, kada žmogus įtiki į Bažnyčios vadovų neklaidingumą ir, tuo remdamasis, priima jų skelbiamas tiesas; psichologinio patyrimo kelias, kada žmogus savo vidaus pasauliu patiria, jog tą prigimto gyvenimo atbaigimą, kurio taip ilgisi dvasios gelmės, gali duoti tik Krikščionybė. Pirmuoju atveju šitą svarbią tiesą tikintieji patiria tik vėliau, antruoju atveju — per josios patyrimą prieinama prie tikėjimo į Krikščionybės dogmas.

Jau nereikia nė aiškinti, kad moderniškajam žmogui belieka tik šis antrasis kelias. Jis, sugriovęs visus autoritetus, pats vienas sumanęs ištirti gyvenimo paslaptis, šiandie dar nebegali nusilenkti išviršiniam autoritetui. Autoriteto pripažinimas jo turi būti dar tik atrastas. Užtat psichologinio patyrimo kelias jam yra atviras, atviras dabar labiau, negu pirma. Jis gali būti nelabai aiškus tiems, kurie tiki nuo pat mažens ir kurie nėra įsigilinę į Krikščionybę, kaip į tikrai žmoniškąją religiją. Bet tie, kurie tikėjimą buvo praradę arba bent turėję smarkių abejonių, tie puikiai supranta, kaip vidinis Krikščionybės paneigimo pergyvenimas vėl veda atgal į josios pripažinimą.

Bet šiam pergyvenimui pajusti būtinai reikalinga grįžti į save. Ligi šiol moderniškasis žmogus buvo pabėgęs nuo savęs, nuo savo pergyvenimų, nuo savo pažiūrų ir nuomonių. Jis mito svetimu maistu, kurio teikdavo knygos ir laikraščiai. Tuo tarpu jo pačio pastebėjimai buvo neorganizuoti, pakrikę, be jokios tvarkos ir įtakos vidaus gyvenimui. Moderniškojo žmogaus siela pergyvenimais ir įspūdžiais yra be galo turtinga. Tik jie visi dabar yra pirmykščiam chaose. Dvasia tiek absorbuota išviršinio gyvenimo, jog neturi nei laiko nei noro sutvarkyti savo vidų. Bet ateina laikas, kada siela grįš į save, suorganizuos savo patyrimus ir tuo būdu pradės pažinti savo pasaulį. Tada bus parengta puiki dirva Krikščionybės sėklai. Taigi pasak Foersterio, „atitolusios sielos grįžimas į Krikščionybę tiek tėra galimas, kiek mums pavyks nuvesti nusimokiusį ir nusimokiusių

frazių sudrumstą žmogų atgal į gyvenimą ir į save patį. Šv. Augustinas savo išpažinimuose pažymi tikrąjį savo atsivertimo į Krikščionybę lemiamąjį tašką šiais žodžiais: „Tuomet pirmą kartą atgręžiau savo žvilgsnį į savo paties sielą". Bet kaip šv. Augustinas buvo pastūmėtas į savo paties sielą? Jis pajuto kūnu ir siela, kad pagonių filosofija jo nesotina, neduoda jam jėgos, tėvynės, nieko neišsprendžia. Jis patyrė, ką tai reiškia būti žmogumi, turėti sąžinę, aistrų, ilgesio, meilės, neramumo ir pykčio — ir neturėti jokios gyvos tiesos visam kam teisti, tvarkyti ir raminti. Šios gadynės siela eis tuo pačiu keliu. Ji turi pirmiau išeiti visą moderniškąjį tuštumą, tuomet tik ji tepajus, kas yra žmogus ir kas yra gyvenimas, ir kas daros su siela, jei nebešviečia amžinoji šviesa". [1])

Persisotinimas išviršiniais laimėjimais gamina jų neapykantą, o ši savo ruožtu veda dvasią atgal nuo viršaus į vidinį pasaulį. Ir juo greičiau žmogus persisotins šia išvidine civilizacija, juo labiau ims jos neapkęsti, juo greičiau ateis grįžimo į save laikas, ir juo palankiau bus sutikta siūloma Krikščionybės pagalba. Taigi dabar reikia kuogreičiausiai parodyti žmogui visas moderniškosios kultūros apgaules, moderniškąją pasaulėžiūrą išvystyti ligi galo, o ne dangstytis josios sąvokomis ir bandyti jas pateisinti laiko dvasia.

Įsigilinimas į save ir tuo pačiu moderniškosios kultūros apgaulių pajutimas sudaužys tuos stabus, kurie nuo pat šios kultūros pradžios buvo pastatyti Tikrojo Dievo vietoje; grąžins Krikščionybę į asmens, šeimos ir visuomenės gyvenimą; įves tuo būdu tvarką į atpalaiduotus žmogaus prigimties gaivalus, kurie dabar taip suskaldė vidaus pasaulį, jog viena mintis prieštaravimu žudo kitą, vienas noras pavergia kitą ir vienas jausmas kovoja su visais kitais. Padarius taiką pačiam savy, ji bus grąžinta ir į viešąjį gyvenimą. Kiekvienas pacifizmas visuomenėj turi visų pirma remtis asmens prigimties pacifizmu. Išsiskyrę kultūros elementai tada vėl susieis į vidinę vienybę po religijos globa. Tuo būdu bus vėl atrastas kelias į pilnutinį gyvenimą, kurio taip labai yra pasigedę mūsų laikai,

Žinoma, tai yra idealas, kuris, gal būt, niekados visoj pilnybėj nebus pasiektas. Bet kelias į jį yra tik šitoks. Kitokio nėra ir dabar nė būti negali. Visokios teorijos ir siūlymai, jeigu jie nesiremia grįžimu į Krikščionybę, yra tik tolimesnis kultūros klampinimas į neišbrendamas pelkes, kur susipynusi mintis ir pakrikęs gyvenimas vienas kitą visiškai pražudys.

[1]) „Kristus ir žmogaus gyvenimas". 101 psl.

Juozas Lingis

Po mišparų

Nuskambino apžaliavęs varpinių varis
Kasdieninei maldai vakarei.
Ir saulėlydžiai su tebedegančiom žvakėm
Susiliejo išvien — kaip susitarę.

Trys dideli aukšti prožektoriai iš trijų kampų
Apšvietė vieną staciją pro išmuštą viškų vitražą.
Senas elgeta sukempėjusiom lūpom meldės:
— Viešpatie, o didis Dieve, priimk mano maldą mažą!..

Sukalė mano rankos man ant krūtinės
Didelį didelį, sunkų špižinį kryžių —
— ... Viešpatie, Tu kentėjai už mane ir tėvus mano —
Aš kentėt už Tave pasiryžęs.

... Užgeso saulėlydžiai ir ilgos vaško žvakės.
Šventoriuj prie Nukryžiuoto lingavo akacijos,
O mano keliai sulinko, akys pravirko ir verkė
Prie dvyliktosios stacijos.

Tulės karalius

(Iš Goethės)

Gyveno Tulėje karalius,
Ištikimas gana,
Jam aukso taurę davė
Bemirdama žmona.

Tai buvo jam brangiausia,
Ją lenkė per puotas!
Pasrūdavo jo akys,
Kai gerdavo iš jos.

Ir kai priėjo mirti,
Miestus suskaitė jau,
Paveldėt davė viską,
Palikęs taurę sau.

Sėdėj' puotoj karalius,
O riteriai aplink,
Tėvų aukštojoj salėj,
Prie jūros ten pily.

Paskutines ten gėrė
Gyvenimo ugnis,
Ir sviedė šventą taurę
Žemyn tad į vilnis.

Ir puolė ji, prispildė
Ir skendo tad giliai.
Nė lašo niekad nebegėrė,
Akis užmerkdamas tyliai. *A. Tyruolis.*

Kalba Adolfas

Laisvės 3. Penktas aukštas. Pirmas kambarys. 8. valanda vakaro. Jau trečią kartą sušilęs, su garuojančia skrybėle ant viršugalvio mėginu įsibrauti pas Adolfą.

— Bar, bar, bar.

— Prašau, — atsiliepia tvirtas basas. Adolfas sėdi prie nedidelio staliuko ir kovoja su olandišku sūriu, lietuviška duona, sviestu, kakava..., bet tai visai nepanašu į vakarienę su balta staltiese ir tvarkingai švelnių rankų išdėstytu porcelianu. Mes pietaujam kaip žmonės, bet pusryčiaujam ir vakarieniaujam studentiškai, todėl nepripažįstam sviestinių ir cukrinių, neįsivaizdinam šnypščiančio virdulio ir turime reikalo tik su pačiomis esmėmis; su jomis mes kovojame ir dažniausiai jas nugalime. Mano atėjimas, matyt, buvo toks svarbus įvykis, kad Adolfas padarė paliaubas. Uždengė popieriu savo „priešus“, ir su įprastu susitvardymu priėjo padėti man nusirengti. Bet mano paltas su nauju vos tik dar pradėjusiu plikti kotiku jau kabojo, ir aš jau suradau sau jaukią vietelę ant kito, didesnio stalo šalia bronzinės statulos, — ąžuolo šakelę iškėlusi moteris šalia levo — su parašu „Fortiter constanter!“, tai draugų korporantų dovana, rimtesnioms kovoms atminti.

— Kas tave, Adolfai, kur nešioja, kad vis negalima rasti namie. Juk jau pereitą savaitę buvom sutarę dėl *interwiew*, o aš vis tavęs nesugaudau.

— Matai aš paprastai ištisą dieną praleidžiu technikume ir tik vakare sugrįžtu mano, bet einam vakarieniauti ir tada galėsime rimčiau šnektelti.

Aš neatsisakau. Mielu noru stoju į kovotojų eiles, ir olandiškas sūris bematant pajuto, ką tai reiškia būti mažuma svetimam krašte ir dar susitikti su studentišku apetitu.

— Geras dalykas tas sūris, tik gaila, kad namuose negaliu ramia sąžine juo pasidžiaugti. Matai Maceina iš tolo negali pakęsti jo kvapo ir jei jis būtų ne filosofas, bet boksininkas, tai jau seniai mano sūris ir aš būtume išlėkę iš kambario be mažiausio noro kada ten grįžti.

— Ir mudu su Idzelevičium rengiamės statyti tam sūriui atskirą spintą, bet kol kas manom jį ant virvės nakčiai nuleisti pro langą.

— Na, tai po nakčiai pusryčiams tikrai, ištrauktumėt tik virvę. Juk varnos, neatsižvelgdamos į jo kvapą, mielai lesa tą sūrį, o ketvirtam ir trečiam aukšte gyvena kolegos, kurie lengvai įtikės, kad tai iš dangaus jiems nuleista mana...

— Bet tuo tarpu tu gali pabūti to sūrio spinta, ir eikime prie rimtesnės temos, nes mūsų moksleiviams skiriamas pasikalbėjimas, rodos, neturėjo būti grynai ekonominio pobūdžio.

Pavyzdingos atostogos ir tradicinė barzda

— Gerai, palikime sūrį ir varnas, ir tu gal papasakosi mums šį tą iš savo atostogų „Žemaičių Akademijoje“. Gal ir mes išmoksime sunaudoti laiką.

Adolfas surimtėjo ir susimąstė.

— Taip. Vis dėlto patekau į tą garbingą akademiją. Savo gerų kauniškių ir šiauliškių draugų palydėtas ir sutiktas, drožiau pirma traukiniu, vėliau arkliais per pusnynus į atostogas. Tiesa, per šv. Kazimierą jos atrodė kiek keistokos, bet nesvarbu — jos buvo tikrai iškilmingos. Jaučiaus neveltui sostinėj tupėjęs, darbo vaisiai atrodė būsią visai puikūs.

„Akademijoje“ buvau ne pirmasis. Ponas Daktaras, draugai Jonas, Juozas ir kiti pažįstami spėjo jau ten puikiai įsikurti. Jau spėta sudaryti daug rimtų tradicijų, kurios akademijos narius pratino prie drausmingo ir tvarkingo gyvenimo. Ponas Daktaras, kaip Vyriausias Akad. Gyvenimo Tvarkytojas — vadas įteikė man žemaitiškas klumpes — susidraugavimo simbolį.

Porą dienų iš eilės stipriai miegojau. Be to, draugų nutarimu turėjau gerokai atsiganyti, nes, jų nuomone, buvau nukamuotas įvairių darbų ir rūpesčių. Sveikatos pataisymas virto taip pat tradicija. Kiekvienas grįžęs iš tų atostogų turėjo pareigą parsivežti priauginęs bent penketą kilogramų. Bent tos tradicijos stengiausi nesulaužyti. Vakarais draugų įsakomas išgerdavau po litrą pieno virš normos ir šiaip prie stalo turėjau daug kitų privilegijų. Po poros savaičių pajutau, kad mano kaklas jau nebeišsitenka apikaklėje. Tiek apie savo kūną.

— Gerai. Man kaip ne medikui ir ne damai užtenka; manau pasitenkins ir jaunieji draugai; draugės, be abejo, tave ir taip puikiai įsivaizdina, bet vis dėlto gal pirm negu toliau pasakosi, kad neužmirštume, duosi man savo „abrozdą“.

— Kam to viso reikia. Atvirai kalbant, man tos asmenų reklamos kaž kaip nekatalikiškai atrodo.

— Man rodos, Adolfai, mums nereikėtų matuoti savo katalikybės klišėmis. Gal reikėtų kiek mažiau intensyvų fokstrotą... vienur kitur daugiau evangeliškos dvasios, bet palikti draugams savo šešėlį, tai, mano išmanymu, tik mažutė dorybė.

Vartydami albumą radome dvi žmoniškas fotografijas.

— Duočiau šitą paskutinę nuotrauką, bet kad čia lūpos sučiauptos per daug su fanaberija, o šitoj matai šlipsas nevisai tvarkoj, tik negalima duoti.

— Jeigu nenori duoti su šlipsu, duok su fanaberija bus visiškai gerai. O dabar gal papasakosi mums daugiau apie akademijos gyvenimo tvarką, apie dūšios nuotaiką, apie draugus...

— Taigi. Tvarka pas mus buvo griežta. Rytais 6 val. p. Daktaras sušukdavo „kelt!“. Bematant visi nusirisdavom nuo narų. Apsirengę, nusiprausę, bendrai visi poteriavom, po to eidavom 20 min. pasivaikščioti. Toli, žinoma, nenuklysdavom. Papusry-

čiavę nuo aštuonių ligi pirmos intensyviai dirbdavom (knygų turėjom užtenkamai). Pietūs. Pasivaikščiojimas. Nuo trijų ligi aštuonių darbas, laikraščių skaitymas. Dešimtą valandą bendrai pasimeldę gulėm. Kur berasi labiau tvarkingą ir ramų gyvenimą. Argi ne kurortas?

Mano bendro gyvenimo draugai—daugeliui gerai pažįstami. Poetiškai šnekant likimas man nusišypsojo, nes teko gyventi

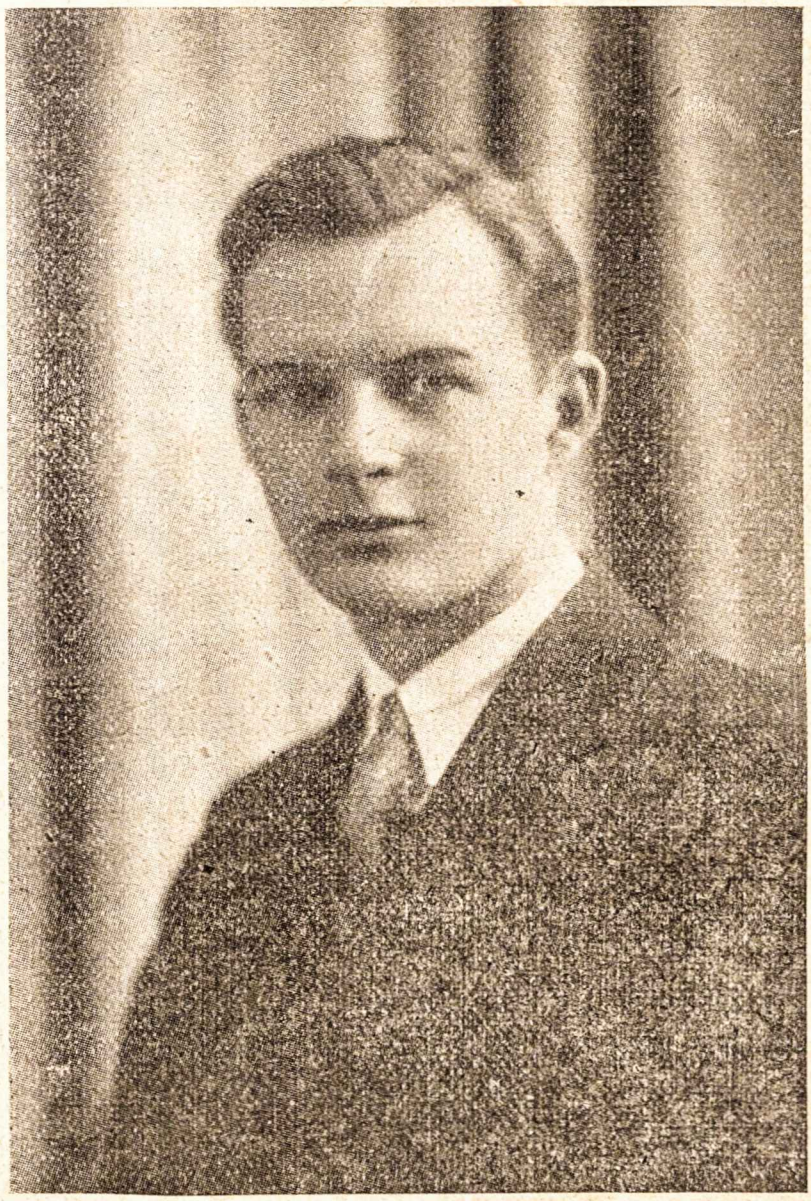

Adolfas Domaševičius

viename kambaryje su p. Daktaru ir su draugu Jonu. Už visus atsiminimus, kad jie man nė kiek ne niūrūs, bet malonūs, turiu, be abejo, būti jiems dėkingas. Kiek gražių laisvų iškalbėtų valandų! O temų mums netrūkduvo. Protinio darbo nuvarginti, eidavom imtynių. Tik abu susiblokavę galėdavom parmušti Daktarą.

Jonas greit išvyko atgal į Kauną. Buvo kiek gaila, bet kartu reikėjo džiaugtis, kad vienas mūsų kurortininkas grįžta prie rimtesnio darbo. O mes atostogavom toliau. Atostogavom su visu kaimišku paprastumu ir aristokratišku dvasios sukaupimu. Mes nuoširdžiai, draugiškai pasikalbėdavom, bet mes taip pat plaudavom grindis ir piaudavom malkas. Malkų piauti būdavo išeinam koki 6 vyrai. Piaunam ir stebimės iš tų, kurie be darbo šąla stovinėdami už daržinės.

Sekmadieniais nueidavom į bažnyčią pasimelsti. Drauge su žemaičiais užtraukdavom „Pulkim ant kelių“ ir kitas giesmes. O kadangi vyrai buvom balsingi, tai, matyt, imponavom žemaičiams.

Velykas švęsti likau vienas. P. Daktaras Didįjį Šeštadienį būtinai turėjo išvykti. Gali suprasti, kad aš pajutau vienatvės slogutį, bet neilgam. Iš jaunų draugų gavau daugybę sveikinimų ir dovanų, apkroviau jomis savo Velykų stalą ir jis, kaip žmonės sako, lūžo. Aš džiaugiausi ir susimąsčiau. Juk visa tai man teko ne kaip asmeniui, ne kaip Adolfui, bet kaip daug kam brangių įsitikinimų atstovui. Toji mintis pripildė mane kaž kokia galybe. Tą Prisikėlimo vakarą labai nuoširdžiai dėkojau Dievui, kad leido būti tų įsitikinimų reiškėju.

Likau be draugų vienas. Studijos pasidarė vienintėlis mano draugas, tylios rimtos studijos. Aš kalbinau jas, norėjau padaryti jas gyvomis, norėjau pakalbėti su jomis kaip su Daktaru, arba kaip Daktarą apkabinti pusiau ir eiti su jomis ristynių. Bet studijos kalbėjo labai tyliai, aš turtinau jomis savo žinias, rengiausi egzaminams ir profesiniam gyvenimui, — bet studijos vis dėlto ne žmogus. Tiesa, susitikdavau ir su žmonėmis. Tai buvo vargšai žmonės, kurie bolševizmo slibine matė žmonijos išgelbėtoją, kurie kurstė savo širdyje neapykantą ne tik tiems, kurie tikrai juos skriaudė, bet ir tiems, kurie ne kraujo balose ir ne proletarijato diktatūroje matė to paties proletarijato išgelbėjimą. Jie kurstė neapykantą jų manymu nesamam, bet labai nekenčiamam Dievui. Man buvo gaila tų žmonių, juk ir jų sielose buvo idealizmo, bet neapykanta užnuodyto idealizmo.

Išaušo pavasaris, ir man nusišypsojo šviesesnės dienos. Su laukiau svečių. Pas mane atvažiavo Juozas. Atvažiavo labai netikėtai ir išsiblaškęs tikrai ultrastudentiškai: jis net užmiršo kepurę ir paltą. Ir vėl seni stori dvaro mūrai suskambėjo nuo mūsų dainų. Bepig atostogauti su Juozu. Jis pasakojo man istorijas apie jaunus pasiryžėlius.

Tačiau mano atostogos baigėsi. Birželio 17 d., išbuvęs pusketvirto mėnesio žemaičių krašte, nespėjęs net atsisveikinti gerojo klebono, skubinau baigti atostogas į Panevėžį pas mamą. Iš karto turėjau nepavydėtinus kelionės draugus. Pasirodė, kad su manim keliavusieji buvo degtindarių kompanija, kuri vėliau atsidūrė net Telšių kalėjime. Bet toliau suradau savųjų draugų

ir geriausia nuotaika pasiekiau Panevėžį. Taip baigėsi įdomiausios mano gyvenime atostogos, su geriausiu laiko sunaudojimu, geriausiomis dvasios kultūrai ugdyti kūnui sustiprinti ir barzdai auginti sąlygomis, nes kur rasi geresnę priežiūrą. Taigi grįžau su įspūdžiais, su atsiminimais, su nauja energija, pasiryžimais ir su tradicine barzda.

— Bet girdėjau, kad, išskyrus mamą, tu nesirodei su ja nė vienai „jai".

— Netikėk. Tokius gandus leidžia nebent „jų" medžiotojai. O dabar barzdos nenešioju, nes netekęs stipendijos neturiu jai išlaikyti lėšų.

Katalikiškoji moksleivija

— Įdomu prisiminti atostogas, džiaugtis akademinėmis laisvėmis ir sapnuoti stipendijas. Tačiau tu neatskiriamas moksleivių draugas, daug atostogų praleidai tik su jais bendraudamas. Vadovavai jų pramogoms ir ekskursijoms, turėjai progos ne kaip rimtas akiniuotas pedagogas, bet kaip pirmasis draugas iš arti į juos įsižiūrėti. Būtų labai įdomu, jei taip atvirai pasakytum savo nuomonę apie moksleiviją ir ypač apie katalikišką moksleiviją.

— Norėdamas žmoniškai atsakyti į šį klausimą, turėčiau susikaupti. Tiesa, aš galiu kalbėti apie juos tik kaip draugas, turįs jų tarpe daug artimų draugų. Pradedant apie juos kalbėti, man prisimena spaudos balsai, kurie piešė juos juodžiausiomis spalvomis, bet „Weltgeschichte ist Weltgericht". Savo jaunais draugais mes apskritai galime pasididžiuoti. Jie pirmiausiai susirūpinę mokslu. Daugely vietų moksleiviai, pasiskirstę į ratelius, yra užsibrėžę išmokti kurią svetimą kalbą. Kitur klasėmis draugai svarsto įvairius apsisprendimo klausimus. Mes turime nuostabių solidarumo ir pasiaukojimo pavyzdžių. Mes galime tik pasidžiaugti, kada jaunas moksleivis viešai išpažįsta savo įsitikinimus — pav., jie išsirikiavę eina prie Komunijos. Tai stebina daugelį suaugusių, ir net ne mūsų pažiūrų žmonės mato, kad tas jaunimas pradeda naują epochą. Tokio gilaus ir drąsaus religingumo ypač daug pasireiškė pereitais metais ir charakteringa, kad jis randa palankią sau dirvą ir smarkiai plinta. Nemažiau domimasi ir stengiamasi teoretiškai pagilinti savo pasaulėžiūrą. Labai gera, kad mes jau turime nemenką tam reikalui literatūrą. „Kristaus istorija", „šv. Augustinas", „Kristus ir žmogaus gyvenimas" ir daug kitų vertingų, tiesiog klasiškų veikalų, kurie mąstančios ir idealios moksleivijos labai mėgiami. Liberališkoji galybė, žinoma, turi jaustis bejėgė prieš šį jaunimo idealizmą ir entuziazmą.

Labai įdomus ir sveikas reiškinys moksleivijoje tai ekskursijos. Jų buvo daugybė. Iš pasikalbėjimų po tokių ekskursijų į

fabrikus man ypač prisimena tai, kad moksleiviai domisi ne vien mašinomis — kolosaliniu žmogaus proto kūriniu, bet lygiai taip pat išblyškusiu ir nuvargintu darbininko veidu. Tai svarbus faktas. Iš tokių moksleivių tėvynė sulauks ne centus gaudančių pataikūnų, bet apsisprendusių piliečių ir sąžiningų valdininkų, kurie neleis, kad bet kuri visuomenės dalis būtų skriaudžiama. Čia man prisimena garbingo mūsų Almae Matris Rektoriaus Prof. V. Čepinskio žodžiai ir išvados, kad kiekvienas studentas valstybei į metus kaštuoja apie 2.000 litų, todėl jis, gavęs iš valstybės tokią paramą, neturi teisės dirbti tik sau, bet turi stengtis būti naudingas ir visuomenei.

Mūsų uždaviniai

— Gerai Adolfai, aš tikiu, kad tavo optimizmas netuščias. Juk visa tai tu išskaitei ne iš knygų, ne iš laiškų ir ne iš sąskaitų. Bet, be abejo, pastebėjai šį tą moksleivijoje ir neigiamo, ar bent gal numatai didžiausius jos dvasiai gresiančius pavojus. Gal taip prieteliškai galėtum ir juos, kiek leidžia apystovos ir tavo drovumas, iškelti ir nurodyti, o mes jau žinosime, ką daryti toliau.

— Suprantama, kad žmonės visados palieka žmonėmis ir, iškeldamas teigiamas moksleivijos apraiškas, visai nemanau kiekvieną kataliką gimnazistą vainikuoti šventumo aureole. Priminiau tas teigiamas ir džiuginančias apraiškas dėl to, kad daugumoj tai *naujos* apraiškos, kurios išsiplėtusios daug žada mūsų tautai. Neigiamybių, paprastų jaunuoliams nukrypimų visur pasitaiko ir tai aš palieku dvasios vadams. Nenorėk iš manęs, techniko, padaryti pamokslininką. Aš galiu tik konstatuoti, kad katalikiškoji moksleivija tuo rūpinasi, ir didelis dvasios išsekėlis turi būti tas, kas mano, kad viešas ėjimas prie Komunijos, kur jauna siela intymiausiame bendravime susijungia su savo Dievu ir Mokytoju, tėra tuščias paradavimas. Tepamėgina tas žmogus prieiti prie Komunijos ir paskui terašo... tada jis to neparašys. Apskritai dėl moksleivijos ydų ir pavojų galėčiau pasakyti, kad man labai gaila tų moksleivių, kurie pasiduoda aukso veršio sugundomi ir niekšiškai skriaudžia kitus savo draugus. Mes ir kiti žino kokios dorovinės vertės tie jaunuoliai, bet jei žino, kam teršia jų sielas ir kam veisia bacilas mūsų tautos kūne.

Antra mažutė pastaba mano jauniems draugams, tai atsiminti, kad pavojai mums grėsia ne tik iš lauko. Ir mūsų viduje ir mūsojoje net studentijoje yra apraiškų, kurios yra didesni ar mažesni nesveikatos simptomai. Taip turi būti, nes sakoma, kad kiekviena, kad ir kilniausia idėja, prisilietusi žemės neišsisaugoja dulkių. Tačiau tų dulkių reikia vengti ir saugotis, ir tik tada sugebėsim išsilaikyti tinkamoje aukštumoje. Moksleivis tad, stojęs į studentijos eiles, turėtų pasiryžti ir iš savųjų priimti tik

Vl. L.

Ibseno „Nora“

Kai 1879 metais, sulaukęs 51 metų, norvegų rašytojas Henrikas Ibsenas Italijoje, toli nuo tėvynės, rašė dramą „Norą“, tai jis buvo įsitikinęs einąs tikru keliu, kuriuo jis pradėjo eiti savo drama „Visuomenės šulai“. Šitas dalykas, kurį galima pavadinti Ibseno pirmąja socialine drama, primena prancūzų Scribe, Dumas, Augier, Sardou, kuriuos jis gerai pažinojo ir, kaip režisierius, buvo juos studijavęs. Su „Nora“ Henrikas Ibsenas rado savą kelią.

Su šita drama jis pakyla aukščiau kitų, jis atsistoja į eilę didžiųjų literatūros kūrėjų ir revoliucionierių, kaip Zola, Tolstojus, Dostojevskis. Jis palietė laiko klausimus, aktualius — socialinius reikalavimus ir prasidedantį aukštojo kapitalizmo perijodą pradėjo vaizduoti meno veikaluose, išlaikydamas tuos reikalavimus, kurių rašytojui stato menas.

Anksčiau parašytos jo dramos atrodė tik prisirengimas rašyti. Jos rodo mums nuolatinį genijaus dvasios rutuliojimąsi.

Jau pirmose jo dramose pastabus skaitytojas gali įžvelgti, kur autorius krypsta. Šalia kitų problemų, Ibsenui rūpi moterystė, tos mažutės socialinės bendruomenės klausimas, ir jis iškelia ne tik šeimos santykius, jos sugyvenimą, bet paliečia ir amžiais žmoniją varginančią seksualinę problemą. Tai matome „Šventėje ant Solhango“, „Helgolandų kovotojuose“ ir kit.

„Meilės komedijoje“ pasireiškia kontrastas tarp idealo ir tikrovės, tarp to, kas reikalaujama ir kas faktinai vyksta. „Pretendentas į sostą“, „Gaisras“, „Peeras Gyutas“ ir „Karalius Galilejietis“ iškelia pasitikėjimą savimi ir siekimų reikalingumą. Paskutinėse trijose dramose jaučiama pradžia nukrypimo nuo realaus meno, autorius stengiasi būti pranašu ir savo laiko kelrodžiu.

„Visuomenės šuluose“ nuo 1877 metų Ibsenas išplėtoja visuomeninę dramą, kurios užuomazgą buvo davęs „Meilės komedijoje“, tik čia jau turime naturalistišką formą, daugiau tikrovės ir naują dialogo techniką.

---

tai, kas kilnu ir didinga. Tada jis bus ne aklas mūsų didžiojo organizmo narys, bet savarankiška asmenybė. Tokį trumpą mano „moralą“ galėtum perduoti moksleiviams. Perduok kartu jiems mano nuoširdžią padėką už visa, ką aš patyriau bendraudamas su jais ir ypač atostogaudamas.

— Suprantama aš perduosiu. Bet ir tau savo vardu dėkoju už vakarienę, o moksleivių vardu už tas mintis, kurios nepraskambės, kaip tyruose šaukiančiojo balsas. Dėkui. Lik sveikas.

K. B.

Paskutiniai šio kūrinio žodžiai: „Laisvė ir teisybė tai tikrieji visuomenės šulai," davė temą vėlesnėms Ibseno dramoms, taip jų ir „Norai", kuri susyk autoriaus vardą labai išgarsino, padarė jam daug priešų ir kiek mažiau draugų. Šitą veikalą čia ir apžvelgsime.

I

Veiksmas vyksta gražiai išpuoštame advokato Helmerio kambaryje. Kūrenasi krosnis. Žiemos diena. Žmonės beveik visą laiką būva kambaryje. Jau Kalėdos. Pasiuntinys atneša eglutę, kurią Nora buvo šventei nupirkusi. Paskui iš priebučio įeina į kambarį linksmai dainuodama Nora, ir atsineša daugybę ryšulių, kuriuos sudeda dešinėje stalo pusėje.

Iš kabineto ateina Helmeris ir pasveikina linksmą žmoną, prikaišiodamas jai didelį netaupumą. Ji atsako, kad per Kalėdas nėra reikalo taupyti. Dabar pinigų galima pasiskolinti, o vėliau iš padidintos algos grąžinti. Kadangi Helmeris didesnę algą gaus tik po trijų mėnesių, tai skolintis pinigų nenori. Duodamas jai dalį turimų pinigų, jis apžiūri visus parneštuosius ryšulius. Nora gavusi pinigų apsidžiaugia. Juodu linksmai kalbasi. Helmeris išeina į kabinetą. Į kambarį atveda pakeleivingai apsirengusią ponią Lindienę, kurią Nora vos pažino. Prieš trejus metus mirė jos vyras, nepalikdamas jai jokio turto. Kristina Lindienė neturėjo vaikų, kuriais galėtų džiaugtis. Nora papasakojo jai savo laimę, kad jos vyrą paskyrė Akcinio Banko direktorium. Šiandien be rūpesčio ji galinti gyventi. Seniau jos vyras, per daug dirbdamas, sunkiai susirgo. Reikėjo važiuoti į šiltus kraštus. Tada mirė jos tėvas.

Dabar Nora jaučiasi laiminga, augindama tris vaikučius, o ponia Lindienė skundžiasi savo gyvenimo tuštumu. Nora ją ramina, sakydama, kad Helmeris, užimdamas naują aukštą vietą, gali jai kuo nors padėti. Kristina Norą laiko moterimi, kuriai gyvenimas visai nerūpi. Tada Nora jai sako: „Tau nepriderėtų taip jau iš aukšto į mane žiūrėti. Ir tu, kaip visi. Visi jūs manote, kad aš netinku niekam rimtam, kad aš šitame sunkiame gyvenime nič nieko nepakėliau". Nora yra padariusi kilnų darbą, gelbėdama savo vyro Roberto gyvybę. Ji pasirūpino kelionei pinigų, kai reikėjo su vyru važiuoti į Italiją. Kristina Lindienė stebisi, iš kur Nora galėjo gauti pinigų: pasiskolinti be vyro žinios ji negalėjo. Jai buvo įdomu, ar Nora nėra padariusi ką nors neišmintinga. Tada Nora jos paklausė: „Ar neišmintinga išgelbėti savo vyro gyvybę?" Helmeris neturėjo apie tai žinoti, nes „jam būtų skaudu, jis būtų pažemintas, sužinojęs, kad jis už ką nors turi būti, man dėkingas". Šį dalyką ji laiko paslaptyje. Jai nelengva laiku mokėti procentus už paskolintą sumą. Kad šią pareigą atliktų, ji yra vienam laikraščiui išvertusi romaną, už kurį gavo pinigų.

Dabar jis galvoja apie gyvenimą be jokių rūpesčių, kada galėtų su vaikais žaisti.

Skambina. Ateina Krogstatas. Jis nori su Helmeriu pasikalbėti ir užeina į raštinę. Kristina Lindienė jį anksčiau pažinojo. Tai buvo našlys su keletu vaikų. Tuo tarpu ateina daktaras Raukas ir kalba nutrūksta. Sužinojęs, kad Lindienė ieško darbo, jis nusišypsojo. Nora džiaugiasi, kad jos vyro rankose yra daugelio žmonių likimas. Kai Helmeris atėjo iš savo kabineto, ji užtarė Kristiną Lindienę, ir šis pažadėjo jai banke vietą.

Kai visi išėjo į miestą, į kambarį ateina jos vaikai, kurie pradeda pasakoti savo pergyvenimus. Bet čia ateina Krogstatas, kuris nori pasikalbėti su Nora. Jis prašo ją užtarti pas vyrą, kad jo neatsakytų iš tarnybos. Jam svarbu turėti banke vietą, nes tai yra vienintelis jo pragyvenimo šaltinis. Kai Norai reikėjo pinigų į šiltus kraštus važiuoti, jis paskolijo. Dabar jis priminė jai apie paskolos raštą, kurį jos tėvas turėjo pasirašyti, bet ji pati padarė tėvo parašą, kadangi jos tėvas sunkiai sirgo. Krogstatas pagrasė teismu ir išėjo.

Susirūpinusi Nora nebegali toliau su vaikais žaisti, ir kai ateina jos vyras, ji pradeda kalbėti apie Krogstatą.

Helmeris apie jį yra blogos nuomonės. Jis mano, kad Krogstato sąžinėje yra dėmė, kuri verčia jį nešioti kaukę net prieš savo artimuosius, dargi prieš savo žmoną ir vaikus. Šitokia atmosfera užkrečia visą namų gyvenimą. Beveik visi anksti išklydusieji vaikai turėjo melages motinas.

Kai Nora liko viena, ją apėmė baimė. Ji savęs klausė: „Ar aš savo vaikus sugadinau? Ar mano namai užnuodyti?“. Ir atsakė: „Tai yra neteisybė, negali būti teisybė, niekuomet, nė amžių amžiais“.

*

Antras veiksmas vyksta pirmą Kalėdų dieną tam pačiam kambary. Nora nerami, jos ankstyvesnis džiaugsmas žuvęs. Ramindamasi ji sako: „Niekas negali atsitikti“. Bet ji dar negali su vaikais žaisti, kaip ji prieš tai darydavo. Atėjo buvusi Noros auklėtoja Marė, kurią ji labai mylėjo. Nora jos paklausia, kaip jai užtekę drąsos atiduoti savo kūdikį svetimiems.

Atėjusi Kristina Lindienė padeda Norai rengtis į kaukių balių, kuriame jai teko būti Neapolio žveja ir pirmą Kalėdų dieną pagal vyro norą šokti tarantelą. Lindienė nori taisyti jos kostiumą. Kalba nukrypsta prie daktaro Rauko, kuris čia dažnai ateina.

Kristina Lindienė pastebi, kad Nora yra skolinusi iš jo pinigų. Nora neprisipažįsta, tačiau iš jos kalbos galima suprasti, kad ji kažką slepia. Ji paklausia Lindienę, ar grąžinamas skolos raštas, kai išmokami pinigai. Lindienė suprato, kad ji nori ką nors tuo pasakyti. Ateina Helmeris. Nora pradeda jį vėl prašyti, kad jis skirtų Krogstatui banke vietą. Tačiau Helmeris nenori jos prašymų klausyti. Jis, banko direktorius, negali žmonos

įkalbamas keisti savo sprendimų. Jis randa priežasčių, dėl kurių Krogstato negalima palikti banke. Jis pasiryžęs šį dalyką baigti, todėl paduoda tarnaitei raštą, kuriuo Krogstatas atstatomas iš vietos, ir liepia šį laišką jam nunešti. Nora stovi be žado. Helmeris paima raštą atgal. Jis nebijo Krogstato keršto: „Taip, mano mieloji, brangioji Nora. Jei kas atsitiktų, tikėk, man užteks ir jėgų ir drąsos. Pamatysi, aš toks žmogus, kuris viską gali pats pakelti“. Tai išgirdus, Nora išsigąsta: „Ką tu tuo nori pasakyti? Aš niekumet to tau neleisiu“. Helmeris eina į savo kabinetą. Į kambarį ateina daktaras Raukas. Jis pasakoja Norai, kad šiomis dienomis padaręs viso savo vidaus padėjimo generalinę reviziją. Jam bloga: „nepraeis, gal būti, nė mėnesio, kaip aš kapuos“. Jo liga yra atpildas už svetimas kaltes. Jis turi nugarkaulio smegenų džiovą, kurios priežastis yra jo tėvas.

Nora nori būti linksma. Ji parodo jam kostiumą ir šilkines kojines, kurias kaukių baliuje ji nešios. Raukas kalba apie namų laimę ir linksmą Helmerių gyvenimą. Nora atsistoja ir ramiai eina prie durų pašaukti tarnaitę, kad ji atneštų lempą. Daktaras Raukas išeina į Helmerio kabinetą. Iš virtuvės įeina Krogstatas. Jis paklausia Norą, ar ji žino ką nors apie jo atleidimą iš tarnybos. Nora teisinasi, negalėjusi perkalbėti savo vyro. Krogstatas primena jai skolą. Jis visai nemano atiduoti jai suklastoto skolos rašto, nors pinigai būtų jau grąžinti. Jis tikisi gauti banke dar ankštesnę vietą. Parašo Helmeriui laišką, kur visa išdėsto. Nora nenori, kad jo laiškas pakliutų vyrui. Tačiau Krogstatas išeina ir įmeta laišką į dėžutę. Nora labai sujaudinta. Pagaliau ateina Lindienė ir atneša sutaisytą jos kostiumą. Nora parodo jai dėžutėje per stiklą Krogstato įmestą laišką Helmeriui. Lindienė jau žino, kad Nora yra jam skolinga. Tačiau labai nustemba sužinojus, kad Nora yra padirbus savo tėvo parašą. Nora prašo Lindienę būti liūdininke, jei ji netektų proto ar kas nors panašiai atsitiktų. Lindienė nori eiti pas Krogstatą, kad šis greitai atsiimtų savo laišką. Ji išeina. Šį momentą įeina Helmeris ir Raukas.

Helmeris nori eiti peržiūrėti į laiškų dėžutę, bet Nora stengiasi jį sutrukdyti, pradėdama šokti tarantelą. Helmeris pradeda skambinti pianinu. Vėliau jis prie pianino užleidžia vietą dr. Raukui, o pats ima taisyti šokančios Noros klaidas. Pagaliau jis suprato, kad jo laiškų dėžutėje yra Krogstato laiškas. Nora maldauja vyrą, kad jis dabar neimtų to laiško. Dr. Raukas pataria Helmeriui paklausyti žmonos prašymo.

Įėjo Kristina Lindienė, ir kai vyrai išėjo, Nora išgirdo jos žodžius: „Palikau raštelį. Išvykęs, grįš namo tik rytoj vakarą“. Tada Nora atsakė: „Juk tikrai džiaugsmas — laukti kas valandėlė stebūklo“. Trisdešimt vieną valandą ji turi dar gyventi. Helmeris atidaro duris ir paklausia savo „mažo vėversėlio“. Su žodžiais: „Jau jis čia“ Nora skubu prie jo išskėstomis rankomis.

*

Trečias veiksmas tame pačiame kambaryje. Jau naktis. Žibanti lempa apšviečia Kristiną Lindienę. Iš viršutinio gyvenimo girdėti baliaus muzikos garsai. Lindienė laukia Noros, norėdama pamatyti jos kostiumą.

Ateina Krogstatas. Jis yra iš savo kelionės sugrįžęs ir skaito Lindienės jam paliktą raštelį, kad jis kviečiamas užeiti į Helmerio namus. Jis prikiša Kristinai, kad ji jį seniau atstūmus ir už kito ištekėjus dėl to, kad šis turėjo pinigų. Tačiau Kristina atsakė, kad ji tada turėjo rūpintis savo motina ir dviem mažais broliais; pats gyvenimas to reikalavo.

Dabar Krogstatas panašus į susikūlusį jūroje ir išplaukusį ant laivo skeveldros žmogų. Ji pastojusi jam kelią ir atsisėdusi į jo vietą. Kristina, kuri nori dar daug savo gyvenime pasidarbuoti, prašo jį sudaryti su ja naują gyvenimą. Krogstatas nenori jos žodžiais tikėti. Pagaliau jis sutinka atsiimti savo laišką, kurį buvo adresavęs Helmeriui. Tuo baigtųsi drama, viskas sugrįžtų į senas vėžes, ir konfliktas būtų išspręstas. Kristina gerai pažįsta Helmerių šeimos santykius. Tie amžini nuslėpimai ir nukreipimai turėtų baigtis. Ji mano, kad būtų geriau, jei šita nelemtoji paslaptis išeitų aikštėn. Dėl to ji Krogstatui pataria nereikalauti atgal savo laiško. Tada būtų aiškesni Helmerio ir Noros santykiai. Krogstatas išeina.

Dabar įeina Helmeris. Nora nenoromis eina į kambarį. Ji yra Neapolio kostiume ir apsisukus dideliu juodu šaliku. Ji vis bijo, kad Helmeris neskaitytų to laiško. Kristina Lindienė šnibžda jai, kad ji kalbėjosi su Krogstatu ir mananti, kad Nora turinti viską savo vyrui pasisakyti. Tada nebus ko bijotis Krogstato. Kristina išeina. Lieka Helmeris ir Nora. Ji norėtų, kad Helmeris eitų gulti. Tačiau jis dar nemano miegoti.

Įeina dr. Raukas. Jis atsisveikina abudu ir išeina. Helmeris paima laiškų dėžutės raktą ir, ją atrakinęs, randa dvi Rauko korteles su juodais kryžiais. Noros manymu, tai buvo mirties ženklai. Susijaudinęs Helmeris sako Norai: „Žinai, Nora... ne sykį aš norėjau, kad tau grestų neišvengiamas pavojus ir kad aš galėčiau rizikuoti savo gyvybe ir krauju — visa tai, visa dėl tavęs“. Keista, kad Nora dabar jam liepia laiškus skaityti. Ji dabar labai susijaudinus ir galvoja apie mirtį. Vaikščiodama po kambarį ji šnibžda: „Niekuomet jo nematysiu. Niekuomet. Ir vaikų taip pat ne. Ir jų taip pat. O — o! stačiai į tamsų ledinį vandenį... į bedugnę gylę. Štai dabar jis pasiėmė laišką... skaito... Ne, ne, dar ne tuojau. Torvaldai, sudiev! Ir tu ir vaikai...“ Ji nori išeiti į priemenę. Tuo laiku kabineto durys atsidaro, ir ant slenksčio stovi Helmeris su laišku rankoje.

Helmeris: Nora!

Nora: (balsu sušunka) A!

Helmeris: Kas tai? Ar tu žinai, kas tame laiške?

N o r a: Žinau. Leisk mane. Duok išeiti.

H e l m e r i s: (sulaikydamas ją). Kur tu?

N o r a: (norėdama ištrūkti). Nemanyk gelbėti mane, Torvaldai!

H e l m e r i s: (atšokdamas). Teisybė! Vadinas, teisybė! ką jis rašo? Baisu! Ne! ne!

Tai negalima, to negali būti! Neteisybė!

N o r a: Tai tiesa. Aš mylėjau tave labiau, negu visą pasaulį.

H e l m e r i s: Et, eik sau su savo kvailais išsisukimais!

Viskas paaiškėjo. Helmeris uždarė duris. Nora nori išeiti. Tada jis taria: „Nei iš vietos, kol neduosi apyskaitos. Ar supranti, ką tu padarei? Atsakyk! Tu supranti?“ Ji žiūri į jį įsmeigusi akis ir atsigavus prakalba: „Taip, dabar pradedu visai suprasti“. Helmeris ją išvadina veidmaine, melage, arba dar blogiau, — piktadare. Ji jam išrodo begalinė bedugnė purvų ir biaurumų. Jis mano, kad ji paveldėjo visus vėjavaikiškus savo tėvo bruožus. Nei religijos, nei doros, nei pareigos jausmo... Dabar jis mano patekęs į nesąžiningo žmogaus rankas, kuriose žūsiąs dėl savo žmonos vėjavaikiškumo. Kai Nora jam pradeda kalbėti apie mirtį, jis atkerta nenoris visai girdėti. Jis mano ją laikyti namuose „tik dėl svieto akių“, bet vaikų auklėti ji negalės.

Tuo laiku tarnaitė atneša Norai laišką. Helmeris jį pagriebia ir atplėšęs perskaito. Ir džiaugsmingai surinka: „Aš esu išgelbėtas!“ „O aš?“, paklausė Nora. „Ir tu, žinoma. Mudu abudu išgelbėti“. Krogstatas atsiuntė skolos raštą, kuriame Nora buvo padirbusi savo tėvo parašą. Helmeris jį sudrasko ir padėkoja Norai už kančią.

Jis širdingai ją atsiprašo. Nora išeina į kitą kambarį persirengti kasdieniniais drabužiais. Grįžus pradeda rimtai su juo kalbėti. Jos tėvas suteikė jai savo pažiūras, vadindamas ją savo lėlyte dukrele. Iš tėvo rankų ji pateko į savo vyro rankas. Šis visa darė pagal savo skonį, dėlto ir ji įgijo tokio pat skonio. Juodu abudu yra kalti, kad iš jos nieko neišėjo. Jos namai buvo ne kas kitas, kaip vaikų namai. Helmeris mano, kad čia yra dalis teisybės, tačiau dabar viskas turės būti kitaip. Laikas griebtis auklėjimo. Bet Nora vienu žodžiu jam atsako, kad jis negalįs jos išauklėti sau tinkama žmona. Ji nori pati save auklėti, dėl to mano jį palikti. Helmeris nori ją sulaikyti. Veltui. Jis primena jai šventas jos pareigas vyrui ir vaikams. Tačiau jai svarbiau pareigos sau pačiai. Ji pati nori pagalvoti apie tuos dalykus, kad būtų aiškiau. Helmeris jai primena religijos klausimą. Ji prisipažįsta, kad nieko apie religiją nežinanti. Apie tai ji yra tik girdėjusi iš kunigo Hauseno žodžių, kuris rengė ją konfirmacijai. Dabar ji pati nori apie tai susivokti.

Helmeris nori užkliudyti jos vidaus gyvenimą. Tačiau ji šiais klausimais maža teturi supratimo. Jai nesuprantama, kodėl

moteriškė neturi teisės pasigailėti savo mirštančio senelio tėvo arba išgelbėti savo vyro gyvybę. Helmerio nuomone, ji nesuprantanti visuomenės, kurioje gyvena. Nora stato jam klausimą, keno tiesa — visuomenės ar jos? Helmeriui neaišku, kodėl ji taip kalba. Jam įstrigęs klausimas, kodėl ji, būdama sveiko proto, meta savo vyrą ir vaikus, ir jis prieina išvados, kad ji visai jo nemylinti. „Taip, čia ir yra visas reikalas“, atsako jam Nora. Šiandien ji pamatė, kad jis ne tas žmogus, kuriuo ji jį buvo laikiusi. Kol Krogstato laiškas gulėjo dėžutėje, Nora tvirčiausiai tikėjo, kad Helmeris jį perskaitęs pasakys: skelbkite nors visam pasauliui, aš viską prisiimu. Helmeris geriau sutiktų kęsti skurdą ir vargą, negu aukoti mylimą žmogų dėl savo garbės. Dabar Norai pasidarė aišku, jog visą tą aštuonetą metų ji gyvenusi su svetimu žmogumi ir su juo susilaukusi trejeto vaikų. Atidavusi jam savo žiedą, Nora su juo persiskiria, neatsisveikindama net savo vaikų.

II

Dramos nagrinėjimas duoda progos pažinti pergyvenimus. Daugiausia kalbama apie moterystės problemą, kurią Ibsenas jau ankstyvesnėse dramose yra nagrinėjęs, imdamas ją įvairiose formose.

Gyvenimo tikrovė davė jam medžiagos „Norai“ rašyti. Iš šitos medžiagos autorius išveda fabulą, kurioje išreiškiamas įspūdingas konfliktas tarp vyro ir žmonos.

Abi pusės, vyras ir žmona, savo pareigose gali atrodyti laimingi ir patenkinti jiems skirtu likimu. Taip matome Helmerį ir jo žmoną Norą pirmoje scenoje. Ilgainiui ant šviesaus Noros gyvenimo pradeda kristi tamsus šešėlis. Jos gyvenimo linksmumas baigiasi. Paslaptis išeina aikštėn. Mes žinome, kad ji yra skolinusi pinigų savo vyro kelionei į šiltus kraštus. Nenorėdama užgauti vyro garbės, šį dalyką ji slėpė. Jai buvo nelengva mokėti už skolą procentus. Šalia kasdieninio darbo šeimynoje, naktimis ji vertė romaną, kad būtų iš ko tuos procentus mokėti. Ji nebuvo išauklėta, tačiau iš prigimties turėjo savyje gabumų būti pilnutiniu žmogumi. Ją auklėjo kaip žaislą, bet ne kaip individą. Tik vėliau ji pradeda suprasti apie moterų teises.

Ibsenas, rašydamas „Norą“, turėjo galvoje Veimaro įstatymų 109 paragrafą: „Vyrai ir moterys turi vienodas pilietines teises ir pareigas“. Tačiau jis jautė, kokiu disonansu skambėjo tas paragrafas su tikrove.

Noros asmenyje Ibsenas atvaizdavo moterį, kaip gerą šeimos draugę, kurią tačiau apvylė vyro savimeilė. Ar Ibsenas, kurio manymu, teisingumas ir laisvė, būdami geriausi visuomenės šulai, turi būti ir moterystės pagrindas, gerai išsprendė šią problemą? Ar Nora, pajutusi, kad jos išsvajotas idealas, kuriuo ji aštuonerius metus gyveno, taip toli nuo tikrovės ir ji, vietoj

savarankiškos asmenybės, tebuvusi „lėlė“, gerai padarė, staiga pasiryžusi nutraukti ryšius su visa praeitimi ir net palikdama savo vaikus? Jei žiūrėsime krikščioniškosios pasaulėžiūros akimis šis klausimas mums bus aiškus. Tačiau ir vad. „nepriklausomi“, ypač vokiečių, kritikai puolė Ibseną, prikišdami jam skepticizmą, o Henrikas Bulthauptas mano, kad toks sielos išsirutuliojimas, kokį mes randame Ibseno „Noroje“ visai negalimas. Todėl jam primeta, kad jis, spręsdamas moterystės problemą, iškreipęs charakterį ir nutolęs nuo gyvenimo tikrovės. Jam nesuprantama Ibseno pabaiga. Tačiau pats Ibsenas savo laiške Henrikui Laube 1880 metais rašė, kad jis šią dramos pabaigą paėmęs ne iš įsitikinimo. Tokią pabaigą jis parašė tik dėl to, kad ankstyvesnę pabaigą dramos artistė Jadvyga Niemann — Raabe atsisakė vaidinti. Kitas vokiečių kritikas Hebelis apgailestauja, kad Ibsenas nusileidęs ir taip, o ne kitaip užbaigęs savo dramą. Pats Ibsenas 1857 metais pasakė, kad tikroji šios dramos pabaiga dar nesibaigia su trečio akto uždangos nuleidimu. Ji turi baigtis po to įvykio. Jis tik nurodęs kryptį, kuria einant, galima pačiam surasti užbaigą. Fr. H. Krähmer, kurio mintimis daugiausia pasinaudota rašant šį darbelį, sako, kad dramos pabaigos pakeitimas meno atžvilgiu nieko neduotų, bet tik pastatytų dalyką prieš kitą tikrovę ir kitoje plotmėje. Menas nesąs tikrovė. Kiekvienas meno veikalas yra kaip nors aprėžtas ir turi turėti rėmus ir liniją, kuri skirtų jį nuo realios tikrovės ir įsitvertų savo savotiškoje realybėje. Ibsenas, grynai kaip menininkas, tenorėjęs toje moteryje atvaizduoti paskirų žmonių tragizmą visuomenėje. Netikslu būtų mūsų rašinyje, supažindinus su pačia drama, kritikuoti didžiojo rašytojo veikalo menkumą — juk tas veikalas buvo vienas tų, kurie ir padarė Ibseną didžiuoju rašytoju, tačiau mums svarbu atkreipti dėmesį į ideologinę veikalo pusę. Todėl čia ir iškelta klausimas ar gerai Ibsenas išsprendęs užsibrėžtą problemą. Čia pirmiausia reikėtų atsakyti paties Ibseno žodžiais, kuriuos užtinkame „Gaisre“: „Mano užsiėmimas duoti klausimus, o ne žinias“. Jis tad pasisako, kad problema jo *neišspręsta, bet tik iškelta.* Didysis menininkas jaučia visuomeninio gyvenimo trukumus, daugiau, jis pats juos pergyvena, jis ieško jų priežasčių ir nori atkreipti žmonių akis, kad šie pamatytų savo žaizdas ir ieškotų dorovingo kelio, kuris juos galėtų išgelbėti.

Būti ar nebūti — štai klausymas.

Šekspyras «Hamletas»

Kas nieko nebijo, tas taip pat galingas, kaip ir tas, kurio visi bijo.

Fr. Šileris «Plešikai»

Br. Stočkus

Universitetas

„Ateitis“ yra pasiryžusi duoti eilę straipsnių moksleivių supažindinimui su universitetu. Pradedame šiuo daugiau teoretišku straipsniu apie universitetą apskritai. Toliau pasirūpinsime duoti daugiau praktiškų žinių ir pavedžioti moksleivius po atskirus fakultetus ir jų įstaigas. *Red.*

Universitetas ir visi jam artimi dalykai daugeliui yra nesuprantami ir tik iš tolo girdimi. Dėl to kelios bendros žinios apie visa tai pravers, tuo labiau, kad su visa tuo teks kada arčiau susidurti. Čia, žinoma, mėginama duoti tik keli svarbiausi bruožai, lyg principai, padedą apie tai kiek susivokti, orientuotis, o smulkmenų visai neminima.

Kai man kas mini žodį universitetas, aš nusiteikiu rimtai ir iškilmingai. Tiesa, dabar jis man virto kasdienišku, net labai priprastu, o dažnai net banaliu vardu, bet patiems jauniesiems, sąmoningai ar nesąmoningai, jis yra lyg viso žmogaus didingumo išraiška. Dar gimnazijoj daug kas apie jį mąsto, svajoja, tikėdamiesi į jį kada pakliūti, jame eiti mokslą. Ir ne be pagrindo, nes jis yra mokslo šventovė, tiesos židinys. Tikrai, kiekvienais metais nemažas jaunuolių būrys į jį susirenka. Ko jie ten tikisi? Jie ieško tiesos, mokslo, galų gale laimės. Ir kasmet būrelis jaunuolių—gyvų, pasiryžusių jį palieka. Bent dalis jų vilčių išsipildė: sakome, jie pasiekė aukštąjį mokslą. Taip, ir pačių jaunųjų daugelis žengs į jį su tokia viltimi, ieškodami didžiųjų gėrybių — mokslo, norėdami paskui, jam padedant, kurti kitiems ir sau geresnę ateitį. Dabar aišku, kad rimtis ir iškilmingumas ten nesvetimas.

Aukštesnioji mokykla duoda tik bendrojo ir elementarinio išsilavinimo ir auklėja žmogų tol, kol jis pats dar nesugeba auklėtis ir be kitų pagalbos mokytis, kol jam dar reikia ypatingos ir nuolatinės kitų globos. Mokiniai visuomet yra mokyklos prižiūrimi, globojami, auklėjami ir mokomi. Tačiau mokslų čia įgyjama tik pradžia, bendriausios ir svarbiausios žinios, kurios reikalingos kiekvienam, norinčiam susivokti bei orientuotis painiame šių dienų gyvenime ir mokslų visumoj, ir paskui juos pažinti giliau ir plačiau. O universitetas, pirmiausia sakoma, yra aukštojo mokslo įstaiga, Aukštasis mokslas yra jau pilna pažintų dalykų sistema, galimai plati ir gili, kuriai reikalingas didesnis proto sąmoningumas, bent studijuojamoj srity. Vadinasi, universitetas yra visos žinijos mokykla ne tik mokslo platumu, t. y., kad ten visi mokslai mokomi (ar bent daugumas jų šakų), bet ir gilumu, t. y., kad atskirus mokslus ten galima pažinti tiek giliai, kiek siekia žmogaus mintis.

Universitetai, arba aukštosios mokyklos, atsirado tuo metu, kai mokslai jau pakankamai išaugo ir išsišakojo. O mūsų šių

dienų mokslai buvo bent atnaujinti viduriniais amžiais ir nuo tada jie plėtojosi nepertraukiamai. Aukštųjų mokyklų buvo jau graikuose ir romėnuose, bet universitetas mūsų prasme, kaip mokslų visumos *(universitas litterarum et scientiarum)* židinys, kaip mokykla, kurioj galima iš tos visumos pasirinkti bet kokią dalelę ir ją iš pagrindų ištirti, kilo tik viduriniais amžiais.

Universitetas, kaip jau minėta, apima visus mokslus, ar bent daugumą jų sričių. Bet koks palyginamai menkas yra žmogaus protas! Nė per visą savo gyvenimą jis neįstengs jų visų kaip reikiant pažinti. O ir žmonių gabumai nevienodi. Jau ir gimnazijoj vieni lengvai ir pamėgę sprendžia matematikos uždavinius, o kiti rašo eiles ir p. Bendras ir pagrindinis išsiugdymas, žinoma, reikalingas visiems vienodas. Bet, kalbant apie aukštąjį mokslą, reikia rinktis, o rinktis visuomet tai, kas tinka prigimtiems gabumams, vengiant nereikalingo klajojimo ir nepastovumo. Be visa to, žmonių visuomenė yra labai sudėtingas organizmas, sudėtas, iš daugybės įvairių ląstelių, kurių kiekviena turi atlikti prigimties sau skirtą darbą. Tai yra svarbiausios priežastys mokslų paskirstymo ir specializacijos. Dėl to universitetinė mokslų visuma pirmiausia suskirstyta į kelias dideles sritis, atitinkančias įvairius žmonių gabumų tipus.

Tai fakultetai (*facultas* — galia, sugebėjimas). Tačiau iš tikrųjų mokslai skirstomi į fakultetus gal ne tiek pagal žmonių vienokius ar kitokius gabumus, kiek pagal pačių mokslų objektų pasidalinimą, jų sąryšį ir pagal profesijas, kurios reikalauja pažinti kelis tam tikrus mokslus. Universitetas ir skiriasi nuo gimnazijos tuo, kad mokslo dalykai jame laisvai, savo noru pasirenkami, o tuo tarpu aukštesniojoj mokykloj visi lygiai mokomi tų pačių dalykų.

Drauge su žinių perteikimu turi eiti vad. formalinis lavinimas, kuris taip pat sudaro ypatingą universitetinio mokymo uždavinį. Jis turi padėti išsiugdyti sugebėjimą savarankiškai ir kritiškai galvoti ir dar savo žinias kitiems tinkamai reikšti. Geras sugebėjimas protauti reikalauja, kad studentas sutiktų naujas mokslo žinias sąmoningai, sugebėtų jas vertinti ir klasifikuoti, nes aukštesniajam protiniam lavinimui ir ypač specialiniam kurios mokslo šakos pažinimui tiktai žinių neužtenka, o reikia gerai apžvelgiamos sistemos.

Universitetas turi dar kitą uždavinį, su mokslo perteikimu gerai susijusį: tai mokslo kūrimas. Kadangi jame moką žmonės turi būti patys savo dėstomus dalykus geriausiai pažinę ir išstudijavę, tai aišku, kad pirmiausia jie yra mokslo kūrėjai. Universitetas turi sudaryti visas reikalingas mokslinei kūrybai sąlygas, o mokslininkai naudojasi materialine ir moraline jo globa, už tai jam atsidėkodami savo mokymo darbu. Šitokiu būdu ir mokslo kuriamasis, ir mokslo perteikiamasis veikimas gerai susiderina tuose pačiuose asmenyse, ir nė vienas jų ne tik kad nenustelbiamas, bet priešingai — dar remiamas ir papildomas. Tai eina

iš senos tradicijos: jau viduriniais amžiais garbingiausi mokytojai daugiausia nudirbo mokslo srity. Mokytojai ir mokslo kūrėjai drauge buvo šv. Tomas Akvinietis, Albertas Didysis ir k.

Universitetas tam tikra prasme yra savotiška organizacija, (ir tuo jis skiriasi nuo aukštesniosios mokyklos), kurios tikslas yra mokslas, o uždaviniai — tam tikras akademinis susidraugavi-

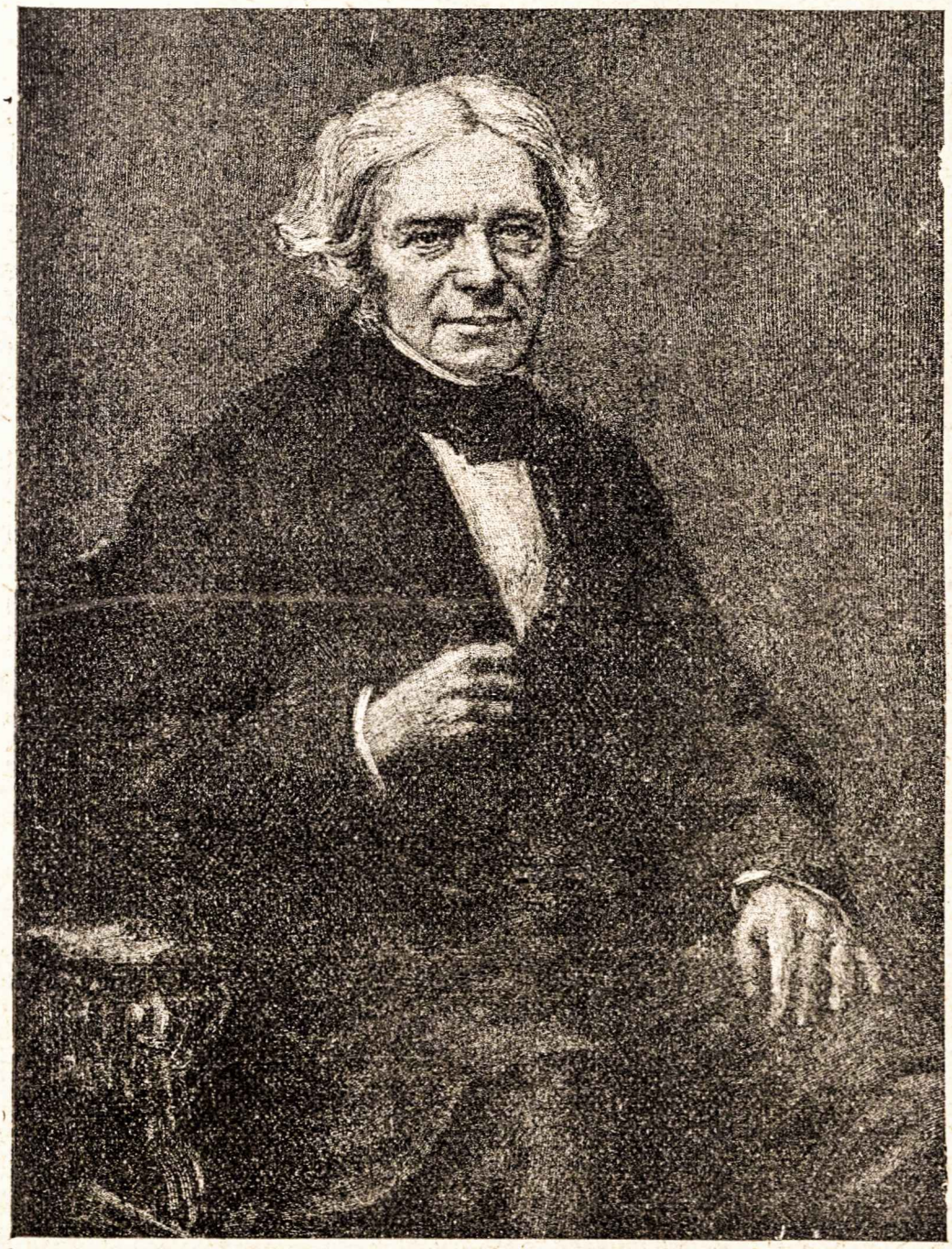

M. Faradėjus. Ar atsimenam jo dėsnį?

mas bei susigyvenimas. Akademinio susidraugavimo pagrindas yra mokslas, bendras tiesos ieškojimas. Studijos, t. y. savarankiškas gilinimasis į mokslą, mokslo santykiai su profesoriais ir toki pat vienų studentų santykiai su kitais ir iš to kylą bendri visiems reikalai ir rūpesčiai sudaro akademinį gyvenimą. Vienas

bendras kilnus siekimas universitete, arba akademijoj, ir suartina visus, tiek draugus, tiek nepažįstamus, tiek jaunesniuosius, tiek vyresniuosius. Susidraugavimas čia siekia toliau negu mokykloj, kur iš vienos pusės yra auklėtojai bei mokytojai, iš kitos pusės—auklėtiniai bei mokiniai ir kur šitos dvi pusės gali susiartinti tik ligi tam tikrų ribų. Universitetiniame gyvenime ir profesoriai, kaip vyresni ir savo mokslu ir amžium, ir studentai — jaunesnieji, — visi jie bendrai kovoja už tiesos atsiekimą, atradimą *(commilitantes pro veritatem)*. Pagal vidurinių amžių tradiciją visi jie todėl vadinasi gražiu vardu—komilitonai. Profesorius studentui yra maloniai visada pasirengęs padėti mokslo idraugas, kuris, pats būdamas pažinęs ir patyręs, teikia jam mokslo reikalais patarimų ir nurodymų. Profesorius, kuris būtų studentams neprieinamas, mažiau pateisintų savo buvimą, nes tada jis liktų tik šaltu dėstytoju, o vien žinių pasisemti tiesiog iš knygos dar lengviau. Taigi, jo svarbiausias uždavinys yra ne tiek perskaityti savo susistemintas žinias studentams, kiek būti gyvu jų patarėju, atsidavusiu vadu, kuriam padedant jau pačiam galima siekti mokslo. Iš to aišku ir tai, kad ne tiek universiteto šviršinis didingumas, jo didumas, jo profesorių ir studentų skaičius nulemia jo reikšmingumą, įtakingumą, kiek geras, artimas profesorių ir studentų susidraugavimas, turįs tikslą laimėti tiesą, tikras jų bendradarbiavimas iš mokslo meilės. Esant dabar labai aktualiam mūsų katalikų universiteto klausimui, tikrai svarbu suprasti, kad ir neturint didelių rūmų, brangių laboratorijų etc., ir neturint daug studentų, galima daug pasiekti, nudirbti moksle.

Svarbiausia ir charakteringiausia universitetinio mokymosi žymė yra savarankiškumas, platesne prasme dažnai vadinamos akademinės laisvės vardu. Tik, žinoma, jis irgi turi savo ribas, be kurių būtų neįmanoma bendroji tvarka. Pirmiausia, studentas savarankiškai apsisprendžia, ką jis studijuos. O čia universiteto tvarka palieka jam tikrai daug laisvės. Neperžengdamas nustatytų minimalinių reikalavimų, jis gali sau užsibrėžti daugiau ar mažiau mokslo dalykų. Paskui, ir laikas, per kurį jis turi baigti vieną ar kitą dalyką, arba ir visas studijas, nėra jau taip griežtai nustatytas. O Jeigu jis kiek apibrėžiamas, tai vistiek studentas neprivalo kasdien būti pasirengęs parodyti savo darbo rezultatus. Bet geriausiai tas savarankiškumas reiškiasi pačiame mokslo pasisavinime, kuris leidžia rinktis vienokį ar kitokį darbo kelią, vienokį ar kitokį mokslo šaltinį (pav., knygą etc.), palieka laisvės sutikti arba nesutikti su tam tikromis mokslo pažiūromis ir p. Šitoks plačiai suprastas savarankiškumas yra net privalomas; jis geriausiai liudija apie mokslinį pasirengimą ir subrendimą.

Savarankiškumas reikalauja, kad pats studentas sugebėtų, būdamas laisvas, gerai išnaudoti teikiamas mokslui sąlygas, siekiant geriausių rezultatų. Kiek mokslo srity jam paliekama laisvės, tiek jis pats turi mokėti save susitvarkyti, kad galėtų pasiekti tai, ko iš jo reikalaujama. Vadinasi, tas savarankiškumas

M. Lukšys

Duona ir ašaros

Drumstą rudens dienos pavakarę, penkias savaites aižę orą ir knaisioję laukus šūviai nutilo.

Slenkanti tamsi naktis nešė seniai visų laukiamą ramumą.

Pajuodavę laukai, apkasų išraižyti ir šovinių skeveldrų nusėti, liūdnai klausėsi šiurpaus, besiblaškančio rudens vėjo ūžimo.

Tik liūdna ir klaiku. —

Retai kur koks girdėjosi šūvis. Į vakarų beblės-

---

naudingas tik tada, kai studijuojąs žmogus jau turi tinkamų nusiteikimų savarankiškai, be keno pagalbos ir globos, savo gyvenimą ir darbą protingai bei tikslingai sutvarkyti.

Universitetas sudaro ir tam tikras sąlygas auklėtis. O iš kitos pusės savo paties auklėjimu studentas turi ypatingai rūpintis. Ta pareiga tenka kiekvienam, bet jam ypatingai, nes jis gyvena tokioj aplinkumoj, kur gausu svarbių auklėjimosi veiksnių. Jo santykiai su vyresniaisiais — profesoriais iš vienos pusės ir kolegomis studentais iš kitos pusės yra ypač skatinanti proga ugdyti savyje tvirtą charakterį ir visuomenines dorybes. Tuo atžvilgiu dažnai jaunųjų apsirinkama, manant, jog, kada jau ištrūkta iš mokyklos sienų, tai galima naudotis pilniausia laisve o ne panaudoti unversitetinio gyvenimo metus protiniam ugdymuisi ir tvirtesnio charakterio statymui. Iš čia kyla ir daugumas tų netvarkingų kraštutinumų studentų gyvenime. Šito savarankiškumo geras supratimas susijęs su universiteto uždavinių rimtumu ir kilnumu.

Universitetas kaip mokslo židinys, be abejo, kultūriniame gyvenime užima savotišką labai svarbią vietą. Galima tikrai sakyti, kad dabartinėj švietimo ir mokymo sistemoj jis yra visos kultūros centras. Jo uždavinys yra kurti mokslą, o mokslas formuoja ir tvarko veikimą, gyvenimą. Visa, kas žmogaus asmenybėj ir žmonių visuomenėj yra didinga, sukurta proto, kuris ieško naujų tiesų. Žmogus, kaip kūrėjas, turi būti pažangus, t. y., jis negali tenkintis tik tuo, kas jau yra. Jis turi rasti naujų gėrybių. Gyvenimas turi tobulėti, dvasios ir gamtos gėrybės augti, o jas ugdo mokslo kilimas kaip aukščiausias veiksnys. Prie tos mokslų pažangos daugiausia turi prisidėti aukštoji mokykla. Žmonės, kuriuos ji rengia gyvenimui vesti ir jam kurti, negali būti atsilikėliai, jie turi jausti žmogaus kūrybos pulsą. Universiteto uždavinys yra siųsti vis naujas kūrybinio gyvumo sroves į tautos kūltūrą.

tančius pazarus retai kur kokia gaisro atošvaista spraudėsi. Granatų apkurtinti laukai vien mirtį mąstė.

Kaime — tik vėjas. Ūžė. Švilpė. Staugė. Lyg dusdamas stenėjo. Slankiojo pakiemiais, daužė langines, klabeno duris. Užkliūdamas nuversdamas, stogų žėgleliais jodinėjo ir kaminuos, lyg sprandą trūkęs, tyliai unkštė.

Gale kaimo paupy trobelė.

Pro uždarytas langines veržėsi tamson silpnutis spindulys.

Viduj šviesu —

Prie krosnies prisiglaudusi, lyg drugio krečiama ar iš baimės, mirksi lempelikė. Lyg norėdama didesnė atrodyti, stiebiasi, bet vietoj šviesos — sienoje ilgas suodžių ruožas. Į jį pakrypsta dvi akys:

— Seneli, gesink žiburį.

— Nebijok — kareivių, turbūt, nebėra.

— Taip smarkiai šviečia — pro plyšius gal pamatyti.

— Nebijok. Gal duos Dievas atsikvėpti... kareiviai negrįš.

— Varge, varge... kad negrįžtų...

Išgeltę skruostai, kaip žolė akmens prislėgta, pajuodę paakiai, nemigo išgraužtos akys žvelgia į lopšį, kame per smulkius išblyškusius skruostus stambios ašaros rieda.

— Mamyte, valgyt...

Silpnas balsas, bet lyg akmeniu skelia motinai širdį. Skausmo užčiauptos lūpos žodžio netaria.

— Mamyte, duonos...

Tylu.

Tik už lango juokiasi vėjas.

— Duonos!..

— Merk abi akytes... a a a.

— Mamyte, duonytės...

Motina nerimsta.

— Palauk, Jonuk, neverk. Aš vaikui rytoj saldainių parnešiu. Geras mano mažutis.

— Aš duonos noriu.

— Parnešiu ir duonos ir pyragą — tokį riestą, ilgą, didelį... Arkliuką nupirksiu... Pakazum, pakazum — greitai greitai josi ir senelis nepavys.

— Kokį nupirksi?

— Kokį nori?

— Juodą.

Nupirksiu juodą. Ir tokį gražų, ir tokį greitą, kad oi... Nujosi toli toli toli, kur tėtytis šaudo. Už devynių upių, už devynių kalnų. Ten šilta, smagu.

— Ir duonutės daug?

— Daug daug. Ir duonutės — visko...

— Mamyte, aš noriu valgyt.

— Ten šilta... aaa... a, aaa... a.

— Valgyt noriu.
Motinai gerklėje kartu.
Žino —
Namuos duonos nė trupinio.
Eina.
Ieško.
Tyliai grįžta prie lopšio.

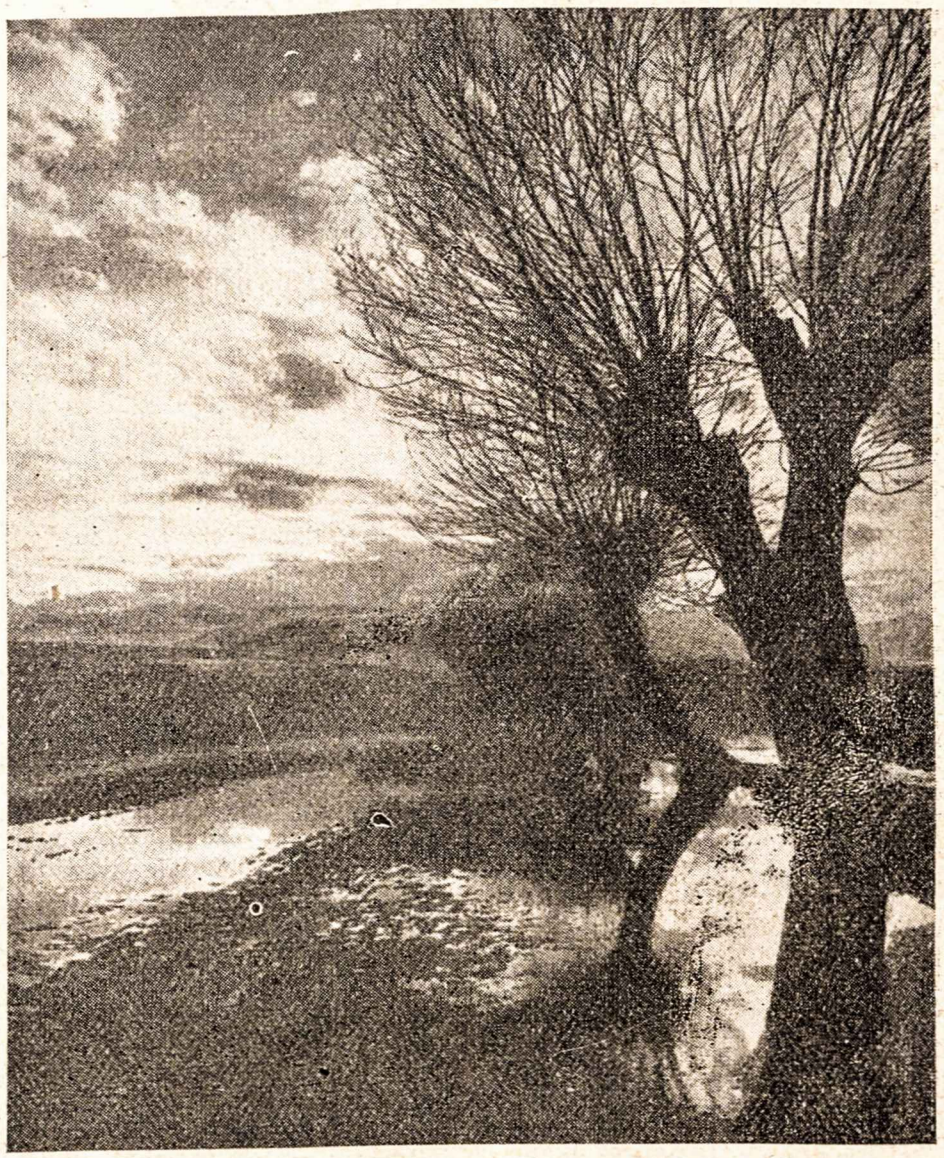

Ruduo.

— Aa aa a.
— Duonos!
Vaikas nerimsta. Ašaromis springsta. Gergždžiantis balselis drumsčia tylą.
— Sakau, kad duonos noriu! Mama!
— Aš čia, mažuti, čia... Šalta mano pupučiui... Ūtata... Užsiklok. Tai bus šilta...

Vaikas vis nerimsta. Jo silpnas balsas rėžte rėžia ausis, motinai peiliu krūtinėn smenga.

Motina stovi ir tyli.

O vaikas vis verkia.

Jis verkia, o už lango vėjas juokiasi.

Laužo nuogas medžių šakas. Langines daužo.

Motina glaudžiasi prie vaiko ir tyliai jį bučiuoja. Stambios ašaros vilgo jos blakstienas.

Vaikas nurimsta — stebisi: mama verkia. Lyg išsigąsta. Jam neaišku.

Užgula sunki tyla. —

Tik lempikė prisiglaudusi prie sienos mirksi. Tik senelis į krosnį atsirėmęs, sunkiai alsuodamas kažką mąsto. Tik motina vis labiau ir labiau prie vaiko glaudžiasi. Tik už lango vėjas nerimsta — juokiasi ir verkia.

Vaikas žiūri į motiną.

Pasitrina akis.

— Mamyte, kodėl žibžibė taip mirksi?

— ?

— Jai šalta?

— Šalta, dreba nuo šalčio.

— Ir man šalta.

Glaudžiasi prie motinos.

— Mamyte, ar nė trupinėlio nėr duonytės?

Motinai lyg širdį kas pervėrė. Pakilo nuo lovos. Pasiėmė skarą.

— Pabūk, Joniuk, su seneliu, aš eisiu duonos parnešti.

— Senelis miega.

— Ne.

Senelis pakėlė galvą.

— Kur eisi?

— Duonos. Gal Šėporaičių kiek turi — paskolys.

— Kur tu eisi tokioj tamsoj. Dar išgąsdins. Gal dar ir kareivių slankioja. Vis rytojų sulauksim.

Motina žvelgia į pageltusį vaiką.

— Niekis, nueisiu. Ne tiek naktimis esu vaikščiojusi.

Senelis sujuda.

— Palauk.

— Na?

— Būk namie.

— Kodėl?

— Aš nueisiu.

— Niekis, aš pati, dar greičiau.

— Spėsiu ir aš. Dar kokia nelaimė — saugok vaiką. Aš ir greit greit. Tik tu neverk, Joniuk. Aš parnešiu duonutės — tai valgysim. Neverksi?

— Ne.

Motina grįžta pas vaiką. Glosto papurusius plaukus. Guldo jį.

Senelis išeina.

Kieme sustoja, pasidairo. —

Toli vakaruose horizontas liepsnoja. Kaime jokio žiburio. Kažkur liūdnai staugia alkanas šuo.

Persižegnoja ir pranyksta tamsoje.

Motina ramina vaiką.

— Senelis tuoj sugrįš. Parneš duonutės. Kad valgysim, tai valgysim — nė vilkas neras. Ar nebijai?

— Ne, tik valgyt noriu.

— Tuoj senelis pareis, parneš kepalą duonos.

— O vilkai duonos neatims?

—Ne, senelis vilkų nebijo — pasiėmė ilgą didelę lazdą, atsigins. Bet ir vilkų dabar nėr — visus iššaudė.

— O kodėl šiandie nešaudo? Dabar kareiviai vakarienę valgo.

— Ne, jie išėjo toli toli.

— Negrįš?

— Ne.

— Tai ir duonos tas apžėlęs kareivis mums neatneš?

— Ne.

— O aš taip dabar duonytės norėčiau. Nors paragaut...

— Tuoj, tuoj. Pareis senelis. Gal ir grįžta.

— Tada, mamyte, aš ilgą ilgą riekę suvalgysiu.

— Kiek tik norėsi. Tik palauk. Gulk dar. Gerai užsiklok. Susišilk.

Vaikas atsigula, nutyla.

Po valandėlės kažkur įsiklauso.

— Mamyte, kas čia švilpia?

— Vėjas.

— Kodėl jis taip švilpia?

— ?

— Mamyte, girdi — kažkas duris beldžia.

— Tai vėjas.

— Gal senelis pareina?

— Ne.

— Tai kodėl tas vėjas beldžiasi?

— Jam šalta. Nieks į vidų neįsileidžia.

— Jis didelis.

— Ne, šaltas, sušaldyt gali. Kad sušiltų, ir daužosi palangėmis.

— O jis valgyt nenori?

— Ne, jis... —

Ir nutilo.

Kažkas šovė. Kartą, antrą, trečią.

Suūžė vėjas. Sutrinksėjo langinės. Sucinksėjo stiklai. Sudrebėjo lempikė ir — užgeso.

Siurpas sukrėtė motiną.
— Mamyte, aš bijau.
— Aš vėl užžiebsiu.
— Užžiebk, kad neužgestų.
Įžiebė.
Vėl atsisėdo šalia vaiko. Pasitaisė pagalvį, įrėmė galvą. Pradėjo sekti pasakas.

Buvo vilkas pilkas,
Su uodega ilga.
Ėjo pro marčios
Užkliuvo už varčios...
Vėl pasakysiu nuo pradžios...

— Ne, šita negraži.
— Kitą..

— Viri viri košę,
Vyrai atsilošę.
— Bėk, pelyte, miltų
Geležiniu tiltu.
— Nežinau takelio,
Bijausi vilkelio.
Šičia, šičia šulinėlis...

Vaikas rizena.
— Pelytė iškeps pyragėlį. Senelis eidamas ras, parneš. Tai valgys mano mažutis.
— O kur pelytė gyvena?
— Laukuose. Pro mažą urvelį įlenda giliai giliai į žemę, kur jos dideli, gražūs namai. Ten daug pelyčių tik bėginėja, tik šmir šmir šmirinėja. Pati didžioji atsitūpusi prie krosnies šildosi. Jai taip šilta, taip gera. Sušilusi ji atbėga per devynias kamarėles, atneša mano mažučiui saldų miegelį. Mano mažutis liūlia... Aaa a.

Merk abi akytes
Aaa a.
Liūlia, liūlia, lia.

Užmiega.
Motina tyliai pakilusi eina prie krosnies. Atsisėda.
Nakties tyla ramina skausmą. —
Išverktos akys blakstienas merkia. Šiurpusis vėjas lopšinę švilpia. Tylu. Ramu. Ir šilta.
Tyliai valandos skubėdamos slenka.
Motina sapnuoja —

Tolimi, saulėti kraštai. Ji, vyras ir Joniukas parugėmis vaikšto. Rugiai — lyg siena. Varpos ilgos, nepaprastos, lyg medžiai. Juose paukšteliai. Visi jų klausosi. Vyras kažką sako. Rankom mosuoja, tolėja, tolėja ir pranyksta. Medžiai išsiskirsto — plynas laukas. Iš žemės vienas po kito tik kyla kyla pulkai ka-

reivių. Ją vejasi. Ji bėga. Vos kojas pakelia. Skuba, bet kojos užkliūva ir parpuola... Pabunda.

Trinktelėjo durys.

Kažkas sukosėjo.

— Senelis grįžta...

Sugirgždėjo durys.

— Garbė Jčzui Kristui.

— Per amžius.

— Išsigandai?

— Ne, kaimyne, maniau senelis.

— Taigi... senelis pas mus.

— Dar pas jus? Kodėl negrįžta?

— Mat... Nieko baisaus... Susirgo.

— Susirgo?

— Taigi.

Nubudo ir Joniukas.

— Mamyte, aš bijau.

— Nebijok, čia dėdė.

— O kur senelis?

— Tuoj sugrįš. Gulk dar, mažuti...

Apsivertė ant antro šono ir vėl užmigo.

Motina įtariamai pažvelgė į kaimyną.

— Mat... Girdėjote pirmai šaudant?

— Nušovė?

— Tai, mat, jis ėjo, tur būt, per lauką ir ant kareivių užėjo. Ar šie nepastebėjo kas, ar jis nenugirdo — ėjo, šie ir šovė. Na, ir sužeidė...

— Dieve mano... Labai?

— Kareiviai atėjo, pranešė ir pasakė, jeigu aš pažįstu, kad duočiau žinią, kad pasiimtų. Mat, dar gyvas.

— Dieve mano... Dieve...

— Aš kai tik priėjau, tuoj pažinau, nors ir persimainęs. Tad, kad nereiktų jums vargti, ir atvežiau. Kur dėsit?

— Jau negyvas?

— Ne, gyvas.

— Tai gal čia.

— Vaikas nebijos?

— Ne.

Išėjo. Atnešė sunkiai alsuojantį senelį ir lovoje paguldė.

Senelis sustingusiomis, lyg stiklinėmis akimis kažkur žvelgė ir, lyg ko bijodamas, rankomis mostagavo, gynėsi. Sunkiai atsidūstant iš peršauto šono sunkėsi kraujas.

Be nuovokos žvalgėsi ir vis kartojo:

— Tėve mūsų... kasdienės duonos... Tėve mūsų... Sveika Marija... Juozapai šventas...

Nubudusį vaiką motina paėmė ant rankų.

— Neverk, mažuti, senelis susirgo.

— Kodėl serga?

M. Sturmann

Maldavimas

Skambanti valanda,
Į niūrią naktį dailiai įausta,
Tu sidabrinis nematomas tinkle,
Kurs apraizgei, apipynei mane,
Tu suramintoja mano širdužės,
Nepasibaik, nenumirk niekados!
Tu atsiskleidus pakėlei mane
Virš tų juodųjų kentėjimo uostų.
Skambanti valanda,
Duok man ramybę,
Duok pabėgimą iš žemės,
Duok man abu juos!
Nepasibaik, nenumirk niekados!
Kelk man aukštyn prie savęs,
Kelk iš gyvenimo įlankos! Vertė *J. Tininis*

— Kad susirgo.

— O kur duonutė?

— Palauk truputį. Aš seneliui vandens paduosiu.

Kelis lašus įlašino į burną. Suvilgė lūpas.

— Tėve mūsų... kasdienės duonos...

— Mamyte, ir aš noriu duonos...

— Te, gerk.

— Motina kreipėsi į kaimyną.

— Gal turite duonos?

— Mes? Dar turim.

— Paskolykit. Nėr nė trupiniuko, o vaikas lyg užduotas, duonos prašo.

— Gerai, galėsim. Mudu važiuokim, tai tu, Petrai, galėsi atnešti.

— Gerai.

Išėjo.

Joniukas, šiurpo krečiamas glaudėsi prie motinos.

Motina ašarų pasriuvusiomis akimis žvelgė į alsuojantį senelį ir tylėjo.

Senelis vis kažko gąsčiojo.

— Tėve mūsų... kasdienės mūsų duonos... Šventas Juozapai...

Jo prislėgtas balsas sklaidėsi troboje ir drumstė nakties tylą.

Motina verkė.

Joniukas, baimingai į senelį žiūrėdamas, kabinosi motinai ant kaklo.

Senelis kiek nurimo.

Troboje užviešpatavo tyla.

Tik už lango daužėsi vėjas ir prie krosnies tingiai mirksėjo lempikė.

Stud. J. Gribulis

Bažnytinė unija

— Jūs kviečiate mus į Kristaus Bažnyčią. Žadate parodyti gyvenimo kilmę ir prasmę. Sakote, kad apreikštoji religija turinti visa, kas reikalinga paskutiniam žmogaus tikslui ir dvasios ramybei, bet kuri yra tikroji religija, jei praėję pro Buddą, Konfucijų ir Bramą sustotume prie Kristaus?

Taip galėtų paklausti mus kiekvienas, kurį gyvenimas įstūmė į skepticizmo bangas ir kuris vis dėlto ieško išsigelbėjimo lentos. Iš tikrųjų, niekas gal taip neklaidina tiesos ieškančio, bet neturėjusio progos daugiau išsilavinti žmogaus, kaip krikščioniškųjų konfesijų įvairumas. Tai gerai supranta ir protestantai, kurie nepaliauja skaldęsi vis į smulkesnes sektas. Jau prieš karą ir po karo buvo bandymų sušaukti visų krikščioniškų konfesijų atstovų kongresus Genevoje ir kitur, kad ten susitartų tikėjimo vieningumo ar bent socialinio bendradarbiavimo klausimais; tiems kongresams pirmininkauti net buvo kviečiamas Romos popiežius, o Amerikos milionieriai, berods Rockefeleriai, skyrė tam tikslui milijonus. Popiežius, remdamasis tuo, kad katalikų Bažnyčia savo moksle negali padaryti jokių kompromisų, nes ji tvirtai tiki esanti tikroji Kristaus Bažnyčia ir tai rodo jau integralus jos tikėjimo vieningumas, tuose kongresuose dalyvauti atsisakė ir tų kongresų pastangos nuėjo niekais. Tai tačiau nereiškia, kad popiežiui nerūpėtų krikščionijos suvienijimas, kad būtų „viena avidė ir vienas ganytojas“. Kad yra įvairių krikščionių sektų, tai dar visai nerodo, jog negali būti tikrosios Bažnyčios, nes ir Kristaus jau buvo aiškiai pasakyta, kad kils netikrų ganytojų ir netikrų pranašų. Bažnyčia, kuriai pavestas visų žmonių išganymas, rūpinasi visus patraukti tikėjimo vienybėn. Į smulkiomis sektomis įsiskaldžiusius protestantus ji tegali paveikti taip, kaip ir į misijų kraštų netikinčiuosius. Jos pastangos čia ypač vaisingos Anglijoje, kur kasmet Bažnyčia sulaukia tūkstančių konvertitų iš Henriko VIII visiems žinomais motyvais sudarytos anglikonų atskalos. Tačiau ir iš atskilusių bažnyčių yra tokių, kurios pasižymi didesniu tikėjimo vieningumu, kurios savo mokslu nedaug tesiskiria nuo mūsų. Su jomis tad galimas susitarimas, kaip su visu kolektyvu. Tokia yra Rytų, stačiatikių bažnyčia. Jų dvasiškiai yra vedę, pamaldos laikomos ne lotynų kalba, bet tai tik disciplinarinai skirtumai, kurie toli gražu nekliudo tikėjimo vienybei. Esminis skirtumas yra kai kuriuose dogmatiškuose klausimuose. Pravartu trumpai priminti Rytų bažnyčios atskilimo istoriją ir susipažinti su dabartine klausimo būkle.

Kristaus paskelbtoji religija, tai meilės religija. Iš krikščioniškosios meilės plaukia vienybė, kurios Kristus paskutinėse savo gyvenimo dienose yra prašęs dangiško Tėvo: „Šventasis

Tėve, išlaikyk dėl savo vardo tuos, kuriuos man davei, kad jie būtų viena, kaip ir mes“ (Jon. 17, 11). Šiai vienybei išlaikyti Kristus įsteigė Bažnyčią. Bažnyčia yra regima draugija, Kristaus įsteigta, Apaštalų įkurta, Šventosios Dvasios globojama, antprigimtiniu būdu sujungta su Kristumi; savo narius jungianti Išganytojo mokslu, Jo įsakymų pildymu, Jo sakramentų vartojimu. Bažnyčia yra regima ne tik dėl to, kad ji iš regimų žmonių susideda, bet taip pat kaip draugija, nes regimas yra ryšys, kuris žmones į vieną draugiją jungia: regima Bažnyčios vyriausybė bei ganytojai vykdantieji savo valdžią. regimi valdiniai, besijungią su savo ganytojais bendro tikėjimo išpažinimu. Pagaliau, Bažnyčia yra regima kaip tikroji Kristaus Bažnyčia, taip, kad žmogus, pasinaudodamas savo išoriniu patyrimu, gali sau susidaryti tikrą ir tvirtą sprendimą: šitoji, o ne kita religinė draugija, yra tikroji Kristaus Bažnyčia. Kristus yra nematoma Bažnyčios galva. Bet Bažnyčia, kaip matoma draugija, jei ji nori vienybėje veikti, privalo turėti matomus vadus. Kristus žinojo paliksiąs šią žemę, tai jis norėjo palikti matomą savo įpėdinį, kuris toliau varytų jo pradėtąjį darbą. Tai aiškiai matome iš Kristaus žodžių, pasakytų vienam dvylikos Apaštalų, Simonui: „Tu esi Petras (Uola), ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nepergalės, Tau aš duosiu dangaus karalystės raktus; ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tu atriši žemėje, bus atrišta ir danguje“ (Mat, 16, 18—19).

Kristui įžengus į dangų, apaštalai išsiskirstė į visas šalis, nešdami Evangelijos šviesą. Įtikėjusius krikštijo ir būrė į bendruomenes. Taip atsirado parapijos ir vyskupijos. Šv. Petras įkūrė bažnyčią Romoje. Ten jis darbavosi, ten jis ir galvą padėjo. Dvasinė Petro galva nesibaigė Romos miesto ribomis: jis turėjo pirmenybę ir ant kitų apaštalų įsteigtų draugijų. Kad jis tokią teisę turėjo, matyt iš Išganytojo žodžių: „Viešpats dar kalbėjo: Simonai, Simonai, štai šėtonas reikalavo jūsų, kad persijotų kaip kviečius; bet aš prašiau už tave, kad tu nenustotumei tikėjimo; todėl tu kada nors grįžęs stiprink savo brolius“. (Luk. 22, 31—32). Čia žodžiu „brolius“ suprantame visus tikinčiuosius. Kristus žinojo, kad ir pas tikinčiuosius pasitaikys silpnybių bei suklydimų. Jis čia ir ragina Petrą duotąja jam tikėjimo stiprybės malone stiprinti tikinčiuosius. Kristui įžengus į dangų, Petras tikrai pradeda vykdyti savo aukščiausiąją valdžią, kurią buvo gavęs. Sekminių dieną, nužengus Šventajai Dvasiai, jis pirmas pradeda oficialiai skelbti Evangeliją (Apd. 2). Petras, gavęs ypatingą apreiškimą, pirmas priima į Bažnyčią stabmeldį Kornelijų ir pareiškia Dievo nutarimą kitiems, kad ir stabmeldžiai reikia priimti į Bažnyčią (Apd. 10 ir 11 sk.).

Pirmame bažnytiniame susirinkime Jeruzalėje vėl pirmas kalba Petras. (Apd. 15, 12, 9). Petras lanko visas kitų apaštalų įkurtas bažnyčias (Apd. 9, 32), ir griežtai gina Bažnyčią nuo

pasaulinės valdžios neteisėtų pasikėsinimų ant jos laisvės (Apd. 5, 29). Mirus šv. Petrui, Romos vyskupai iš pat pradžios elgiasi ir valdo kaip aukščiausieji Bažnyčios valdytojai, remdamiesi ta tiesa, kad jie yra šv. Petro valdžios paveldėtojai. Kad jiems šią teisę pripažino ir kitos bažnyčios, tai rodo keletas istorinių faktų. Kartą, apie 96 m., Korinto bažnyčioje kilo religinis nesusipratimas. Ginčą išspręsti kreiptasi į Romos vyskupą, popiežių Klemensą, nors dar gyvas tebebuvo šv. Jonas apaštalas ir arčiau jų gyveno. Šv. Ignacas, gyvenęs apaštalų laikais, laiške Romos Bažnyčiai rašo: „Bažnyčiai Romos kraštuose, kuri pirmininkauja visai meilės draugijai“ (visai tikinčiųjų Bažnyčiai).

Graikų apeigų dvasiškių suvažiavimas Viduryje sėdi J. E. Vysk. P. Būčys. Kairiam šone pirmas sėdi buvęs caro Nikalojaus II adjutantas kunigaikštis Volkonskis vyskupo Būčio įšvestas į kunigus.

Iki IV amž. negirdėti balsų, abejojančių dėl popiežiaus pirmenybės. Vėliau, atvėsus pirmajam krikščionių uolumui, pradeda atsirasti vyskupų, kurie nenorėdavo pripažinti popiežiaus pirmenybės ir kartu su savo tikinčiaisiais atsiskirdavo nuo tikrosios Bažnyčios. Bet tai būdavo laikini atsiskyrimai. Pamatę klaidą, jie vėl grįždavo į vienybę. Nors maži atsiskyrimai, bet jau drumstė ramybę. Didesni blogumai pasireiškė, kai didžiulė Romos imperija liko padalinta į dvi dalis: Rytų su sostine Konstantinopolyje ir Vakarų su sostine Romoje. Toks valstybės suskaldymas atsiliepė ir į bažnytinį gyvenimą. Tos vyskupijos, kurios teko Rytų imperijai, pasivadino Rytų Bažnyčia, kitos, likusios prie Romos, — Vakarų. Rytų ciesoriai norėdami būti pilnai nepriklausomi nuo Romos, stengėsi ir bažnytiniuose dalykuose palikti nepriklausomi. Pradėjo kištis į bažnytinius rei-

kalus. Jie skyrė palankius sau vyskupus, veržėsi į bažnytinius susirinkimus, net kartais iš sakyklos sakydavo žmonėms pamokslus. Popiežiai, kiek galėdami, stengėsi kovoti su šia blogybe, bet tų laikų valdovams sunku buvo priešintis. Pasaulis mėgsta: kieno galia, to ir valia. Atsirado ir tokių žmonių, kurie su ciesoriaus pagalba stengėsi įsibrauti į vyskupų vietas, nors nebuvo verti šio pašaukimo. Puikybė įsigalėjusi ciesorių rūmuose veikė ir į Konstantinopolio patriarkus. Jie pradėjo savintis valdžią, kokią turėjo senosios Romos vyskupai.

Be to buvo dar ir skirtumų tarp Rytų ir Vakarų. Rytų Bažnyčia skyrėsi nuo Vakarų bažnytine kalba, papročiais, apeigomis ir kultūra. Mokytesni graikai į Vakarus žiūrėjo, kaip į barbarų šalis. Vakaruose labiau rūpintasi dora, žmonių gerove; Rytuose Bažnyčia buvo užsidariusi savo apeigose ir formoje. Šios priežastys ir darė plyšį tarp Rytų ir Vakarų Bažnyčių. Reikėjo tik sutrenkimo, kad šios dvi sienos atsiskirtų. Šis nelaimingas trinktelėjimas ir atsitiko devintame šimtmetyje.

842 m. Konstantinopolio patriarku buvo šv. Ignacas, vyras doras, bet neturįs malonės pas ciesorių. Neapkentė šventojo ir ciesoriaus ministeris Bardas, kurį šv. patriarkas baudė už palaidą gyvenimą. Ministerio prikalbėtas ciesorius pašalino šv. Ignacą ir į jo vietą paskyrė pasaulietį žmogų Focijų, mokytą, bet pilną puikybės ir klastos. Tai buvo priešinga Bažnyčios įstatymams.

Popiežius Mykalojus I rūpinosi šią blogybę prašalint, bet buvo ilgai apgaudinėjamas. Galop, sužinojęs teisybę, atskyrė Focijų nuo Bažnyčios, kol jis taip elgsis. Focijus popiežiaus nepaklausė ir, sušaukęs sau palankių vyskupų susirinkimą, pasmerkė popiežių kaip eretiką ir apkaltino visą Vakarų Bažnyčią, kad ji suklydusi mokydama, kad šventa Dvasia einanti iš Tėvo ir Sūnaus; užlaikydama pasninkus šeštadienį, neleisdama kunigams vesti ir t. t. Per suktybes jis išbuvo patriarko soste iki 886 m., bet mirus jo globėjui ciesoriui, jis buvo pašalintas ir uždarytas atgailoti.

Nors buvo grąžinta vienybė, bet Focijaus pasėtoji sėkla vis dėlto savo šaknyse kerojo. Atsirado kitas panašios dvasios žmogus patriarkas Mykol. Kerularijus, kuris padauginęs apkaltinimus prieš Vakarų Bažnyčią, 1054 m. visiškai atsiskyrė nuo Romos.

Rusų tauta krikščionystę gavo iš Graikijos 988 m., vadinasi tuo laiku, kada Konstantinopolio patriarkas buvo vienybėje su Romos Bažnyčia. Atskilus Rytams nuo vienybės ir rusų bažnyčia pasekė Kerularijų, nes beveik visi tų laikų rusų vyskupai buvo graikai. Uolūs Bažnyčios sūnūs rūpinosi grąžinti vienybę. Ir rytiečių tarpe netrūko vyskupų, kurie matė klaidą ir stengėsi ją atitaisyti. Pats ciesorius, turkų prispaustas, pasidarė nuolaidesnis ir ne tik nedraudė vykti vyskupams į visuotinąjį Bažnyčios susirinkimą, bet ir pats atkeliavo. Atvažiavo ciesorius Jo-

nas VII Paleologas, patriarkas Juozapas, karštas unijos šalininkas Maskvos metropolitas Izidorius ir daug kitų stačiatikių vyskupų. Po ilgų svarstymų beveik visi vyskupai sutiko vienytis ir pasirašė vienybės sutartį Florencijoj 1457 m.

Bet Florencijos unija nedavė laukiamų vaisių. Atsirado rytiečių, kurie ardė vienybę. 1453 m., turkams užkariavus Konstantinopolį, patriarkai, kentėdami sunkią nelaisvę, negalėjo rūpintis vienybe. Rusijoj taip pat nevyko, nes Maskvos didysis kunigaikštis, kuris nenoromis buvo išleidęs Izidorių, įsakydamas nepriimti jokių permainų tikybos dalykuos, visu griežtumu uždraudė skelbti uniją ir metropolitą uždarė kalėjiman, grasindamas teismu. Izidoriui pavyko pasprukti į Romą. Kad ir nebuvo įgyvendinta Florencijos unija, bet ji ateinantiems amžiams padėjo pamatus bažnytinei vienybei.

Šešioliktame šimtmetyje Lietuva turėjo užėmusi didžiulius plotus apgyventus daugiausia stačiatikių piliečių. Jie turėjo keliolika vyskupijų su Kijevo metropolija. Sumanyta juos patraukti prie vienybės. Didžiausi unijos šalininkai buvo Lucko vyskupas Terleckis ir Bresto vyskupas Pociejus. Jie patraukė prie unijos ir Kijevo metropolitą Rogozą. Bažnytinis sinodas pasiuntė vyskupus Pociejų ir Terleckį Romon, kad viso episkopato vardu pareikštų popiežiui susivienijimą su Katalikų Bažnyčia, Popiežius Klemensas VIII vienybės aktą patvirtino bule: Magnus Dominus (1595 m.).

1596 m. unijai paskelbti buvo sušaukta Lietuvos Brastoje unitų vyskupų susirinkimas. Susirinkimo nutarimus pasirašė 5 vyskupai su metropolitu. Du atsisakė pasirašyti, nes atsiradę unijos priešininkai spėjo juos atkalbėti. Didžiausias unijos priešininkas buvo kunigaikštis Ostrogoškis. Pats būdamas protestantas suorganizavo sąjungą prieš uniją. Sunkios buvo pirmosios unijos dienos. Tik laimė, kad nestigo tokių pasišventusių vyrų, kaip vyskupai Pociejus, Rustkis ir Polocko arkivyskupas šv. Juozafatas Kuncevičius. Koks buvo unijos priešų veikimas, parodo šis faktas. 1623 m. arkv. J. Kuncevičius atvyko į Vitebską, lankydamas tikinčiuosius. Dizunitų sukurstyta tamsi minia užpuolusi kirviais nužudė šį unijos apaštalą. Didelę pagalbą unijai teikė ir T. T. Bazilijonų vienuolija, kurios nariu ir atnaujintoju buvo minėtas arkivyskupas.

Nors unija buvo gerokai praplitusi, bet smunkant Lietuvos-Lenkijos galybei, sunkios dienos atėjo ir unitams. Žlugus minėtoms valstybėms, unitai atsidūrė po Rusijos carų jungu. Tik vienas Dievas težino, kiek teko jiems iškentėti. Istorikai pasakojo, kad unitai iškentėję nemažesnius persekiojimus, kaip senovės krikščionys. Tik viena carienė Katarina II atplėšė nuo unijos 7 milijonus unitų. Po jos mirties dar buvo likę pusantro milijono.

Unitų persekiojimo laikais didelį vaidmenį yra suvaidinę kunigai lietuviai. Pasitaiko ir dabar, išsišnekus su žilu sulinkusiu

Knygos

Kun. Dr. A. Maliauskis TEODICEJA. Kaunas, 1931. 180 p. Kaina nepažymėta V. D. Universiteto Teologijos—Filosofijos fakulteto leidinys.

Visais amžiais žmonėms rūpėjo jų būties paslaptis ir jie stengėsi susekti paskučiausiąją dalykų priežastį. Todėl jie galvojo apie Dievybę. Vieni savo protu aiškiai matė Dievo egzistencijos būtinumą, tik stengėsi išsiaiškinti Dievo atributus, kiti gi visoms galioms stengiasi atmesti patį Dievo buvimą.

Tas klausimas nė kiek ne mažiau gvildenamas ir dabar. Gal net dar daugiau. Teodiceja imas pareigą žmogaus protui įrodyti Dievo buvimą ir „ne skylėtais, bet galingais, tiesiog verčiančiais argumentais" (3 p.). Ji nagrinėja ir Dievo esmę.

Daug Dievo įrodymų iškėlė didieji graikų filosofai: Sokratas, Platonas, Aristotelis. Krikščionių filosofai, ypač Šv. Tomas Akvinietis, juos griežčiau suformulavo, apvalė. Mokslas šia reikalui teikė ir tebeteikia vis naujų ir naujų argumentų. Veikale randam ir paskutiniąsias šiuo klausimu mokslo naujienas.

Žmogus, norėdamas nusigręžti nuo Dievo, kūrė visokias teorijas, stengdamasis jų pagalba išsiaiškinti pasaulį, suprasti jo egzistavimo pagrindus. Veikale randam tų teorijų kritiką, randam žymiųjų žmonių pažiūras ir nuomones. Gale veikalo duotas gausios literatūros sąrašas. Nurodyta apie 100 veikalų.

Knyga pirmoj eilėj skiriama studentams, bet ir kiekvienas mąstantis aukštesnės klasės moksleivis galės čia susigaudyti ir

---

seneliu klebonu, pajusti tą gyvą istorijos siūlą, kuris jungia mus su tų kovų už vieną avidę ir vieną ganytoją eiga. Šiandien unijos klausimas yra pasidaręs ypatingai aktualus. Po karo susikūrus naujoms valstybėms ir žlugus Rusijos imperijai atgavo laisvę ir unitai. Rusijos ir Lenkijos valstybėse dabar unitai turi kelias vyskupijas ir jų skaičius žymiai didėja. Amerikoje unitų rusinų yra dvi vyskupijos, kurias sudaro ieška darbo išeiviai.

Paskutiniais laikais ir kituose stačiatikių kraštuose atsiranda vis daugiau palankių unijai. Darbo laukas platus. Roma ypatingą dėmesį kreipia į Rusiją, Tam tikslui yra įsteigtas Rytų Institutas, kuriame rengiami šiai misijai darbininkai. Lietuva gali didžiuotis davusi šiam reikalui vadovauti tautietį J. E. vysk. P. Būčį. Mūsų paveiksle jį matome Rytų apeigų vyskupo apdare, kadangi unitams neprimetamos Vakarų Bažnyčios apeigos, bet paliekama jų liturgija su sava graikų arba slavių kalba. Taip Lietuva, savo geografine ir kultūrine padėtimi jungdama Rytus ir Vakarus yra ypatingai pašaukta tai Bažnyčios vienybės misijai.

rasti daugelio klausimų išaiškinimą. Prof. B. Česnys kartą kėlusiems abejones ir klausimus dėl kai kurių Dogmatinės teologijos argumentų yra pasakęs, kad laimingas tas, kas turi abejonių, tas dar turi šansų tapti mokslininku. Bet žinoma, laimingas tik tas, kas turėdamas abejones, yra pasiryžęs jas išspręsti. Ši knyga šiuo atveju daugeliui padės, o kai ką, sukėlusi naujų minčių, paragins prie gilesnių studijų. *J. L.*

St. Anglickis ŽINGSNIAI PRIE SFINKSO. Lirika. Išleido „Sakalo" Bendrovė, Kaunas, 1931 m. 64 pusl. Kaina Lt. 2.

St. Anglickis — vienas stipresniųjų „Granito" krypties atstovų, ypačiai užimponavęs ten savo dailiais eilėraščiais „Sraigė" ir „Žalvario Angis", kurie tik yra kiek sunkiau suprasti, nes sprendžia daugiau būties problemą.

Gana ryškus St. Anglickio kūrybos bruožas yra jo individualizmas, kuris net nustelbia gyvąjį ir poezijai būtinąjį emocionalumą. Dėl buvimo, žinoma, ir čia yra emocionalumo, tačiau visai kitokios rūšies, daugiau kosminio atspalvio. Minėtasis individualizmas yra gana ryškus ir charakteringas. Tai jau ryškėja iš pačių pirmųjų eilučių:

Einu, kaip kometos veliumas,
Paskui manęs gyvenimas manasis —
Nespėju ryt dienos, neklausiu kelio —
Gilyn gilyn gigantiškais žengimais.

Tačiau šitas individualizmas yra gana nuoširdus, nes poetas kviečia į savo poezijos karalystę:

Ar norite žiedų? Ar norite jazminų?
Ateikit pas mane ir prisiskinkit, broliai. (Ar norite p. 5).

Šitie žiedai ir jazminai tačiau yra kitokie, negu mes linkę manyti: jie daugiau kosmiškai kontempliatyvinio ir ne sentimentaliniai emocinio pobūdžio. Šitos dvi ypatybės Anglickio kūrybą padaro tokią, kad ji yra daugiau atitolusi nuo realaus gyvenimo ir leidžiasi į metafizines problemas. Iš vienos pusės gal tai pareikalaus daugiau pagalvoti, negu jausti, bet iš kitos pusės tai ir gana retas atsitikimas mūsų jaunųjų poezijoj, kurie tik išdidžiai temoka kalbėti apie banališką sentimentalinį erotizmą ir tartum nemoka aukščiau pakilt iš to užburto rato. Todėl Anglickio kūryboj randam mažiau „mirtingosios" ir daugiau didingosios meilės kontempliavimo. Ypačiai tą kosminį gyvenimą nagrinėja „Žalvario Angy" ir Monados meilėj". Kaip Žalvario Angis, „pati visa be jokio galo", „aklai susirangius pasauliui budėjimą kala", daugiau yra egoizmo pradas, taip Monada (deja, kad nepripažįstama jos sukūrimo!) daugiau altruizmo ir meilės pradas.

Kas gi yra Žingsniai prie sfinkso? Tai yra aukos, dovanos nešimas nežinomajam. O toji auka — kaip pats širdies kraujas, kaip gyvybė:

Kaip balsimą iš savo širdgėlos gilių versmių įliesiu
Į žiedą savo didžio sopulio mažytį lašą
Ir mažą auką tą tarp kruvinų aukų padėsiu,
O pats nueisiu ten, kur akys veda, kojos neša.
(Žingsniai prie sfinkso, p. 7).

O tas kelias prie sfinkso yra sunkus. Nes kaip „ramumo nepažinęs, kitiems išganymą neša“ poetas, taip ir

Našta man ne lengviausia teko,
Bet dovanas, kurias nešiausi, ar matei tas?
(Mano Maratono, p. 62)

Savo poetinį credo Anglickio visame savo rinkiny gana ryškiai pabrėžia. Jo kūryboj kartu su individualizmu gana ryškiai yra susijęs ir intelektualizmas, kurs mažina emocionalumo pasireiškimą. Dėl to tat ir visa jo kūryba atrodo kiek nutolusi nuo gyvenimo, dvelkianti gal per dideliu rimtumu ir šaltumu.

Vietomis gal per aiškiai pasireiškia laisvoji poeto etika meilės srity, dėl kurios jis skaudžiai kenčia:

Kadaise širdį fundijau ir aš, ak buvo laikas.
Visiems — ir tau, ir jai, ir kas papuolė.
Ir atpildo neėmiau nors dešimtos dalies nuo laiko,
Ir matote dabar ir matote — prapuoliau.
(Klajūno skundas, p. 17)

Vietomis St. Anglickis, panašiai kaip S. Nėris, nebesuvaldomai kalba apie jaunystės kraują:

Bet suprask pagaliau, kad širdis, pilna kraujo,
Ant krūtinės tavos yr išsirpusios vynuogių kekės...
Ar galiu aš ištroškęs žiūrėt į gaivinančią sraują?
Ar galiu neišgert nepragert supratimo netekęs!

Panašių, gana drąsių, išsireiškimų šiame rinkinėly pasitaiko gana dažnai. O vis dėlto ir be jų, rodos, būtų galima apsieiti... Tada ir pati kūryba būtų skaidresnė. To mes gabiajam poetui tikrai linkime, nes šiaip, aplamai imant, jo kūryba pasižymi pakankamu ryškumu, individualumu, stiprumu. Tikėkimės, kad, akimirksnių monus išleidęs, jis ir toliau mokės puikiai atjausti ir apdainuoti Kūrėjo paslaptinguosius ir didinguosius kūrinius... *A. Tyruolis.*

Douillet MASKVA BE KAUKĖS. Vertė *A. Sušinskas* ir *J. Prunskis.* Išleido J. Žilinskas. Kaunas, 1930 m. 2 lt.

Rusijos gyvenimas dabar baisus, neapkenčiamas. Ten paminta po kojomis viskas, kas žmogui šventa — tikėjimas, sąžinės laisvė, asmens laisvė; ardomos šeimos, plinta ištvirkimas, einama prie išsigimimo. Vyriausybė neleidžia jokio tikybinio laikraščio, jokia pasaulėžiūros klausimais knyga negali išeiti. Tai tokia žadėtoji „laisvė, lygybė, brolybė.“

Prie to privedė žmonių tamsumas, tikėjimas kiekvienam skambiam obalsiui, kiekvienai gražiai minčiai. Atrodo nesuprantama, kad daugiau negu šimto milijonų tauta pasidavė, palyginti, saujelės komunistų vergovei. Bet taip iš tikro yra. Tai liūdnas, bet tikras faktas. Tas raudonasis gaivalas nesitenkina vien Rusijos nuteriojimu. Jis siekia kaimyninių kraštų, siekie Europos, siekia viso pasaulio pavergimo. Ir tai ne netikėtinas dalykas. Matome, kaip komunistų idėjos plinta Vokietijoj, Prancūzijoj. Trečiasis internacionalas kelia savo galvą ir Amerikoj. Šių metų įvykiai Ispanijoj reikšmingai liudija, kad ši jėga, šis tamsusis gaivalas yra galingas.

O kaip Lietuvoje? Spaudoj dažnai išgirstame, kad „suėmė komunistą“, „areštavo platinant komunistiškus lapelius“, „komunistų teismas“ ir t. t. Bet ar visus tuos raudonuosius agentus sučiumpa, kad ir skaitlinga mūsų policija? Ne. Tik negudruosius, tik pradedančius savo darbą. O svarbiausių vadų, inspiratorių, matyt, nepasiseka paimti. Nes matome, kad ta skleidžiama propaganda nemąžta. Matyt, yra kokia nors nematoma ranka, kuri visa tai organizuoja, tvarko, plečia. Tai Maskvos „Kominterno“ darbas, kurį varo per savo gudruosius agentus.

Visas komunistų režimas Rusijoj, jų organizacijos tvarka, skleidimas savo idėjų kituose kraštuose yra aiškiausiai aprašyta minėtoje knygoj.

Knygos autorius J. Douillet gyveno Rusijoj apie 30 metų. Taigi, jo žodžiais galime pasitikėti, nes jis matė Rusiją caro laikais, matė bolševizmo pradžią, jo vystymąsį, įsigalėjimą; gerai pažįsta jų vartojamus metodus, yra ištyręs visas jų slaptybes ir pats daug nukentėjęs nuo bolševikų.

Šią knygą turėtų perskaityti visi tie, kurie giria (deja, nežinodami, patys nepatyrę) dabartinį Rusijos gyvenimą, tvarką, bendrai — komunizmą. Gal jie pamatę tas blogybes nustos dumti tamsių žmonių akis.

Kiekvienas moksleivis turėtų su šia knyga susipažinti. Tai geriausia medžiaga pailiustruoti paskaitoms apie komunizmą. „Maskva be kaukės“ reikalinga kuo labiausiai platinti miesto darbininkų tarpe, kurie lengviausiai priima naujas idėjas, naujas teorijas, žadančias pagerinti jų būvį. Čia jie pamatys kas iš tikro yra rusų darbininkas. Bendrai, visoje liaudy platintina ši knyga.

Knygos vertimas gerai atliktas, kalba lengva, išleista irgi visai gražiai. Pradžioj įdėta mūsų visuomenės veikėjo prof. dr. A. Maliauskio prakalba. Knyga storoka, bet nebrangi — 2 litai. Kiekvieno moksleivio knygynėly ji turėtų būti. *J. M.*

Apžvalga

Rinkimai į studentų atstovybę. Kasmet studentai renka savo seimą — studentų atstovybę. Kasmet pakyla priešrinkiminė nuotaika: sienos išmargintos atsišaukimais, mitingai, na, ir viena kita „spilka“ ar šmeižtas oponentų adresu. Žinoma, iš visų pažadų paprastai studiozai nusišypso ir tiek. Juk atstovybėj svarbiausias dalykas palieka reprezentacija. Čia paaiškėja studentijos veidas ir tai ideologinis veidas. Juk ir vadinamos „nesrovinės“ fakultetinės draugijos visuomet rūpinosi ir kovojo už tai, kurios ideologijos atstovai praeis jų sąrašu. Lig šiol universitete stipriausia ir vieningiasia buvo ateitininkų grupė. Ateitininkai šiemet eidami į rinkimus pasirodė ypač rimtai. Jie nesimėtė proklamacijomis, bet išleido rimtą laikraštį „Studentų Žodį“, kur plačiai nušviesta ateitininkijos vaidmuo mūsų Almae Matris gyvenime ir nagrinėjami studentjos uždaviniai apskritai. Nenuostabu, kad už ateitininkų sąrašą šiemet balsavo ir neateitininkai, nes balsų surinkta žymiai daugiau, negu pati sąjunga turi narių. Ateitininkų augimą ir stiprėjimą V. D. Universitete gražiai parodo balsų skaičiai, kurie yra gauti pastaraisiais metais renkant studentų *atstovybę:* 1929 m. — — 610 bals.; 1930 m. — 717; 1931 m. — 863 bals. — 12 ats.

Tautininkai, uoliai darbavęsi, šiemet pravedė 5 atstovus, surinko balsų 324, varpininkai gavo balsų 178 — 2 atstovu. Pažymėtina, kad fakultetinių draugijų reikšmė šiemet žymiaia nusmuko, iš jų pravestų atstovų yra 2 ateitininkai, 1 tautininkas ir 1 varpininkas. Be to, komunistinis sąrašas šiemet gavo 2 atstovu. Žydai turi 7 atstovus.

Žydų pogromai. Gyvename laikus, kada Europoje ne tik skiepyjamas tautiškojo šovinizmo idėjos, bet kada jau labai apčiuopiamai galima matyti ir tų idėjų vaisius. Šovinizmas jau nuo senų taikų persisunkęs į lenkų tautos kraują dabar turėjo geriausią progą išsiveržti į viešumą. Šį mėnesį per visą Lenkiją perėjo žydų pogromų banga. Lenkų studentai tautininkai kruvinai sumušė studentus žydus Varšuvoje, Krokuvoje, Lvove ir Vilniuje. Muštynės nesibaigė universitetų sienose, bet išsiveržusios gaujos sudaužė ištisų gatvių žydų magazinų ir krautuvių langus. Suprantama, prie studentų prisidėjo ir visokio plauko chuliganai. Tuos antisemitiškus žygius rėmė ir šovinistiškoji lenkų spauda. Vilniuje ta proga konfiskuota net trys laikraščiai: „Słowo“, Dziennik Wileński“ ir „Ekspress Wileński“. Prieš tuos barbariškus ir vandališkus lenkų žygius okupuotoje mūsų sostinėje Kauno lietuvių ir žydų buvo išnešti griežti protestai. Kauno žydai bėgiojo pas mūsų vyriausybės ir visuomenės atstovus, prašydami užtarymo.

Mes suprantame kovą prieš svetimo gaivalo įsigalėjimą, bet tik kultūringą kovą, kuri sudraustų atskirus išsišokimus, o neliestų tautos kaip tokios. Be abejo, lenkų studentų žygiai nekuomet nebus mums pavyzdys.

Visi į Vilniaus Geležinį Fondą. Jau dvylikti metai eina, kaip lenkai mums išplėšė Vilnių. Per tą laiką mūsų ilgesys savo sostinės ir tvirtas pasiryžimas ją atgauti ne tik neatslūgo, bet nuolat augo. Vilniui Vaduoti Sąjunga plačiai išplėtė savo veikimą visoje Lietuvoje ir tarp užjūrio brolių; mūsų jaunoji karta auga meilėje dėl Vilniaus; ji augina savo jėgas ir grūdina savo valią kovai dėl jo; mūsų vyriausybė ir mūsų plačioji visuomenė taiko kiekvieną savo žygį taip, kad priartinti Vilniaus atgavimo valandą; ir mūsų krašto mažumos Vilniaus atgavimo reikalu eina solidariai. Svarbią moralę paramą mūsų Vilniaus bylai davė ir Trptautinis Haagos Tribunolas.

Tačiau laikas visiems Lietuvos piliečiams susiburti bendrai kovai dėl Vilniaus. Mūsų Vilniui Va-

duoti Sąjunga vienija tik tuos, kurie gali šiek tiek daugiau laiko ir jėgų pašvęsti kovai. O juk toje kovoje turi dalyvauti griežtai visi Lietuvos gyventojai ir visi jos išeiviai. Lai tat visi dalyvauja bent nedidelėmis metinėmis savo aukomis, kurias lai duoda kasmet toliai koliai Vilnius bus atgautas.

Kiekvieni 10 centų tam reikalui paaukotų bus jau žingsnis artyn Vilniaus. Lai tuos centus deda ir mažas kūdikis ir žilas senelis; ir pasiturintis (tasai duos daugiau) ir elgėta; ir vyrai ir moterys. Lai Vilniaus centai sujungia protus ir širdis griežtai visų krašto gyventojų ir visų išeivių; lai tie centai ir litai suplaukia į vieną VILNIAUS GELEŽINĮ FONDĄ, iš kurio jie būtų pajudinti tik paskutinei valandai išmušus, Centro Komitetui nutarus ir Valstybės Prezidentui sutikus; gi to Fondo nuošimčiai bus naudojami svarbiems reikalams.

Tokį Geležinį Vilniaus Fondą 1931-ų metų Vilniui Vaduoti Sąjungos suvažiavimas nutarė tuojaus steigti. Fondo statutas paduotas įregistruoti; iki naujų 1932 metų nutarta atlikti visus prirengiamuosius darbus ir su tų 1932 metų pradžia visi Lietuvos piliečiai ir visi jos išeiviai prašomi yra skirti savo auką Vilniaus vadavimo reikalui.

Jau yra spausdinami tam tikri Vilniaus pasai ir Vilniaus ženkleliai įvairių kupiurų: 10 cnt., 20 cnt., 50 cnt., 1 lt., 2 lt., 5 lt., 10 lt. Visi Fondan aukojantieji lipins tuos ženklelius į savo Vilniaus pasą. Mažiausia auka, kurios lauks kraštas iš kiekvieno piliečio — didelio ar mažo, bus 10 centų metams. Kas gali daugiau, lai aukoja daugiau. Valdininkai ir tarnautojai, gaunantieji mėnesines algas, bus prašomi skirti Geležinin Vilniaus Fondan nemažiau, kaip dešimtą vieno nuošimčio dalį nuo savo algos. Visos įmonės, kaip prekybos, taip ir pramonės, bus prašomos aukoti nemašiau, kaip vieną šimtinę vieno nuošimčio dalį nuo brutto apyvartos. Visi suplaukiantieji pinigai bus globojami Vilniui Vaduoti Sąjungos Centro Komiteto ir laikomi Žemės Banke (nepaprastos einamosios sąskaitos Nr. 103). Fondo reikalus ves tam tyčia Vilniui Vaduoti Sąjungos suvažiavimo išrinktas Vilniaus Geležinio Fondo Komitetas. Jisai veiks glaudžiame kontakte su Vilniui Vaduoti Sąjungos Centro Komitetu. Vilniui Vaduoti Sąjungos Apygardos ir skyriai yra prašomi sudaryti vietinius Vilniaus Geležinio Fondo Komitetus ir nustatyti tinkamiausius būdus įtraukti į aukojimo darbą griežtai visus savo apylinkių piliečius.

Tad visi į darbą! Per visos tautos pasišventimą ir vienybę — į Vilnių!

Visais Vilniaus Geležinio Fondo reikalais paršome kreiptis šiuo adresu: Vilniui Vaduoti Sąjungos Centro Komitetas. Kaunas, Daukanto g-vė 3.

VILNIAUS GELEŽINIO FONDO KOMITETAS.

Pirmininkas *Prof. F. Kemėšis*,
Vice pirmininkas *Inž. B. Sližys*,
Iždininkas *Dir. K. Lapinas*,
Sekretorius *A. Kupcikevičius*.

Kronika

Aukso knyga jau baigiama suredaguoti. Apie 15 gruodžio įduodama spausdinti. Išeis apie vidurį sausio.

Kaunas. Nors nedaug bereikėjo, kad provincija būtų padariusi gėdą Kaunui, tačiau pastaruoju laiku laikinoji sostinė smarkiai tobulėja. Kauno katalikų jaunimas jau veikia atsiskyręs dviem rajonais: vyrų ir mergaičių. Ypač puikiai dirba mergaitės, nors ir vyrai nenori nusileisti. Vėliavų jau laukiame.

Panevėžys. Čia jaunimas vis labiau įsitikina, kad be religinio sąmoninimosi, be tvirtos pasaulėžiūros ir aukštesnių sie-

kių gyvenimas būtų tuščias ir beprasmiškas. Tai yra *naujai* pareiškę 50 jaunuolių.

Raseiniai. Vėliava jau pašventinta. Šiaip žemaičių jaunimas nesireklamuoja — mokosi, dirba ir laukia savo darbo vaisių.

Šiauliuose iš mergaičių kaž kas atėmė 10 „Ateities" egzempliorių ir sulaikė „Šaltinėlį", kurio pareidavo 60 egz. Susekus kaltininkus žadama patraukti teismo atsakomybėn. Policija dirba.

Prof. Pr. Dovydaitis, didelis moksleivių prietelis daug dirba, smaigydamas gaires rūpimais moksleivių klausimais.

Dainuotinų dainų rinkinėlis baigiamas tvarkyti, žada, pagaliau, pasirodyti.

„Gamtos Draugo" priedo (8—9 lank.) su šiuo „Ateities" sąsiuviniu nesiunčiame, nes spaustuvė suvėlavo jį atspausdinti. Jį pasiųsime vėliau (su „At." 12 Nr.). Drauge pasiųsime ir visus kitus š. m. „G. Dr." lankus.

Atsiųsta paminėti

J. Mačernis *Žmonijos pradžia ir galas.* „Šaltinio leid. Nr. 25. Marijampolė, 1931 m. pusl. 160. 2 lt.

Kazys Ičiūra *Mylinčios moterys.* „Sakalo" b-vės leid. Kaunas, 1931 m. pusl. 224. 3 lt.

Paskaitykim! Apsakymėlių rinkinys. Parinko ir išleido J. Vadeikis. „Žinijos" B-vės leidinys Nr. 38. Kaunas, 1931 m. pusl. 114. 1,50 lt.

Antanas Alekna *Lietuvos Istorija.* Penktas trumpesnysis pataisytas leidimas. Šv. Kazimiero dr. leidinys Nr. 517. Kaunas, 1931 m. pusl. 104 ir 4 spalv. žemėlapiai. 3 lt.

Alfredas Banga *Gyvenimo kryžkely.* „Lakudanė" leidinys Nr. 1. Marijampolė, 1931 m. 48 p. 1,50 lit.

Joseph Staub *Kalėdų laimė.* Vieno veiksmo drama. Laisvai vertė *R. G. P.* „Šaltinio" knyg. leid. Nr. 24. Marijampolė, 1931 m. pusl. 24. 25 ct.

P. Šalčius *Ekonomika.* Pirmoji dalis. Ūkininko skaitymai. 6 (15) Nr. pusl. 64. 30 ct.

Laimės kalendorius 1932 m. L. K. Blaivybės Dr. leid. 70 nr. pusl. 100. Kaunas. 50 ct.

Pierre Benoit *Aurora* netolimos praeities romanas, vertė A. Rucevičius, „Sakalo" b-vės leid. Kaunas, 1931 m. pusl. 260 3 lt.

Šv. Kazimiero dr-jos *sieninis kalendorius 1932 m.* su skatymais kiekvienai dienai. Kaunas, 1931 m. 1,50 lt.

Mūsų kišeninis kalendorius 1932 m. S. Zavišienės leid. 50 ct.

Kun. d-ras A. Maliauskis *Teodiceja.* Dievas, Jo buvimas ir Jo esmė. 180 p. Kaunas 1931 m. Teologijos-Filosofijos Fakulteto leidinys.

Edgar Wallace *Vikruolis.* Longford-Manoro dvaro paslaptis. Romanas. Vertė E. Meškauskas. Išleido „Gervės" bendrovė. Kaunas, 1931 m. 306 p. 2,50 lit.

A. Merkelis *Du garsingieji žemaičiai.* Simano Daukanto ir vysk. M. Valančiaus gyvenimo ir darbų aprašymas su jų raštų pavyzdžiais. Redagavo Liudas Gira. „Ūkininko skaitymai" Nr. 5 (14) „Pažangos" b-vės leid. Kaunas, 1931 m. 64 p. 30 c.

Red. *K. Bauba.* Ats. red. *A. Vaičiulaitis.*

Naujoji Romuva

jau pasireiškė kaip

rimtas inteligentų žurnalas,

tesįs daugiau negu buvo pažadėjęs, einąs reguliariai, visada turiningas, įvairus ir pastovaus didumo. Jis apima visas kultūros gyvenimo sritis.

Tad jau metas visiems inteligentams jį užsiprenumeruoti.

Jis metams kaštuoja tik 24 lit, pusm. 12 lt., 3 mėn. 6 lt, 1 mėn. 2 lt., ir atskiras Nr. 1 lt Studentams ir moksleiviams 25% nuol.

„N. Romuvos" adr.: **Kaunas, Mickevičiaus g. 28 nr. Tel. 41-09**

Neturės laimės per visus metus, kas neįsigys

1932 metų
Laimės Kalendoriaus

Kalendorius gražus, didelis, gausiai iliustruotas ir turiningas. Jame rašo: *dr. A. Gylys, dr. Kl. Ruginis, dr. Pr. Raulinaitis, dr. J. Matusas, J. Keliuotis, L. Tamošauskas, P. Šležas, J. Martinaitis* ir kiti visuomenės žinomi asmens.

Skubėkite įsigyti **platinimui.**

Knygynams ir platintojams didelė nuolaida

Rašykit Blaivybės d-jos Centrui, Kaunas, Mapų g-vė 11 nr. tel. 349

Prašykit Amerikoj gyvenančių giminių

išrašyti Jums vieną iš šių įdomių Amerikos laikraščių:

a) savaitraštį „GARSĄ", adr. P. O. Box 421, Wilkes-Barre, Pa., U. S. A.
b) dienraštį „DRAUGĄ", adr. 2334 So Oakley Ave, Chicago, U. S. A.
c) einantį dukart per savaitę „DARBININKĄ", adr. 366 West Broadway, South Boston, Mass

Turėdami bent vieną iš tų laikraščių, Jūs galėsite sekti visą Amerikos ir Amerikos lietuvių gyvenimą.

Per „Mūsų Vilnių" į sostinę Vilnių!

Nėra Lietuvoje kito tokio žurnalo, kuris eitų kas 10 dienų gražaus didelio formato 24 puslapių, yra tik vienas žurnalas **„MŪSŲ VILNIUS"**.

„MŪSŲ VILNIUS" gina Vilniaus reikalus, rašo kuo plačiausiai Vilniaus vadavimo reikalais, deda daug gražių iliustracijų iš Pavergtosios ir Laisvosios Lietuvos. Jis atsidėjęs seka Amerikos ir kitų kraštų lietuvių gyvenimą.

„MŪSŲ VILNIUS" punktualus žurnalas. Jis pasirodo kiekvieną 10, 20 ir 30 diena kiekvieno mėnesio.

„MŪSŲ VILNIUJE" bendradarbiauja žymūs publicistai, rašytojai, kaip *prof. M. Biržiška, V. Bičiūnas, Petras Babickas, K. Berulis, J. A. Herbačiauskas, Liudas Gira, Liudas Dovydėnas, K. Inčiūra, Lazdynų Pelėda-Lastauskienė, Vygandas — dr. J. Purickis, Petras Ruseckas, dr. Rutenbergas, Matas Salčius, kan. J. Tumas-Vaižgantas, J. Ziminskas, prof. Z. Žemaitis, M. Aldonis* ir visa eilė okupuotos Lietuvos rašytojų. Redaguoja *V. Uždavinys.*

„MŪSŲ VILNIUS" žengia tvirtais žingsniais į penktus metus. Jame rasite gražiausios medžiagos, gražiausių straipsnių, gražiausių iliustracijų, visiems artimų minčių.

„MŪSŲ VILNIUS" pigus žurnalas. Metams kainuoja 7 litai, pusmečiui—4 litai. Užsieniuose—20 litų.

Vieną numerį gausite nemokamai susipažinti. Kas surinks 6 prenumeratas, tas septintą gaus nemokamai.

Rašykite šiuo adresu: **Kaunas, Daukanto g. 3. Skambinkite telef. 10-88.**

1932 metai turi mus sutelkti

dar labiau apie tą šviesos žiburėlį, kilnių idealų ir siekimų skiepintoją, jau dvidešimt antrus metus leidžiamą mėnesinį moksleivių žurnalą

„ATEITĮ“.

Visus moksleivius, tiek esamuosius to žurnalo skaitytojus, tiek ir tuos, kurie į platų jo skaitytojų ratą dar nebuvo patekę, kviečiame prenumeruotis „ATEITĮ“ 1932 metais!

«ATEITIS» nedaro tuščių pažadų, bet ji gerai supranta ir atjaučia moksleivių reikalus ir gyvenimą ir stengiasi būti jiems mokyklos suole nepavaduojamu draugu ir patarėju.

Ne vien žurnalą, o ir priedų

gauna «Ateities» skaitytojai, nes nuo 1929 metų «Ateitis» savo skaitytojams duoda su kiekvienu sąsiuviniu priedo retą ir įdomų gamtos mokslų populiarų «Kosmo» žurnalo skyrių «Gamtos Draugas», kurio per metus susidaro stambi — apie 200 pusl. įdomiausių pasiskaitymų knyga.

Bet dar didesnių dovanų gauna platintojai,

kuriems 1932 metams dovanų yra skiriama:

1) 10 komplektų «Gamtos Draugo» 1929 — 1931 m. (10 knygų apie 600 pusl. kiekviena).
2) Pasirinktinai 1920 — 1931 m. «Ateities» žurnalo komplektų (vieną komplektą už 10 metinių prenumeratorių moksleivių arba 5 prenumeratorius nemoksleivius).
3) Vieną premiją knygomis 100 lt. vertės.
4) Vieną premiją knygomis 50 lt. vertės.
5) Tris premijas knygomis po 25 lt. vertės.
6) Nemokamai einamųjų metų prenumeratą, surinkus nemažiau kaip 10 metinių pr-rių moksleivių arba 5 pr-rius nemoksl.

Dovanų gauti galės tik tvarkingai atsiskaitą, pasižymėję platintojai žurnalo administracijos nuožiūra.

«Ateitis» visai pigus žurnalas,

nes metams moksleiviams tekaštuoja 6 lt. (pusmečiui 3 lt.), o nemoksleiviams—metams 15 lt., o pusmečiui—8 lt. Už tuos pinigus pr-riai gauna kas mėnuo po stambų 64 pusl. sąsiuvinį žurnalo ir 16 pusl. «Gamtos Draugo» priedą.

Visus kviečiame nevėluoti «Ateitį» užsisakyti, arba stoti į gausingų jos platintojų eiles. Kad ir vieną naują skaitytoją suradęs, būsi pasitarnavęs tam seniausiam moksleivių žurn. palaikyti.

Visus kviečiame į talką!

Prenumeratorių adresus ir pr-tos pinigus reikia siųsti adresu:

„Ateitis“, Kaunas Laisvės Al. 3 Tel. 26-76

Akc. „Žaibo“ B-vės spaust Kaune. Karo cenzūros leista.